

Чоповський-Кононученко Ю.М.

Герб Корвин-Чоповських

Історія Чопович на Ірші

(з доповненнями на 17.01.2016)

2011

«Пучина бездонная»
Натан Ганновер (1610-1683).

«...Колыбелью Московии было кровавое болото монгольского рабства, а не суровая слава эпохи норманнов. А современная Россия есть не что иное, как преображённая Московия. <...> Московия была воспитана и выросла в ужасной и гнусной школе монгольского рабства. Она усилилась только благодаря тому, что стала virtuoso в искусстве рабства. Даже после своего освобождения Московия продолжала играть свою традиционную роль раба, ставшего господином. Впоследствии Петр Великий сочетал политическое искусство монгольского раба с гордыми стремлениями монгольского властелина, которому Чингисхан завещал осуществить свой план завоевания мира...»
Карл Маркс (1818-1883).

Історія Чопович на Ірші

Моєму діду Клесаку Григорію (Георгію) Романовому сину Кононученко Чоповському і Чоповому Роду присвячено.

Зміст:

1.Коротка хронологія Історії Чопового Роду-----	с.2
2.Деякі древні родові перекази Чопович -----	с.3
3.Край Древлян -----	с.4
4.Чоповичі -----	с.11
5.Ігнат Чоп -----	с.16
6.Гілки роду Чопа -----	с.25
7.Прихід Скандинавів -----	с.32
8.Історія про часи Чопів Древлянських -----	с.36
9.Чоповичі на ріці Тетерів біля Мик-городу (сучасне м. Радомишель).-----	с.37
10.Чоп-Городище на Речицях при ріці Ірші -----	с.48
11.Хорогва -----	с.54
12.Архівні документи XVII століття про буття Чопович і Поліського Краю -----	с.55
13.Деякі збережені відомості про поселення Чоповичі -----	с.58
14.Чопівці -----	с.59
15.Клесаки -----	с.74
16.Про річку «Чопівку» і роботу Л.Долгополової «Історія фальшивого дворянства»----	с.78
17.Післямова -----	с.97
18.Використані джерела -----	с.97
19.Князі Руські, Литовські і королі Польські, що підтверджували привілеї Чопович -----	с.99

1. Коротка хронологія Історії Чопового Роду.

1. Задовго до 946 року князь-воєвода Чоп разом зі своїми наближеними прибув до Речиць при ріці Ірші. Можна вважати, що прибули вони із городища Іскоростеня.
2. В той же час, за попередні військові заслуги Чоп отримав Землю – Нагороду, яка по сей день зветься за його іменем Чоповичами.

3. Багато поколінь князів Чопів, їх воєвод, бояр і підданих розбудовували на Речицях і Будищах при ріці Ірші городище Чопович, насипні Захисні Вали і заселяли Чопові Землі.
4. З якогось часу в Києві і його округах з'явилися скандинавські Вікінги. Скоріше за все, прийшли вони як торговці. По-іншому майбуть би не вийшло, оскільки до приходу чужинців чи тих, чи інших готувалися в тих краях далеко заздалегідь.
5. Побудова взаємовідносин прийшлих з Древлянами, в першу чергу на княжому рівні. Оскільки Вікінги несли з собою прогресивний досвід багатьох тогочасних держав, побудувати відносини з осілими Древлянами що не мали такого досвіду було нескладно, в тому числі і через родинні зв'язки.
6. 945 рік, страта Древлянами київського князя Ігоря.
7. 946 рік, київська вдова княгиня Ольга помстилася за вбивство князя Ігоря – спалила і розгромила городище Іскоростень, столицю Великого князівства Древлянського. Чоповичі були залишені княгинею Ольгою навіть з підтвердженням попередніх прав на Землі, що можна пояснити існуючим на той час на відповідному рівні родинним зв'язком зі Скандинавами, створеним задовго до тієї дати.
8. Десь з 1240-го року початок монголо-татарського нашествия і бід які воно принесло з собою.
9. Близько 1320 року Великий князь Литовський Гедимін взяв Овруч і «другие города киевские». Чоповичі увійшли до складу Великого князівства Литовського. Підтвердження Чоповичам древніх родових привілеїв Великими князями Литовськими.
10. 1569 рік, Чоповичі в складі Великого князівства Литовського увійшли до новоствореної Речі Посполитої – союзу Литви і Польщі. Підтвердження Чоповичам древніх родових привілеїв королями Польськими.
11. 1793 рік, московитський царський Кремль завоював у Польщі західні від ріки Дніпра землі, в тому числі і Чоповичі. Продовжилося руйнування Чопового Роду розпочате ними істотно раніше тієї дати.

2. Деякі древні родові перекази Чопович.

Фещенко (Фещенко) Софія Степанівна (1876 - 1965), у свій час відмовилась вступати у колгосп, до «активісти» вигнали її із малими дітьми із хати. Вона розповідала древні родові Перекази своїй онуці, зі слів якої вони і записані: «...Бабуня Софія розказувала, що назва Чоповичі пошла од князя Чопа яки заснував поселення, і пошли від цього князя-воєводи чоповськіє фамилії, ...Князі Мал і Чоп з князями Олегом і Ігорем не враждували, ...Мал був главніший князь чим Чоп, Чоп Малу подчинявся, бо Чоп був месним князем, ...Князі Олег і Ігор з Києва і князь Мал по дорозі із Коростеня на Київ у Кручі пили воду, ...перша чоповська християнська церква була построєна у Кручі, через два чи три годи вона пошла под землю, потім уже построїли другу церкву на місці де зараз, ...мост на Ірші для княгині Ольги був построєни, також строїли чоповці моста для Ольги через Ушу, ...як убили князя Ігора, баба розказувала – прив'язали до двох берез і розчахли. А за смерть Ігора Ольга спалила Коростень. Победить не могла, прив'язала до пташок огонь і кожна з їх полетіла до свого гнізда. Так Ольга розщиталась за смерть Ігора...».

Фещенко Ользі Петрівні (1943 р.н.), зі слів якої записано, розповідала її прабаба Кононученко Меланія, а їй розповідала її прабаба такий переказ: «...Колись були скрозь здоровие, густіє і темніє леса. Князь Чоп приїхав верхом на конях при зброї із своїми приближонними, що йому служили, чоловік шість чи сім, вибрав здорове дерево, позначив його сокирою і сказав: «Тут буде будинок». То був перший будинок, зроблений з кругляка з облупленою корою. Тоді вже од того будинку почали строїти... А ще Чоп був добрим охотніком...».

Мойсієнко (Дученко) Олена Кузьмівна (1903 р.н.) розповідала своїй онуці Кириченко (Фещенко) Марії Василівні (1960 р.н.) наступний переказ: «...Чоп подарену землю наделяв своїм воєводам і соратникам, заселяв свою землю своїми людьми по всьій території...».

Чоповські діди Іван Зубрей, Домчак Петро, Петро Герасимович сиділи за столом і балакали. Було те приблизно в 1957-му році. Їхній родич чоповець В.І. (1940 р.н.) був присутній при тій бесіді, із його слів і записано: «...Дед Зубрей розказував, що князі Чоп, Мал, Ігор і Олег оддыхали і воду пили у Кручі, ...Дед Герасимович розказував, як Ольга голубами спалила Коростень – обдурила, ...що була церква у Кручі, пошла пуд землю, багато балакало про те, ...до Сичовки були рудники, де робили шаблі в старіє времена, розказували старіє люде...».

3. Край Древлян.

Несуть свої води до древнього Дніпра одна через ріку Прип'ять а друга через ріку Тетерів, такі ж древні ріки Уша та Ірша. Полісся, земля Древлян. З рікою Іршею і землями переважно на північ від неї, рівчаками і річками що колись в ті Давні Часи були повноводними, які з іменами і безіменними несуть свої води до ріки Ірші, болотами і озерами із яких брали свої початки ті рівчаки-ріки і древніми Пралісами пов'язана багатотомова Історія заснованого князем Чопом такого ж древнього Роду Чоповичів. Починаючи з 1500-х років Чоповських, в сучасні часи Чоповців.

Чопові ріки і рівчаки:

Дніпро, Прип'ять, Уша, Тетерів, Ірша, Комсишин, ровчак из Болот, Сита, Кривуша, Хрипливи, Галагановські (Кононученко), Бардовничов (Іваненко), Круглик, Визбична, Сухарка, Лисаветин, Димарка, Руди, Тростяниця, Гусини, Рехта, Живи, Студенька, Рубежниця, Велика Зимовка і Мала Зимовка які до р.Ірші, Грабник, Кошельовка, Каплунов, Косяк, Ручаї, Дубасов, Калита, Гарелузь, Ровець, Велики Ровчак який до р.Перегорщ, Перший Поток і Другий Поток які до р.Перегорщ, Крути Ровчак який до р.Перегорщ, Кадовбець, Перегорщ, Печенюков (Іваненко), Славута, Сапатов, Олещик, Зленик, Велики Ровчак який є початком р.Глинняк (так вважали одні чоповці, а інші початком ріки Глинняк вважали рівчак Калинець що починається на Калинцях), Завойня (Дученко із Качуров), Лисого, Устинюков (Кононученко із Ключаров), Калинець, Микольчиков (Максименко), Антончиков, Лукашов, Мурчишин, Глинь, Руда, Широки (Ширченко із Ширков), Крути Ровчак який до р.Зимовка яка до р.Глинняк, Зимовка, Глинняк, Греблянські (Іваненко), Полонічов та інші...

Великі рівчаки окрім загальної назви, ще мали і додаткові (ділилися) по іменах тих чоповців що на них сиділи. Малі рівчаки найчастіше називалися по іменах чоповців по чий землі вони ішли, але могли мати і власну Древню назву.

Чопові землі і урочища:

Речиці, Будища, Клесакове Озеро, Поплив, Перегорщ, Бички, Мойсейовські Берег, Печенюкове (Іваненко), Печенюкове Джерело, Сутохи (на Ірші був водяний млин, хто держав, автору не відомо), Усох, Валки, Довги Мох, Кругли Мох, Стара Дорога в Шершні, Кип'яче (західніше Кип'ячого Джерела, на Живому Ровчаку Фещенки держали водяного млина), Горка, Петров Мох, Кривельов Мох, Гупалове Поле (Шоботенко), Танасюкове (Ширченко), Вольвасове (Шоботенко), Студьонки, Рожкове, Рожков Мох, Рожковиє Куще, Млинища (на р.Ірші на Речицях був водяний млин якого держали Фещенки, а трохи на північ, недалеко від того місця стояв вітряк якого держали Балюки-Фещенки), Балюкове, Сакунове (Фещенко), Белошицьке Озеро, Рехтянські Переззд, Криве, Дубели, Б'єле Озеро, Стара Житомирська Дорога, Глибока Долина, Мохнатіє Лози, Чорни Лес, Велики Мох, Запечни Лес, Пудсobotник, Побойкове Поле, Квашова Нива, Новицьки Мох, Б'єли Камень, Баранова Нива, Дуброва, Гуменове, Ширкова Долина, Тупиковська межа, Нива Шороховська, Леда,

Стримовщина, Кирилякова Гора, Смальовське (Ширченко), Печне, Озерце, Горобйовіє Ями (сиділи Гороб'ї - Ширченко, держали цегельню-сировку і вітряка), Котове (Кононученко), Кадовбець, Погорелки, Толока, Ярмолів Луг, Сондарове, Калита, Бовсунове, Ходачи, Романчуковіє Поля, Гора, Коржова, Куцого, Кривуша, Устинюкове (сиділи Ключари - Кононученко, держали вітряка), Хитрукове, Барв'єнок, Горбаха (сиділи Клесаки - Кононученко, держали вітряка, кузню і майстерню), Дубина, Грудок, Куток, Турковське (Кириченко), Степанюкове (Фещенко), Киреїшине, Ванькове (Фещенко), Бегосове, Доротиччине (Іваненко), Сапатюкове, Матурове на Олесі (Кононученко), Косинське, Гавонове (Кононученко), Гусаковське, Болота, Барановка, Сита, Теребежи, Олес (декілька), Морвини, Хвощовате, Шарабанове, Кам'єнне, Григоришине, Луг, озеро Очеретець, Круча, Мох, Лисаветиніє Поля, Вижар, Мошок, Гроєва (був водяний млин, хто держав автору не відомо), Глинки, Гулюкове, Кабанове (Кононученко), Петьковіє Озера, Лисова Яма, Иржаве, Кичанчине, Оболонне, Хрипливе, Млинок (внизу р. Глинняк стояв водяний млин якого держали Клесаки - Кононученко), Маньовка, Попове (друге, сиділи там в тому числі і Іваненки), Синявщина (так на древлянській мові називався туман в дубовому лісі, належало Клесакам-Кононученко), Горбатюкове (Фещенко), Гутлянський Став (на Ірші коло Гутки був водяний млин побудований з допомогою чопівців, належав гутлянцям), Гутлянська Дорога (ішла з Гути на Визбичне і далі на Малин), Чоповськіє Лески, Б'єли Берег (один коло Будищ - Речиць і другий не далеко від Кручи), Уголець, Стара Чоповська Дорога (з Чопович на Гуту Янову), Димарська Криниця (Димарка), Лужок, Яколіне, Котовіє Грудки, Боброве Джерело, Гусине, Штани, Дуби, Каплунове (вище села Тростяниці на ріці Тростяниці був Каплунов водяний млин), Шамотнєйов Переїзд, Рудня Чоповська, Ольжин Мост, Громадські Млин (був побудований чопівською Громадою. Відносно збудованого в колгоспні часи моста через ріку Іршу, знаходився трохи нижче по течії р. Ірші.), Млинкова Вулиця (вела до млина на ріці Славуті), Чубата, Косяк, Задкове (Дученко), Бучванове (Шоботенко), Водовозове (Шоботенко), Задишине, Кошельовка (Із розповіді Гупало - Шоботенко Григорія Михайловича (1928 р.н.): «...По ровчаку Кошельовка добре росла червона лоза з якої чоповці що там сиділи виготовляли кошелі. Літом заготовляли лозу, а зимою її розпарували і плели із неї кошелі...»), Степанидине, Баланчине, Іванчукове, Вевишине, Каплуновіє Облоги, Ковальве Поле, Цегельня, Монащукове, Смеянове (Кириченко), Смеянова Криничка, Грабники, Мар'яновка, Дубасове Поле (Дубаси-Максименко), Коржова, Перелесанка, Каменецька Дорога, Каменецьке, Слободське (перед 1917 роком належало Чоповцям), Репище (перед 1917 роком належало Чоповцям), Греблянське (Іваненко), Полонічове, Глибоки Луг, Будницьке (перед 1917 роком належало Чоповцям), Купердове, Мургина Криничка (зі слів Максименка Василя Петровича (1928 р.н.): «...В старі часи, як не було дощу, до чоповськіє баби ішли і чистили ту криничку...»), Дєдковіє Кущики, Ручаї (зі слів Максименка Василя Петровича (1928 р.н.): «...Як колись пришло татарське шество, там була велика битва, кров ровчаками текла...»), Дубасовське (сиділи Дубаси, держали вітряка), Кривуша (друга), Лозки, Калинці (був на рівчаку водяний млин, хто держав, автору не відомо), Ворилейове, Капштульове, Софії Волохович, Габрукове, Кирильцьове, Баранишине Поле, Баранишина Соснина, Євчине, Антончикове, Микольчикове (Максименко), Лукашове, Буда, Мурчишине, Мурчишина Криничка, Бакоришине, Якімова Сажалка, Присяжна, Бохановське, Попова Сажалка, Попова, Нивки, Салюковське, Бидина Посадка, Філонове, Кириловське, Полянчукове, Язвини (декілька), Зимовка (до Глинняка), Єсипкове (сиділи Філоненки, держали вітряка), Руда, Петрушове (Фещенко), Ширкове (Ширченко), Баранова, Риболіне, Рибоччине (Кононученко), Широка Яма (на р. Глинняк), Рожкове (друге), Самантачишине, Мазюкове (Кононученко), Глибока Долина (до Зимовки), Клокове (Семененко), Бикове, Маслянкове (Шоботенко), Козлове, Шкрєдове (Фещенко), Шкрєдова Гора, Криви Олес, Мокри Лєс, Велика Дубрава, Кабанове, Лозине, Босякове, Животок Глинь, Бубльове (Кириченко), Лиса Гора, М'єхове, М'єхова Лоза, Качуровське (Дученко), Романчикове (Кононученко), Матурове на Крушниках

(Кононученко), Крукове (Круковських), Нисьове (Кузьменко), Устинюкове (Кононученко), Чорни Лес (другий), Кутище, Горбате, Стара Головчинська Дорога, Котова Долина, Крушники, Бардовничове (Іваненко), Клейміне (Іваненко), Вереснякове (Мирутенко), Галаганове (Кононученко), Клесакове (Кононученко), Климишине (Кононученко), Шпицьове (Фещенко), Глиняних (Фещенко), Папушове (Фещенко), Малинська Дорога, Олси, Совське, Циперовське (Іваненко), Каштановське (Кононученко), Якобцьовське (Іваненко), Войваньове, Совичове (напроти Гутки до р.Ірші), Сакове (Іваненко), Багно, Джмирове (воно ж і Сергейов Город), Визбичне а за ним уже Малинщина. Сіножаті Крушниковського Лугу: Филонова, Боброва, Кабанова, Миронова, Кривулі, Долки. Там же на ріці Ірші плеса: Перше, Друге і Третє, зарог Пинчучка. Корольовщина, Дроздовщина, Туніковщина, Букаловщина, Самоувщина, Коровське, Киптишовське, Питовське, Шераковське, Пияновське, Шороховське, Шоботовське, Макаровщина, Липлянщина і багато інших.

Древні назви Чопових Земель як свідчили про їх Древню Історію, так і орієнтували на них. Окрім того, називалася чоповська Земля і по іменах тих чоповців що по ній сиділи, як і болота що там знаходились, та рівчаки що з тих боліт починалися. Кожен «клинок» і «клиночок» Чопової Землі мав свою власну назву.

Чопові болота:

Комсишине, Иванчикове, Ковзалинське, Козловське (по чоповських переказах, в давні часи було Великим Озером), Болота, Князьове, Кобишина Копанка, Ліхторова Копанка, Гунькове, Якубчикове, Слизьке, Кирилякове, Маленовське, Магдалесишине, Галапчине, Печне, Озерце, Смалішине (блудило того, хто віз у млин, – за свідченням Іваненка Миколи Якубовича (1937 р.н.), Котове, Шорохове, Шоботовське, Франчине (Цибульовське), Бикове, Федьова Сажалка, Мацеїшине, Нянцишине, Вевишине, Ходачи, Романчукове, Хворосне, Васильове, Римариха, Римарове, Чорне, Гуменове, Ириєнове, Велике, Климукове, Герасимовське, Качуровське, Гарасовське, Гале, Замоще, Каплунова Сажалка, Тростяне (коні в трясовину провалювались, – за свідченням Іванчик Миколи Дмитровича (1928 р.н.), Мар'яничове, Дересовське, Бізьова Сажалка, Зелене, Хитрого, Мацеєве, Мудракове, Бартомова Лоза, Макарове, Гаманчине, Тишев (його площа 100 гектарів, по чоповських переказах в давні часи було Чайковим Морем), Сергееве, Данилове, Шелестовське, Зайцьове, Кольове, Волоснякове, Гринєвичове, Омелькове, Лопатюкове, Марчукове, Маламайове, М'єхове, Йовченкове, Шепельове, Полосчине, Ганнущиніє Сажалки, Руда, Петрушове, Козлове, Хвойове, Гореле (друге), Лисого, Берестянкове, Бондарове, Галагановське, Якубовське (глибоке з трясиною), Бардовничове, Березове, Волси, Олещик, Климишине, Котове (друге), Чмельове (Корнейовниніє), Мазюччине, Копилове (Копилова Сажалка), Шершкове, Чепельове, Довге, Устинюкове, Марковичове, Раковка, Шустюкове, Марценіне, Рудниччине, Нисьовське, Глущуковське, Улянчине, Шияновське, Смертюкове, Горобйове, Хитрукове, Гореле (декілька), Миколайове, Павлунове, Яринчиніє Ями, Кулешове, Сичове, Клокове, Устинюкове (друге), Ханчукове, Мариканське, Боклейове, Лагошове, Морвинське, Ширкове, Топлених, Франчукове, Кириловське, Єсиповське, Баранове, Гопине, Салюковське, Яринчине, Бизьове, Максьомове, Гонаге, Смоляне (смолу варили), Вижар, Олес, Загрине, Мохнате і багато інших...

Чопові Землі, що розкинулися поміж Землями древніх поселень:

Мелені – Войнарівка – Липляни – Гутянське – Будницьке - Владівка – Репище – Головки – Щербатівка – Гута Логанівська – Гута Янова – Рехта – Сичівка – Тростяниця - Шершні.
По ріці Ірші більш 17 кілометрів, з півдня на північ більш 10 кілометрів.

В Російському державному історичному архіві (РГИА), в «Деле о дворянстве рода Чоповских», починаючи з листа з № 187, знаходиться документ:

«Переводъ съ Польскаго Вписанъ: По Указу Его Императорскаго Величества №116-й выпись изъ Книгъ Гродскихъ Овруцкихъ – Переводъ: Тысяча Семьсот Сорок третьяго Сентября двенадцатаго дня. Въ Овруцкій Гродскій Его Королевскаго Величества Уряд и ко мнѣ Овруцкому Гродскому Намѣстнику Ивану Нѣвмѣржицу, и сіи Овруцкія Гродскія Книги, явась лично Дворяне Леонъ Филоновичъ внукъ умершаго Дворянина Даниіла Андреева сына Чоповскаго и Леонъ Федоровичъ внукъ умершаго Филона Чоповскаго, равно Андрей Петровичъ, Иванъ Прокоповичъ и Кристофоръ Даниловичъ Чоповскіе отъ своего имени и всѣхъ господъ Чоповскихъ своихъ братьей, вотчинниковъ и владѣльцевъ имѣній села Чоповичъ, какъ только сія выпись офиціально изъ Овруцкихъ Гродскихъ давнихъ Книгъ на рускомъ нарѣчїи писанная со вписаніемъ въ оной размѣживанія имѣній села Чоповичъ, здѣсь въ Кіевскомъ Воеводствѣ Житомирскомъ уѣздѣ, по обоимъ сторонамъ рѣки Ирши состоящихъ, узнать объ ономъ и по другимъ обязанностямъ не требовать и получить могли /: поскоку чрезъ разные прежніе набѣги Овруцкіе Гродскіе акты и другихъ Гродскихъ Судовъ истреблены и сожжены какъ также разные подлинники въ сохраненіи у разныхъ Г.г. Помѣщиковъ разныхъ Воеводствъ находящіесь утеряны одни, а другіе погорѣли, о чемъ разные протесты Г:г: Помѣщиками Кіевскаго Воеводства и явившихся предъ нами подѣланы, пространнѣе въ дѣлѣ свидѣтельствующихъ: / такъ сей часъ подали протестъ для сохраненія невредимымъ своего имѣнія въ Овруцкіе Гродскіе Старостинскіе акты прося дабы тамъ выпись была вписана и принята въ сіи книги а такъ и урядъ примѣняясь прозьбѣ явившихся упомянутую выпись принимая въ акты, сего содержанія: Выпись изъ урядовыхъ Книгъ Овруцкаго Гродскаго Суда Лѣта Господня 1622 года мѣсяца Ноября 5^о дня – Въ Овруцкій Урядъ Его Королевскаго Величества и ко мнѣ Подстаростѣ Овруцкому Мартину Еремскому, явась лично благородный Г: Даниілъ Андреевичъ Чоповскій, представилъ въ сіи Овруцкія Гродскія Книги размѣживаніе своихъ Чоповскихъ имѣній сего содержанія: Размѣживаніе Чоповскихъ имѣній въ Кіевскомъ Воеводствѣ на рѣцѣ Иршѣ состоящих, которыя Игнатій Чопъ у Россійскихъ Князей Витольда Свидригайла и Александра Ольлька Ольгѣрдовича себѣ и потомкамъ своимъ во вѣчныя времена заслужилъ, на которыя подтвержденія находятся Всеприсвѣтлѣйшихъ Польскихъ Королей Казиміра Александра и Сигизмунда, которыхъ имѣній Чоповскихъ граница начинается отъ рѣки Ирши и рѣчки Рубѣжницы, этою рѣчкою Рубѣжницею раздѣліемъ на сухое мѣсто къ Лозкѣ Мохнатой и чрезъ пригорокъ въ лѣсъ ручьемъ къ дубу со знаками, оттуда чрезъ лѣсъ къ Большому Моху, а послѣ чрезъ потопъ на Большой Мох и чрезъ лѣсъ на Бѣлый Камень, а послѣ лѣсомъ прямо къ сосне со знаками, отъ этой сосны къ болоту называемуся Гумѣновъ, чрезъ это болото, потопомъ въ рѣчку Перегорще, отсюда чрезъ потопъ прямо лѣсомъ Чернымъ на востокъ къ Большому Ручью, отъ ручая лѣсомъ въ направленіи по надъ ольшиною, придерживаясь ольшины въ лѣвой рукѣ, чрезъ ручьи и лѣсомъ до дороги съ Чоповичъ въ Лыпляны идущей, гдѣ и межевой знакъ, отсюда долиною къ болоту возлѣ Язвинъ, отсюда въ Животокъ, этимъ Животокомъ въ болото, съ болота чрезъ дорогу изъ Липлянъ въ Головокъ идущего, въ лѣво на уголь болота называющагося Тристеннымъ, отсемъ въ лѣво (на уголь болота) чрезъ пригорокъ въ направленіи лѣса къ долинь, этою долиною къ Кривой Олѣсъ, оттуда влево, а въ правой рукѣ Олѣсъ Кривой, въ направленіи къ долинь, этою долиною къ бересту съ зарубами надъ дорогою съ Чоповичъ въ Скуратовъ идущую, а отсюда дорогою, долиною, лѣсомъ къ дубу со знаками, отъ этого дуба въ лѣсъ съ межевыми знаками на деревьяхъ чрезъ дубраву и Дересовскій островъ къ соснѣ съ зарубами, отсюда чрезъ Мокрый Лѣсъ на Великую Дубраву, чрезъ эту дубраву и чрезъ дорогу изъ Чоповичъ въ Головокъ идущую гдѣ и межевой знакъ, оттуда чрезъ болото Цишовъ, Животокомъ называющимся Глинъ, съ этаго Животока въ лѣвую руку раздольемъ въ Черный Лѣсъ, съ этаго лѣса въ потопъ, этимъ потопомъ въ рѣчку Избичну, этою рѣчкою чрезъ дорогу изъ Чоповичъ въ Малинь идущего въ рѣку Иршу, этою рѣчкою Иршею вверхъ, съ этой рѣки Ирши въ лѣвую руку Животокомъ, съ этаго Животока рощею къ валу, отымъ валомъ въ Димарскую Крыницу, этою крыницею въ рѣку Тростяницу,

этою рѣкою вверхъ, съ этой рѣки Тростяницы въ правую руку креницею, названнаго Гусыне, съ этой креницы чрезъ боръ, раздоліемъ возлѣ Гонаго болота, грядою до дороги съ Чоповичъ въ Шершни идущей, чрезъ эту дорогу грядою въ болото, отсюда раздолами до второго болота, отъ этаго болота чрезъ гряду вверхъ Моху въ Крыницу Студеньку, этою креницею до рѣки Ирши, и тамъ оканчивается межа этихъ Чоповскихъ именій. Которое то обмежованіе по представлению и прозьбѣ выше упомянутаго лица по моему урядовому принятію въ сіи Овруцкія Гродскія Книги вписано съ которыхъ и сія выпись съ приложениемъ Овруцкой Гродской печати выдана – писано въ Овручѣ – У сей выписи съ приложениемъ печати Овруцкаго Гродскаго Суда подпись писаря въ сихъ словахъ: Овруцкій Гродскій Писарь Александръ Дубницкій – а сличение съ актами таковое – повѣрялъ съ Книгами Думиньскій С.Р. /л. №187/».

На цих Богом даних Землях, по берегах Рівчаків і Річок, біля Озер і Боліт, понад Тисячоліття, споконвіку сиділи Сім'ї Чопового Роду. Оберігали Поля і Ліси. Обробляли Землю і доглядали худобу, були знатними хліборобами, бортниками, конярами, майстрами. Будували нові та пересипали свої старі хати. Ставили хати вільно і просторо, від декількох сотень метрів до півкілометра і більше одна від одної, при своїй Землі що з Древніх Часів належала древнім гілкам Роду і його сім'ям. Будували вітряні і водяні млини. Виробляли в рудні залізо і вміло його обробляли. Полювали і рибалили, але при тому оберігали і рибу і лісових тварин. Розумілися на травах, ткали килими і полотна, вишивали своїми узорами одяг і рушники, співали свої старі пісні. Жили Кагалом, усвідомлюючи те що вони є єдиним, великим і старим Родом. Передавали свої уміння та родову Історію від покоління до покоління. Як і інші Старі Родини що проживали на західній стороні від ріки Дніпра, Чоповичі були знані як такі що: «...всегда были свободными, панов над Чоповцями неколи не було...». Свого часу існувало звернення «пан» і не більше того. А був над чопівцями Бог і жили чопівці із Богом в їх Душах, як і всі Старі Родини що проживали в Поліському Краї. Родини що мали родові корені які починалися із вельми Древніх Часів.

Дід Клесак Григорій Романов син Кононученко Чоповський (1894-1974), так розповідав древній Переказ про колишні часи: «...В тие старие времена, ровчак яки тече заре через Чоповичи, був великою речкою яка називалась Славутю, и по йой великиє корабле ходили ... и усе було заросше скрозь великими лесами...».

Так само переказували про давні часи й інші старі чопівці.

Фещенко Тетяні Василівній (1943 р.н.), її дід Фещенко Іван Васильович розповідав, що колись в давні часи їхнє Козловське болото було Великим Озером, в якому було багато води.

Кириченко (Фещенко) Марія Василівна (1960 р.н.), із чопівських переказів, «що ішли із покоління в покоління», в тому числі і з розповіді чоловікової баби Шоботенко Марії Павлівни (1910 р.н.), знає про те, що колись «...чоповськіє ровчаки були великими судоходними речками, по яких сплавляли дубовий ліс. Все було поросле лесами великими, що колись було побоїще між людьми за землю на берегах ровчаків...».

Дученко Ольга Федорівна (1930 р.н.), із розповіді її діда Дученка Тихона знає про річку Славуту наступне: «...В колишніє часи була Славута повноводною і по йой ходили корабле. Дід показував залишки дубових пальов, де був колись мост через ріку Славуту...».

Фещенко Ольга Іванівна (1954 р.н.) знає із розповіді баби Олени (1883р.н.) про те, що «...колись в давні часи усе було заросше великими лесами. Тойде резали лес, і зразу там де резали хату строїли...».

Кириченко Надія Володимирівна (1948 р.н.), із розповіді Бубеля Кириченко Антона Романовича (1914 - 2006) знає про те, що в давні часи болото Тишев було Чайковим Морем і по йому кораблі ходили.

Про те ж розповідав і Фещенко Дмитро Васильович (1925 р.н.), який знає про Чайкове Море із розповідей старих чоповців. З його розповіді відомо що при виконанні земляних меліоративних робіт, в болоті Тишев був знайдений якір.

Мойсієнко Марині Йосипівній (1927 р.н.) зі слів якої записано, колись розповідав старий дід Ладько (Сущенко) про те, що в давні часи на чоповській землі що зветься Мар'яновка, княгинею Мар'яною було налаштоване виробництво, і що кораблі звідти по ріці Славуті ходили. Що там вироблялося дід також розповідав, та згадати про те розповідачка не змогла. На запитання що може ліс там різався, відповідь була що не ліс різався, а що щось інше там робилося...Тому на основі тогочасних історичних свідчень можливо припустити, що ті ж самі кораблі тоді там і виготовляли. А сам той древній чоповський переказ називає ім'я тогочасної чоповської княгині – дружини тогочасного чопівського князя. Як відгомін тих Древніх Часів є прізвище Балюк, збережене як в Чоповичах так і в інших поліських поселеннях. Пішло те від назви професії далеких Предків. Балюками в давні часи звали кораблебудівників.

Закусило Галина Якубівна (1945 р.н.), жителька села Каленське розташованого трохи на північ і захід від Чопович. Вона знає із розповідей старих людей що в давні часи було все заросше великими лісами, і кораблі по правій притоці ріки Уші, по їхній ріці Мостві ходили.

Документальні історичні свідчення саме так описують природу Землі Древлян тисячоліття тому. Древні могутні ліси з багатими мохами, болота з товстими шарами торфу і озера-моря. Вони весною вбирали в себе талі води, влітку і восени дощові, поступово віддаючи їх своїм рівчакам і річкам, робили їх повноводними. Про давнину і колись повноводність цих на сьогодні забутих рік свідчать видимі їхні береги і русла, та рівчаки що біжать по них весною а то і протягом всього року.

Одного разу коли з Батьком проїжджали понад Чоповою рікою Славутю, він розповів такий Переказ: «...А чи знаєш ти, що в старіє часи цей ровчак був великою речкою Славутю. Да пливла кораблем по цьой речці княгиня из малим дитям. Те дитя упало у воду и утопилось. Послі того княгиня прокліяла цю речку. Вона заросла, обмелела и стала такою, як є заре...». На запитання хто розповів йому ту історію, Батько сказав: «...Дак, старіє люде так колись розказували...».

Цей же переказ про ріку Славуту, розповідав Максименку Василю Федоровичу (1960 р.н.) його дядько Максименко Василь Петрович (1928 р.н.).

Баранівській (Дученко) Степаніді Степанівній (1931 р.н.), такого ж переказа тільки стосовно древньої судноплавної ріки Глинняк - лівої притоки ріки Ірші, що брала свій початок із Чайкового Моря, розповідав її батько Дученко Степан Матвійович (1887 р.н.).

Фещенко Дмитру Васильовичу (1925 р.н.), цей же переказ стосовно древньої судноплавної ріки Кам'янки – правої притоки ріки Уші, розповідали старі люди в одноіменному селі Кам'янка, яке розташоване трохи на північ від Чопових Земель.

Каленська Ольга Петрівна (1949 р.н.), жителька села Корма яке розташоване неподалік на північ від Чопових Земель, поряд із згаданим вище селом Каленське, знає цього ж переказа стосовно їхньої ріки Моства – правої притоки ріки Уші. По розповіді її матері Чорної (Каленської) Ганни Лаврентіївної (1905 р.н.).

Очевидно що річки почали міліти з початком вирізування Пралісів, а люди саме так зуміли пояснити причину тих змін, які по їхній провіні відбувалися в Природі. Із історичних джерел відомо, що існував цей переказ також і далеко поза межами поселення Чопович та сусідніх їм поселень. Тобто обміління річок з якогось часу стало загальним явищем на великих по площі територіях.

Іще не так давно на землях Чопович росли поодинокі Старі Дуби - Велетні, там де до 1939-1940-го років сиділи при своїй землі чопівці. Дуби, що прийшли із того Далекого Часу. Кононученко Іван Григорович (1926-2010) так описував дуби, що росли в Дубині за Старою Хатою відібраною в 1933-му: «...Таких завстарей и завбольшки дубов я больш не де не бачив...». А побачив він за свій вік багато, і ліс дядько Іван розумів. Останній із тих дубів у Дубині був знищений новою владою в 1950-х роках, вже після війни. Із родових Переказів відомо що і на сіножаті перед Старою Хатою також була колись Дубина.

Фещенко Дмитро Васильович (1925 р.н.) розповідав про велетного Тисячолітнього Дуба, так чопівці того дуба звали, що ріс на садибі Устинюків-Ключаров-Кононученко. Про того ж дуже Старого Дуба розповідав і Кононученко Степан Іванович (1935 р.н.). Той Тисячолітній Дуб як і інші Старі Дуби на їхній землі біля рівчака Кривуша, був знищений слідом за великою і роботящою сім'єю «розкуркуленою» в часи колективізації - розграбленою і відправленою місцевими «активістами» на Соловецькі острови.

Лавринович Володимир Олександрович (1937 р.н.) розповідав що на Поповому, і за Визбичним до Щербатовки, в 1950-х роках іще росли понад рікою Іршею дуже великі старі Дуби.

Підтвердженням суднохідності древніх рік-приток Ірші і Уші є залізний якір стародавньої лодії знайдений на глибині декількох метрів торфу, при розробці в колгоспні часи торф'яного болота між поселеннями Липляни і Каленське, що розташовані неподалік на північ від Чопович. Той якір забрали в харківський музей, розповідав історик-краєзнавець М.І.Брицун-Ходак.

Фещенко Василь Данилович (1923 р.н.) працював у свій час на видобуванні торфу. Він розповідав про мідного на три лапи якора який був біля одного метра у висоту, знайденого при розробці торф'яного болота у Каленському. Лежав той якір під шаром торфу товщиною біля двох метрів. Науковці які займаються вивченням боліт кажуть, що один метр торфу на болоті наростає протягом тисячі років.

Закусило Петро Лукич (1954 р.н.), житель села Каленське, знає від свого батька Закусило Луки Даниловича (1909 р.н.), що при розробці торф'яних боліт в їхніх місцях, на глибинах торфу до трьох метрів знаходились якорі і великі дуби морені.

Кириченко (Фещенко) Марії Василівній (1960 р.н.), її батько Фещенко Василь Іванович (1930 р.н.) розповідав про якір колись викопаний на березі ріки Славути в самих Чоповичах. Той якір був виготовлений із дубового матеріалу по верху обкованого залізом. Час же виморив

дуб того якора, в чорний колір.

Лежачі в землі виморені тисячоліттями прямі, стрункі дуби які знаходились час від часу, також є мовчазними свідками Стародавніх Пралісів та їхніх судноплавних Річок.

4.Чоповичі.

Рід і його назва Чоповичів походить від князя Чопа, воїна на ріці Ірші, воєводи Великого князя Древлянського, князя місцевого. Загальним для воєводи і князя є те, що вони належали до військового стану, і ті й інші служили захисту свого роду, князівства. Але князь обирався, а воєвода призначався князем.

Дід Клесак Кононученко Григорій Романович (1894-1974) та інші старі чопівці розповідали родові Перекази про Чопа як про належного до військового стану, називаючи його: «...воєнни / воїн / воєвода / князь-воєвода / месний князь Чоп...».

Перекази про те, що Чоп – засновник роду був князем, розповідали чопівці:

Фещенко Дмитро Васильович (1925 р.н.), знає що Чоп був князем від свого батька Фещенко Василя Івановича;

Мойсієнко Микола Іванович (1928 р.н.), знає що Чоп був князем від свого батька Мойсієнко Івана Васильовича (1903 р.н.);

Баранівська (Дученко) Степанида Степанівна (1931 р.н.), знає що «...Малином владєв князь Мал, а Чоповичами владєв князь Чоп...», від свого батька Дученко Степана Матвійовича (1887 р.н.);

Кузьменко (Філоненко) Марія Мініновна (1941 р.н.), знає про князя Чопа із розповіді своєї матері Філоненко Марфи Тихонівни (1904 р.н.);

Шпакович Микола Іванович (1956 р.н.), з його слів знає «...про князя Чопа із розповідей старих людей...»;

Зеленко Петро Андрійович (1940-2014), про князя Чопа знав з його слів від «...старшого покоління...»;

Ширченко (Семененко) Ганна Михайлівна (1930р.н.), про те що Чоп був князем знає від «...старших Чоповців...», в тому числі і від Фещенко Івана Степановича (1914-2002);

Лавринович Володимир Олександрович (1937 р.н.), про те що Чоп був князем знає із розповіді свого батька Лавринович Олександра Григоровича (1903р.н.);

Возненко (Мойсієнко) Галина Миколаївна (1967р.н.), знає про князя Чопа від свого діда Мойсієнко Миколи Федоровича (1905 р.н.);

Баранівський Михайло Федорович (1923 р.н.), про те що «...був князь Чоп який Чоповичі побудував...», знає із розповіді свого батька Баранівського Федора Єсиповича.

Білошицька Люба Якубівна (1939р.н.), про те що засновником Чопович є князь Чоп який отримав Землю-Нагороду яку об'їхав конем, знає із розповіді своєї матері Білошицької Олександри Лаврентіївної (1898 р.н.).

В той же час походження приналежного Роду Чопа прізвища Кононученко пояснюється тим, що так були названі тому що доглядали і виучували князівських коней (початково Коноуценко), але були в той же час і близькими соратниками князя Чопа про що свідчить

розташування їхніх земель на Чопових Землях. А буква «н» в середині появилася в пізніші часи, на догоду догмам. Уміння розуміти коней, доглядати за ними пройшло крізь багато століть. Дідові коні що прийшли із тих Давніх Часів були племінними до колективізації, а відібрані у нього в колективізацію утримувались в колгоспі також як племінні. На пам'яті автора те, що часом в нашій хаті Старі Чопівці обговорювали родовід наших, ставших колгоспними коней.

Про те що древлянський князь був не один, писали в царські часи історики М.І.Костомаров (1817-1885) в «Чертах народной южнорусской истории», С.М. Соловйов (1820-1879) в «Истории России с древнейших времен». Вони звертали увагу на те, що згідно Літопису послі древлянські зверталися у свій час до княгині Ольги зі словами: «...Наши князи добры суть, иже распасли суть деревскую землю...».

Родовий Переказ Чопович говорить про те, як князь Чоп засновник Роду отримав Землю-Нагороду: «Наградю було, сколько Чоп конем об'їде поки конь не упаде, те буде и його... Награда та була за воєнніє заслуги, и од Чопа пошли Чоповичи». Так розповідав дід Клесак - Кононученко Григорій Романович (1894-1974).

Схоже розповідали багато інших старих чопівців. Наприклад, Фещенко Дмитро Васильович (1925 р.н.), так розповідав той Переказ: «Був таки воїн Чоп, и получил вон за воєнніє заслуги награду, сколько конем за день об'їде, те буде його...».

Чоповичі, так називався рід Чопа на мові Древлян. Чоповичі, спадкоємці князя Чопа який отримав землю як нагороду, і яка була названа Чоповичами по імені його Роду що нею володів. Філолог С.Губерначук в роботі «Трипільські знаки-символи в гербах української шляхти» пише: «...Дослідник української шляхти М. Теодорович наприкінці ХІХ ст. писав, що деякі родини нашої шляхти, як-от Чоповські та Білоцькі-Харченки, послалились на грамоти ще часів Великих князів Київських та удільних князів...

Імення тої древлянської верхівки збереглися у географічних назвах житомирського Полісся. Саме у цьому краї мовознавець О.Купчинський виділяє найбільше в Україні назв із докиєворуським суфіксом -ичі: Білошичі, Варповичі, Гаєвичі, Дідковичі, Каленичі, Левковичі, Речичі, Чоповичі та ін. За цими назвами поселень стоять прізвища, прізвиська, імена родоначальників-засновників чи власників поселень».

Підтверджується це і наявністю до недавнього часу в Чоповичах до-Християнських імен, наприклад Соловей, які писалися в документах царського і післяцарського часу Сильвестрами. В архівних документах Роду Чоповичів це ім'я зустрічається багато разів. Історик-краєзнавець М.І.Брицун-Ходак, коли ще було живе покоління людей що народилися до революції, виконав важко оціниму сьогодні роботу. Обійшовши десятки селищ Древлянського Краю та опитавши сотні людей, ним був зібраний багатий матеріал переказів що пройшли через багато поколінь нащадків Древлян. М.І.Брицун-Ходак з'ясував в тому числі і те, що рід Чоповичів є древнім військовим родом Великого князівства Древлянського.

В «Архиве Юго-Западной России. Акты о происхождении шляхетскихъ родовъ въ юго-западной России, Ч.4, Т.1, Киевъ, 1867», в розділі «Содержание актов об околичной шляхте», стор.1 – 4, історик царського часу В.Антонович пише наступне про околичну шляхту, до якої відносився і Рід Чоповичів: «...шляхта, живущая в «околицах» в северных частях Волынской и Киевской губерний, в уездах Овруцком и Радомысльском...

Они собственники, землевладельцы, но крестьян на их землях нет и крепостными людьми они не владели, или если владели, то в весьма редких случаях... По древности своего происхождения околичная шляхта должна быть отнесена к числу самых древних дворянских родов южнорусского края. Все дипломы на дворянство шляхтичи околичные

получили от Великих князей Литовских еще до Люблинской Унии (1569р., прим.Ю.К.), в XIV,XV,XVI столетиях. Некоторые из них например Чоповские и Белоцкие, ссылались на грамоты еще более древние, пожалованные им от «достолавных русских князей», еще во времена удельного периода княжеской Руси».

Можливо, царський історик в цьому місці навмисне уникнув згадки про Велике князівство Древлянське. Пояснити це можна тим, що Древляни були потужним осередком опору зароджуваної в ті древні часи династії Рюриковичів, від якої історика царського часу вели відлік початку народження Російської держави.

Там же, на стор.14, В. Антонович перераховуючи документи які мали у свій час Древні Роди що проживали на західній від ріки Дніпра стороні, зазначає: «...1) Чоповские имели грамоты, выданные им еще удельными князьями русскими на право владения их землями; Игнат Чоп предъявлял эти документы великим князьям Александру (Великий князь Литовський з 1492 по 1506 рік, і король Польський з 1501 по 1506 рік, прим. Ю.К.) и Сигизмунду (Великий князь Литовський і король Польський з 1506 по 1548 рік, прим. Ю.К.) Казимировичам, которые **подтвердили** (виділено Ю.К.) Чоповским права на земли и зачислили их в категорию земян, обязав их снаряжать «две службы земския военныя». Права эти были еще раз подтверждены Чоповским, Владиславом IV (Великий князь Литовський і король Польський з 1632 по 1648 рік, прим. Ю.К.). Во время восстания Хмельницкого, козаки заняв Овруцкий повет, истребили все попавшиеся им документы; замок Овруцкий, въ котором хранились гродские овруцкие книги, был также сожжен козаками. Таким образом, в числе прочих, пропали документы Чоповских... Чоповские заявили в 1682 году в актыовые книги счет пропавших документов и представили аттестацию (удостоверение), подписанную всеми их соседями – о том, что последние действительно видели у Чоповских означенные документы; съ этой аттестацией Самуель, Андрей и Тимофей Чоповские отправились отыскивать копии своих документов в метрике коронной. Поиски их оказались успешными... Иоанн III (Ян III Собеський, король Польський і Великий князь Литовський з 1674 по 1696 рік, прим. Ю.К.), окончательно признал за ними шляхетское звание и подтвердил прежние великокняжеские грамоты».

Існує іще одна підтверджувальна Грамота отримана від Польського короля Сигізмунда Августа (з 1544 по 1572 рік Великого князя Литовського, і короля Польського з 1548 по 1572 рік). Її копія знаходиться в «Деле о дворянстве рода Чоповских» яка зберігається в РГИА. Та Грамота була видана 26.03.1558 року Потапу Чопівському, правнуку Ігната Чопа (1433-1518). А в 1570 році сини Потапа Чопівського, Прокоп і Андрій отримали чергове перепідтвердження чоповських привілеїв від того ж короля.

В РГИА, в «Деле о дворянстве рода Чоповских» на листі з №12 також знаходиться: «Выпись привилегии Короля Польскаго Сигизмунда Августа Дворянамъ Прокофію 11^{мв} и Андрею 12^{мв} сыновьямъ Потапа 6го Чоповскимъ 1570 года данной, въ коей прописана таковая же привилегия и тѣмъ же Королем Дворянину Потапу Чоповскому 6^{мв}, сыну Василя 3го 1558 года пожалованная.

Изъ которых видно: 1^й что наданная Потапу Чоповскому отъ того Короля земля Чоповскою называемая подтверждается въ вѣчное владѣніе его сыновей 11го и 12го, и 2^й что предокъ Потапа Чоповского Игнатъ Чоповскій 1^й заслужил сію землю отъ Князей и Королей Польскихъ, что данные на оную отъ предковъ Короля грамоты предъ нимъ предъявлены и что онъ посему оставляет означенную землю во владеніи его Потапа Чоповскаго, какъ человека нужного и ревностнаго къ службѣ и его наслѣдниковъ, съ тѣмъ, что онъ долженъ за сію землю служить на равне съ прочими Дворянами (л.11) сія выпись выдана изъ актъ Любельскаго Трибунала 1739 года».

Номери біля імен відповідають родоводу виведеному від Ігната Чопа що проживав у

Чоповичах десь в 1433-1518 роках. Потап «6^{-й}», син Василя «3^{-го}» відповідає наступному: Василь Васильович Чоповський, внук Ігната Чопа мав сина якого звали Потапом.

В «Архиве Юго-Западной России. Актах о происхождении шляхетскихъ родовъ въ юго-западной России. Ч.4, Т.1, Киевъ, 1867», стор. 181-184, знаходиться Грамота короля Яна III Собеського, яка свідчить наступне (в цьому як і в інших перекладах із старопольської мови архівних документів використаних при написанні даної роботи, збережені стиль мови оригіналу документу і короткий опис його змісту, що написаний збирачами архіву староросійською мовою – Ю.К.):

Перевод из старопольского языка на русский язык

Стр. 181

LV.

Подтвердительная грамота короля, Иоанна III, выданная Чоповскимъ. Король подтверждаетъ всѣ грамоты, выданныя Чоповскимъ его предшественниками, начиная съ короля Александра, и возобновляетъ ихъ право на владѣніе, принадлежащими имъ землями, подъ условіем доставлять, въ случаѣ войны, въ королевское войско, двухъ вооруженныхъ всадниковъ. 1683. Март 18

Стр. 182

...Ян Третий, с Божьей милостью король Польши, Великий Князь Литовский, Русский, Прусский, Мазовецкий, Жмудзкий, Киевский, Волынский, Подольский, Подлясский, Сиверский и Черниговский.

Признаем этой грамотой, подтверждающей привилегии нашим всем вместе и каждому в отдельности, кого это касается, если кому больше ласки и щедрости нашей королевской должны засвидетельствовать по праву рождения, как таким, предки которых перед Речью Посполитой выслужились, между которыми не последнее место имеет благородного происхождения Игнат Чоп, для единой Отчизны; Наисветлейшим королям Их величествам: Александру и Зигмунту Первому, хранителям нашим, представил документ; и до этого времени преемники его (Игната Чопа), благородного происхождения Чоповцы, пребывающие на военной земской службе, выслуживаться не перестают, и не имея никаких наших наград за заслуги, просили нас через совет панов и чиновников наших, благородного происхождения: Самуил Чоповский, Тимофей и Андрей Чоповцы, именем всех своих братьев, при инстанции всего Житомирского и Овруцкого уезда, что бы Мы, взявши их под нашу защиту, сберегли их права, вольности, свободы, границы и земли, им от Их величеств королей, хранителей наших, любезно предоставленных, и утвердили нашим уважением все их свободы, права и прочее по месту тамошнему. Тогда Мы, король, видя, что дело хорошее и справедливое, одобренное, не имея также предостережений, что бы на наших границах никто из людей, собранных на своих местах, не действовали самовольно, все те их документы, права, привилегии, выписки, особенно выданные нашей канцелярией Великого княжества Литовского, этой грамотой, подтверждающей нашей привилегией, во всех их пунктах, разделах и параграфах

Стр. 183

подтверждаем, закрепляем полностью Чоповских на землях, борах, гаях, лесах, сенокосах, пастбищах, заливных лугах, реках, ручьях и их берегах, животной и всякой ловле, за родом принадлежащее и прилегающее полностью и нераздельно, на вечное время сохраняем; обещая после нас и наших наисветлейших наследников, те их права, привилегии и ограничения в малейшем пункте и параграфе не могут быть нарушены, а как пред этим в своих границах и местонахождении были, так и сейчас оставаться должны, при поселении и

границах, что начинаются от реки Ирши, понад землями благородного происхождения Меленивских, по над второй рекой, что называется Рубежница и по суше, что выходит на Мохнатую Лозку и Белый Камень, под самое село благородного происхождения Войнаровских, названное Войнаровка, до земель благородного происхождения Скуратовских и села Липляны, до границы благородного происхождения Ельцов и села Головки, аж до реки Ирши доходящих; а другим углом, по той стороне реки Ирши, земля, что называется Уголец, все это должно закончиться на границе у благородного происхождения Зубра и села Гута, с этих, выше упомянутых земель, не должны выполнять никаких повинностей, кроме как, должны в случае войны, на нужды наши и Речи Посполитой, предоставлять двух вооруженных всадников, как предоставляли и присылали их предки, под этим условием обещая нашим подданным благородного происхождения, что бы имея все те предоставленные услуги, никогда не отказывали в нуждах Речи Посполитой, а всегда были готовы, и под сим, для лучшей веры, подписав нашей рукой, приказали приложить нашу печать Великого княжества Литовского. Выдана на сейме военном, шестинедельном, в Варшаве, дня XVIII месяца марта, MDCLXXXIII года, IX года нашего правления. Эта грамота Его королевской милости скреплена печатью Великого княжества Литовского, а подпись Его милости короля с такими словами: Ян король. Подтверждение прав и свобод подданных Его королевского величества Чоповских, что остаются на военной службе.

Эта подтверждающая грамота, по просьбе выше названной особы просящего и после моего служебного принятия, была вписана в книги нынешние, гродские, Овруцкие, из этих книг и эта выписка с печатью гродскою овруцкой была выдана. Написано в замке Овруцком. У этой выписки, предлагаемой в подлиннике, скрепленной печатью, надпись его милости пана регента

Стр. 184

города тамошнего с такими словами: Левковский. Который эту выписку по подаче и просьбе вышеупомянутого его милости подателя, и моего служебного принятия, полностью, от начала и до конца, слова в слово переписал.

Книга гродская луцкая, № 2248, годъ 1712; листъ 623, и книга гродская овруцкая записовая и поточная, № 3211, годъ 1683 – 1684, листъ 112.

Перевод правильный и соответствует тексту поданного документа.

Чоповський переказ про документ що підтверджував нагороду князя Чопа отриману ним від Великого князя Древлянського, говорить про Карту виготовлену на шкірі де були означені межі Землі - Нагороди. Очевидно цей документ що був пред'явлений чопівцями, і був підставою для підтвердження прав на землі і привілеїв як Великими князями Литовськими Олександром і Зигмундом I Казимировичами, так і їхніми попередниками. Стосовно ж переказів Чопович в яких йдеться про межі отриманої князем Чопом нагороди, то вони повністю відповідають як опису меж поселення Чопович на ріці Ірші від 05.11.1622 року, так і межам того ж поселення Чопович підтвердженим 18.03.1683 року в вищенаведеній стверджувальній грамоті короля Польського Яна Третього Собеського.

Знали історію Чопович і багато жителів поселень, що межують з Чоповичами. Ті із них хто не приїжджі, 1930-40-х років народження, могли розповісти те що чули від своїх дідів та бабусь, наприклад: «...Хотели замуж за Чоповця, бо тие були багатими и вольними, але чогось вони не брали наших ...». Так розповідала жителька Гути Логановської Манченко Ганна Левонівна (1923 р.н.), і межі Чопових Земель вона теж знала.

В нинішні часи чомусь багато хто вважає що засновником роду є Ігнат Чоп, який нібито отримав Землі і Привілеї за якісь невідомі заслуги від великих князів Литовських і королів Польських. Це є помилкою побудованою на вимогах царських правил відповідно яким після 1793 року, при доказі представниками Роду права на російське дворянське звання було необхідним пред'явити найстарішого збереженого родового документа. Чопівці і показали тоді своїм предком Ігната Чопа (1433-1518), який в 1492 році отримав чергове підтвердження чоповських Привілеїв, про що ідеться в найстарішій збереженій чоповській Грамоті від 18.03.1683 року. А також на висновках Л.І.Похилевича, який в 1864-му році написав «Сказания о населенных местностях Киевской губернии», де сказано про Чоповичі наступне: «...селение Чоповичи получило свое название от первого владельца этих мест Игнатия Чопа, которому за военные подвиги земли эти в определенном пространстве до 15000 десятин наданы польскими королями Александром и Зигмундом I...». Але з наведеної вище чергової стверджувальної Грамоти від 18.03.1683 року слідує, що Ігнат Чоп отримав підтвердження попередніх привілеїв на підставі вже наявного в нього документу: «...Александр и Зигмунту Первому, хранителям нашим, представил документ;...».

Історик царського часу В. Антонович в «Архиве Юго-Западной России. Актах о происхождении шляхетских родовъ въ юго-западной России. Ч.4, Т.1, Киевъ, 1867», в розділі «Содержание актов об Околичной шляхте», на стор. 1–4 відмічав: «...1) Чоповские имели грамоты, выданные им еще удельными князьями русскими на право владения их землями; Игнат Чоп предъявлял эти документы великим князьям Александру и Сигизмунду Казимировичам, которые подтвердили Чоповским права на земли и зачислили их в категорию земян...».

5. Ігнат Чоп.

У всіх документах Чопового Роду що збереглися в архівах, його представники які в різний час з тих чи інших питань зверталися від імені Роду в державні інстанції, в тих документах звертаються таким чином:

«...явились лично Дворяне Леон Филонович внук умершего Дворянина Данила Андреева сына Чоповского и Леон Федорович внук умершего Филона Чоповского, равно Андрей Петрович, Иван Прокопович и Кристофор Данилович Чоповские от своего имени и всех господ Чоповских своих братьей, вотчинников и владельцев имений села Чопович...».

Так записано в перереєстрованому 12.09.1743 року в Овруцьких гродських книгах, документі про розмежування кордонів чопівських маєтків від 05.11.1622 року (наведеного в розділі 3 «Край древлян»).

Або «...своим именем и всех других собственников и наследников имущества Рода Чоповских...» в інших документах. З чого виходить що маєток в Чоповичах був не один. Ці документи появились в часи після Ігната Чопа, але так було і до нього. Наприклад в протесті від 23.12.1581 року (наведено повністю, в розділі 9 «Чоповичі на ріці Тетерів біля Микгорода»), вираженому проти захоплення чоповицьких земель Мелентієм Хребтовичем - архимандритом Києво-Печерського монастиря, згадуються більш ранні Великі князі Литовські: «...вотчинное имение помянутых Земян пожителей Киевского воеводства Чоповских называемое Чоповицким, предкам их Литовскими Князьями, а в особенности Князьями Витольдом, Олельком и Свидригайлом за услуги пожалованное и оными предками их заслуженное а Польскими Королями: Казимиром, Александром и Зигмунтом по привилегиям в вечных подтвержденное...».

Названий в цьому документі Великий князь Литовський Вітольд (1350-1430) правив Великим князівством Литовським з 1392 по 1430 рік. Навіть якщо б до нього чопівці зверталися в кінці часу його правління, то і в такому випадку той Ігнат Чоп що в пізніші часи звертався до

Великих князів Литовських Олександра і Сигізмунда I, бути представником Чопового Роду не міг. За роками виходить що він на той час або тільки народився, або ще й ні. А якщо привілеї Чопович було підтверджено на початку правління князя Вітольда, що було б зрозумілим, то до нього зверталися близькі родичі Ігната Чопа старших поколінь. Зрозумілим є і те, що від Чопового Роду до князя Вітольда поїхав той, хто вів за собою Рід Чоповичів.

В тому ж документі від 05.11.1622 року, де йдеться про розмежування Чоповських маєтків записано: «...В Овруцкий Уряд Его Королевского Величества и по сим подстаросте Овруцкому Мартину Еремскому, явсья лично благородный Даниил Андреевич Чоповский, представил в сии Овруцкие Гродские Книги размежевание своих Чоповицких имений сего содержания: Размежевание Чоповских имений в Киевском Воеводстве на реке Ирше состоящих которые Игнатий Чоп у Литовских Князей Витольда Свидригайла и Александра Олелька Ольгердовича себе и потомкам своим в вечные времена заслужил...».

Ігнат Чоп згадуваний в цьому документі був прадідом того Ігната Чопа, який пізніше звертався за підтвердженням чоповських привілеїв до Великих князів Литовських Олександра і Сигізмунда I. Цей висновок зроблено на основі розрахунків, де вік одного покоління взятий за 33 роки. Якщо Ігнат Чоп народився біля 1433 року (як знайдено цю дату, викладено в цьому розділі далі), то його батько народився десь біля 1400 року, його дід народився десь біля 1367 року, а прадід що також був названий Ігнатом народився десь біля 1334 року. Із цих достатньо умовних міркувань виходить, що на час приходу в 1392 році до влади Великого князя Литовського Вітольда (1350-1430), прадіду і діду Ігната Чопа 1433 року народження було відповідно десь 58 і 25 років. Безумовно, за підтвердженням Чоповських прав і привілеїв до князя Вітольда, їздив прадід Ігната Чопа (1433-1518).

В ДАКО, Ф.782, оп.1, спр. 13006, «Кієвскаго Дворянскаго Депутатскаго Собранія Дѣло о дворянстве рода Чоповскихъ Радомысльскаго Уѣзда. Часть 1^а», починаючи з листа 26 знаходиться документ де Іван Чорний (Шоботенко) звертаючись 18.12.1833 року до Київського дворянського депутатського зібрання, про свій Рід пише:

«...Игнатія Герба Корвин Перваго владельца имения Чоповичъ Дворянина Чоповскаго 8^{мб} раз Правнука отъ имени всѣй своей фамилии называемой Шоботенки какъ равно Филоненковъ, Мойсеенковъ, Дученковъ, Кириченковъ, Максименковъ, Фещенковъ, Семененковъ, Иваненковъ, Кузьменковъ и Кононученковъ ...».

Там же в ДАКО, Ф.782, оп.1, спр. 13009, лист 359, знаходиться документ в якому звертаючись до царя 12.10.1857 року, Філоненко – Чоповські нагадують, що: «...Родъ нашъ Чоповскихъ возымѣлъ дворянское начало въ четырнадцатомъ столетіи отъ Предка Игната Чопа...».

В подальшому після 1793 року, та давня і важлива подія прилічення Чопового Роду до стану дворян Великого князівства Литовського, була за допомогою царських «правил» цілеспрямовано виведена на передній план. А в підсумку все те разом із знищенням Древніх родових документів як і самих Родин багатівіковими монголо-татаро-московитсько-козацькими нашествиями, і дало в подальшому можливість царським, а пізніше і радянським “дослідникам” затирати їх багатівікову, багату і нерідко трагічну родову історію до 1320 року. До часів переходу Києво Руських західних від ріки Дніпра і придніпровських східних земель, під захист Великого князівства Литовського.

Зрозуміло, що метою тих від-Московії історичних маніпуляцій було відбілення і узаконення уярмлених нею чужих земель. При тому що Чопів Рід як і інші Києво Руські старі Родини західної від ріки Дніпра сторони, до 1648 року були для православної царської Московії багатівіковою перепоною на її терористичному шляху загарбань і уярмлень чужих територій в південно-західному напрямку. А ті представники із західно-дніпровських старих Родин хто

залишилися живими після від-Московії татаро-козацького погрому-руїни 1648-1793 років, стали для захопленої їх землі Московії дуже небажаними, а то і небезпечними історичними свідками.

Чопова земля за площею становить понад 150 квадратних кілометрів. Або більш 15000 десятин. Якби її першим власником був той Ігнат Чоп (1433-1518), який звертався за підтвердженням родових Прав на землі до Великих князів Литовських Олександра (1461-1506) і Сигізмунда Першого (1467-1548). То трохи пізніше втримати стільки землі вчотирьох (троє синів Василя Ігнатовича Чоповського і один син Давида Ігнатовича Чоповського) його онуки не змогли б. Вони не змогли б вчотирьох захистити стільки земель, в тих умовах безперервних татаро-московських нашеств'їв готовлених і прямованих на південно-західні Київську Руські землі набиравшою силу православною царською Московією.

В умовах прихованого розповсюдження негативного, і все більш і більш примусового впливу Кремля на Європейські країни. В тому числі Литву, Польщу, Русь Київську і її Придніпровські Землі. Обезкровлених Московією, втрачаючих силу територій на той час уже ставших всього лиш залишками від земель колись могутньої Русі Київської Християнської часів Києво Руського князя Ярослава Мудрого Володимира сина Християнського (978-1054).

На той час Чоповою землею володів його Рід, що був ведений Ігнатом Чопом – далеким нащадком князя Чопа від якого Рід почався.

А князь Ігнат Чоп Християнський (1433-1518) був лише одним із перших представників Роду заснованого князем Чопом Древлянським, що потрапив в архівні документи які збереглися з появою впорядкованої державної системи «документ – архів» на територіях Великого князівства Литовського і королівства Польського. Звертався він до Великих князів Литовських за підтвердженням стародавніх родових привілеїв від імені Роду Чопа, будучи представником однієї із старих гілок на якій Рід будувався спрадавна. Будучи нащадком тих хто вели за собою Чопів Рід, уже багато сотень літ до того часу. А той факт що не збереглися після незліченних, провокованих Московією нашеств'їв більш ранні документи часу Великого князівства Литовського, або ще більш ранніх часів Русі Київської. Не означає того що Рід Чопа не існував в до-«системно-архівні» часи.

Як сказано в вище наведеній Грамоті короля Польського Яна III Собеського від 18.03.1683г.: «...благородного происхождения Игнат Чоп, для единой Отчизны; Наисветлейшим королям Их величествам: Александру и Зигмунту Первому, хранителям нашим, представил документ...».

Представив документ, Карту земельних володінь Чоповичів виготовлену на шкірі, отриману засновником Роду князем Чопом, в часи початку розбудови Великого князівства Древлянського. Отриману на багато століть раніше часів Великих князів Литовських «...Их величеств: Александра и Зигмунта Первого...» . Карта земельних володінь, яка після 946-го року була утверджена Великою Києво Руською княгинею Ольгою Християнською. А в подальшому і іншими попередниками вищеназваних Києво Руських князів що свого часу володіли даними їм Богом західними від ріки Дніпра і Придніпровськими землями. Надалі, в міру розвитку державної бюрократії Речі Посполитої часів її останніх десятиліть перед 1793 роком. На той час уже упевнено твореного і керованого Московією її нищення. А за тим приходу після 1793 року на західно дніпровські землі Русі Київської, до того небаженої кримінально-корумпованої державної бюрократії царської Московії. І як наслідок всього того все стосовне Історії Русі Київської було складене Московією необхідним Московії чином. Складене так, що Історія Роду опинилася в умовах в яких факт наявності найстарішого збереженого письмового, підтверджуючого родові привілеї документа датованого 1683 роком в якому згадується ім'я Ігната Чопа (1433-1518), перетворив його в «засновника роду». При тому що більш ранні документи були винищені в часи татаро-московитсько-козацьких

нашесть. А той факт що в документах часу Речі Посполитої які збереглися в архівах, всі представники Чопового Роду хто в них потрапляв, писалися під одним загальним прізвищем Чоповський. В подальшому тільки затвердив той так необхідний Кремлю, від того ж самого Кремля і витікаючий історичний фальсифікат.

До того ж, після 1793 року і самому Чоповому Роду стало не з руки оголошувати древній початок свого родоводу через догми на яких будувалася царська держава Московія. При тому що Древня Історія Чопового Роду та його Древній Родовід береглися і передавалися як родовими усними Переказами що переходили від покоління до покоління, так у свій час і в письмових документах копії яких зберігалися в різних місцях Руси Київської, Литви і Польщі.

Відразу після 1793-го року, окремі представники Роду Чопа розпочали спробу довести право Роду, чи хоча б право власне на дворянство «Російської імперії». Імперії створеної Московією з допомогою нескінченних багатовікових терористично-загарбницьких воєн-нашесть, на загарбаних і уярмлених Києво Руських Землях, на основі вкраденої Києво Руської Християнської Історії. В часи московитського царя Петра I (1672-1725) перейменованої її «творцями» із царської Московії в царську «Російську імперію». Яка пропонувала представникам бувшої Києво Руської Шляхти право на «російське дворянство», що декларувало ті чи інші «свободи та привілеї Російської імперії».

Родоводи наведені в «Деле о дворянстве рода Чоповских» (РГИА), виводились тими представниками Чопового Роду уже у відповідності до вимог «правил» царської новоназваної «Російської імперії». Згідно яким було необхідним показати наявність документу що підтверджував би родове право Чоповських на дворянство перейменованої Московії. Тієї самої царської православної Московії від якої їх предки захищали придніпровські і західно дніпровські Києво Руські, Литовські, Польські, Європейські Християнські Землі на протязі багатьох століть. Захищали до тих пір поки були сили. Захищали до 1648-го, а в якійсь мірі і до 1793-го. А Києво Руські Християнські культуру, традиції і свою Історію берегли залишки погромлених нащадків західно дніпровських Київів Русів, до самого ГУЛАГівського Голодомору 1932-1933 років.

Там же, в «Деле о дворянстве рода Чоповских» (РГИА) на листі з № 547, що відноситься до засідання Київського дворянського депутатського зібрання яке відбулося 17 листопада 1866 року, записано:

«...как же **ВЫСОЧАЙШЕЮ** Грамотою 21 Апрелья 1785 года **ВСЕМИЛОСТИВЪЙШЕ** дворянству пожалованною въ пункте 82, а также в пунктъ 16^{мб} 54 ст. IX т. Св. зак. изд. 1857 года, дозволено доказывать дворянское происхождение съ того времени, съ котораго могутъ и пожелаютъ доказатели, съ покрытием начала древностью, то по смыслу сего указанія, какъ начала рода Чоповскихъ покрыто древностью, за истребленіемъ пожарами Овручскихъ актовыхъ книгъ и находившихся въ оныхъ документовъ Чоповскихъ, первоначальнымъ доказательствомъ дворянства ихъ, ставится Королевская Привиллегія 1683 года, - которая, а также привиллегія 1702 года суть коренными или основными доказательствами на дворянство, потому, что сими привиллегіями, по ходатайству не только нѣкоторыхъ Чоповскихъ въ имени ихъ и братьевъ ихъ, но и Государственныхъ сановниковъ, а также дворянъ туземныхъ съ Чоповскими, подтверждены всѣмъ дворянамъ Чоповскимъ, вотчинникамъ села Чоповичъ, въ потомственномъ владеніи ихъ Чоповичскія земли, пожалованныя в родъ ихъ на вѣчныя времена Польскими Королями и въ первой изъ сихъ привилегій сказано: что те дворяне Чоповскіе, коимъ подтверждены права на имѣніе Чоповичи суть наслѣдники Дворянина Игната Чопа, заслуженного въ Царствованіе

Александра и Сигизмунда 1^{-го}. Равносильныя же съ сими привиллегіями суть рѣшенія Короннаго Трибунала 1722 года въ Люблинѣ и 1765 года въ Лембергѣ, потому, что Трибуналъ в Польшѣ былъ верховнымъ Судебнымъ мѣстомъ, на рѣшенія коего не было апелляціи потому, что означенныя рѣшенія 1722 и 1765 годовъ послѣдовали по спору знатныхъ лицъ Лембергскаго Епископа Іосифа, Подольскаго Чесника Самуила, вдовы его и сына Кіевскаго Ловчаго Александра Шумлянскихъ, что Чоповскіе, вотчинники тогдашніе села Чоповичъ, были не дворяне, да по спору, Кіевскаго Митрополита, что Чоповская земля принадлежитъ не Чоповскимъ, а къ Кіевской метрополіи,- каковыми рѣшеніями спорившіе противу правъ Чоповскихъ оштрафованы, а Чоповскіе утверждены на вѣчныя времена при вотчинничествѣ села Чоповичъ и дворянскихъ преимуществвахъ кровью предковъ пріобретенныхъ. А какъ означенными привиллегіями и рѣшеніями Трибунала подтверждены права состоянія и права на потомственное владеніе имѣніемъ селеніемъ Чоповичами, всѣмъ тогдашнимъ вотчинникамъ того имени Чоповскимъ, безъ поясненія поименно ихъ а только нѣкоторыхъ ходатайствовавшихъ у Королей о подтвержденіи правъ и дѣйствовавшихъ в тяжбѣ въ имени своемъ и всѣхъ советчинниковъ, то рождается вопросъ, кто именно Чоповскіе были вотчинниками имѣнія села Чоповичъ, во время подтвержденія во владѣніи ихъ того имѣнія Королевскими Привиллегіями 1683 и 1702 и рѣшеніями Трибунала 1722 и 1765 годовъ? Этотъ вопросъ удовлетворяется послѣдовавшими въ теченіи того времени, съ 1683 года по 1765 годъ, вводчими листами 1683 и 1760 годовъ о введеніи во владѣніе имѣніемъ Чоповичами, всѣхъ тѣхъ Чоповскихъ, которые были прямыми наслѣдниками по предкамъ и которымъ, по праву наслѣдія, принадлежало то имѣніе ...»

Наявні на той час документи були пов'язані з ім'ям Ігната Чопа (1433-1518). При тому необхідно розуміти і те що всі Чоповські знаходились в більш близькій чи більш далекій спорідненості. І що родинні зв'язки із представниками найстаріших гілок Роду, тобто із тими на кому Рід будувався спрадавна, були бажаними. Тому біля трьох сотнень років пізніше, вивести родинний зв'язок з Ігнатом Чопом (1433-1518) для глав сімей різних гілок Роду будь-якої складності не являло.

В тому ж «Деле о дворянстве рода Чоповских» (РГИА), починаючи з листа №22, є випис з протестів 1797 та 1803 років написаних «...Филоненками и другими Чоповскими въ Родомысльській повѣтовый Судъ поданныя о не принадлежности къ роду ихъ тех, кто выводитъ происхождение свое отъ какого то Давида...».

В ДАКО, Ф.782, оп.1, спр.13006, «Кіевскаго Дворянскаго Депутатскаго Собранія Дѣло о дворянстве рода Чоповскихъ Радомысльскаго Уѣзда. Часть 1^а», на листі 107 знаходиться «Протестъ 08.06.1803г. въ Радомысльській Уездный Судъ Филоненками колена Василія Василіева Ігнатіева внука Чоповскаго происшедшихъ; равно Мойсеенками, Кириченками, Шоботенками, Кузьменками Чоповскими произшедшими съ Колена Макара Василіева сына а Ігнатіева внука Чоповскаго; коимъ они Чоповскіе оспаривають происхождение Давиденковъ Чоповскихъ».

На землях Чопович проживали також і нащадки «підданих і бояр» що служили представникам Чопового роду, але не належали йому по прямій спорідненості. Такі згадуються в різних архівних документах. З плином часу, в умовах що змінилися, представники із нащадків чоповських бояр як і з прийнятих у свій Кагал родом Чопа почали заявляти себе рівноправними його представниками. З архівних документів видно, що царський Кремль провокував такі розбіжності що йшли зсередини Роду, підтримував їх і використовував для розколу Роду займаючи сторону нащадків колишніх чоповських «підданих і бояр».

За наявними архівними документами можна зробити висновок і про те, що Рід знав своїх предків дуже добре, і міг по родоводу повертатися в минуле на багато поколінь.

Якщо від Ігната Чопа (1433-1518), то чому в Роду Чопів-Чоповських немає прізвищ «Василенко» і «Давиденко». Прізвищ, які повинні були б бути заснованими від імен Василя і Давида, двох із його сімох синів, які повернулися з воєн в Чоповичі.

Відповідає царським «правилам» доказу права на дворянство, але не піддається поясненню з точки зору чоповських родових переказів про Історію Роду і такий факт. В наведених в царські часи родоводах які починаються від Ігната Чопа (1433-1518) і його сина Василя Ігнатовича Чоповського, чопівські прізвища виводяться від праправнуків Ігната Чопа і навіть пізніше.

В «Деле о дворянстве рода Чоповских» яке зберігається в РГИА, починаючи з листа №11 знаходиться такий документ :

[«Описание родословной Чоповскихъ Линій Филоненковъ, Кононученковъ, Шоботенковъ, Кузменковъ, Иваненковъ, Семененковъ, Фещенковъ, Максименковъ, Кириченковъ, Дученковъ и Мойсеенковъ.](#)

[Документы представлены въ копіях засвидѣтельствованныхъ Кіевскимъ Д. Д. Собраниемъ.](#)

2^й (порядковий номер Василя Ігнатовича Чоповського в родоводі, що в царський час виводився від Ігната Чопа (1433-1518), Ю.К.)

[Выпись изъ Гродскихъ книгъ Луцкаго Замка 1755 года духовнаго завѣщанія 1518 года Василиемъ 2^{мь} сыномъ Игнатія 1го Чопа учиненнаго, коимъ онъ раздѣливъ имѣніе свое Чоповскимъ называемое на три части, назначилъ оное сыновьямъ своимъ 3 Василию, 4 Макару, и Ивану 5. Записавъ каждому изъ нихъ по 10 душъ крестьянъ и по 2 Боярина съ тѣмъ, что бы они выполняли Королевску службу на равныхъ с прочими Дворянами и заслуженное кровавыми трудами именіе защищали и что его шесть братьевъ убиты в сраженіи во время состоянія въ Государственной службѣ \(л.3.\) ... »](#)

Крім прізвищ перерахованих вище, згідно з цією архівною справою трохи пізніше на отримання російського дворянства були подані документи представниками наступних чопівських прізвищ: Ширченко, Сущенко, Прокопенко, Рудченко, Мирутенко. В тій же архівній справі також згадуються прізвища Шпакович, Лавринович і Круковський. Галина Булах в її дослідженні «До генеалогії роду Шпаковичів (Шпаківських) гербу Одинець», показала витоки цього прізвища із шляхетного Роду що має своє власне походження. Скоріше за все, це ж саме стосується і прізвища Лавринович. Стосовно Круковських, то на Круковому рівчаку (є нижньою частиною Великого Ровчака) що є лівою притокою р. Глинняк і знаходиться поміж чоповськими землями званими Кутище і Крушники, сиділи чопівці які звалися Круками. А їх прізвище було Круковські.Крук в перекладі із польської мови є ворон. В панському поселенні Гута Логанівська чий землі якраз в тій стороні межували із землями Чопович, одними із трьох панів-землевласників були Пани Круковські. Тому можливо що їх представник купив на Великому рівчаку у чоповців землю, і поселився на землях Чопович. В Гуті Логанівській колись вироблялося гутове скло, тому і така назва того бувшого панського поселення. Що цікаво, відповідно переказів на Круковому рівчаку колись також стояла гута в якій виробляли гутове скло.

Нижче наведено заповіт сина Ігната Чопа (1433-1518), Давида Ігнатовича Чоповського, який зберігається на стор. 491 в «Актах, издаваемыхъ Виленскою археографическою комиссією. Том VI, Вильна, 1872». З цього заповіту як і з інших архівних документів слідує те, що вмираючи Ігнат Чоп не знав про те що окрім його сина Василя залишився в живих на війні також і його син Давид, який повернувся в Чоповичі після смерті Батька. А оскільки і Давидів

брат Василь на той час також помер не знаючи що його брат Давид живий, то Давидова частина батьківської землі була отримана ним від його племінників, синів його брата Василя. В цьому документі є уривок, складний для перекладу змісту його тексту написаного старопольською мовою:

«...приказываю ему, чтобы для спасения душ предков своих и моей, а также своей матери и жены моей не оставлял хвалы Божьей, был послушным и со своей стороны до выплаты кади меду, записанную моим отцом на Киевский Печерский монастырь, до постройки в Чоповичах церкви для спасения душ своих умерших предков и моей грешной души...».

А саме, де мова іде про побудову церкви в Чоповичах. В передмові до цього документу царський фахівець у свій час роз'яснив його зміст таким чином, що Давид Ігнатович Чоповський відповідно заповіту свого Батька, заповідає своєму сину Стефану побудувати церкву в Чоповичах. Таким же чином зміст цього тексту в контексті заповіту в цілому розуміють і сучасні поляки.

Заповісти своєму синові одноосібно побудувати церкву в Чоповичах міг тільки той, хто одноосібно їми володів. Із заповіту Василя Ігнатовича Чоповського (від 1518 року), як і із заповіту Давида Ігнатовича Чоповського (від 1524 року), та інших документів виходить, що їх батько Ігнат Чоп володів Чоповичами і вів рід Чопа, отримавши владу над Чоповичами у спадщину. А у заповітах Ігната Чопа і його спадкоємців ділилася і передавалася у спадщину та Чопова земля, якою вони володіли за життя і яка прийшла до них у свій час також спадково. Так були побудовані Чоповичі. Ті кого вів за собою Ігнат Чоп, були в той же час і його сородичами. Як і він вони мали на Чоповій Землі свою власну землю, яка також передавалася у спадщину з тих давніх часів, коли був заснований Рід. Старі чопівці говорили: «...Чоповце завжди були свободними, панов над чоповцями неколи не було...».

Сам Ігнат Чоп (1433-1518) у свій час чи воював за Вітчизну чи ні із архівів не видно, і залишки Переказів Роду Чопович про це не кажуть. Можливо, що і не було такої необхідності. Але коли прийшов час, то хоробро воювали за Вітчизну його семеро синів. Військова служба Великому князю Литовському синів Ігната Чопа – власника Чопович, була їх обов'язком, за підтверджені Великими князями Литовськими древні Привілеї древнього княжого роду Чоповичів. Такі були Правила в ті часи.

У наведеному нижче заповіті Давида Ігнатовича Чоповського початок його старопольською мовою написаний таким чином:

«W imie Oycy y Syna y Duchy swietego. Amen. Ja Dawid, syn Jhnata, Czopowski z urzadzenia Bozkiego ostawszy sie ieden od pieciu braciey moich rodzonych, bywszych razem ze mna na woiennych uslugach gospodarskich, a szostego, zostawalego w maietnosci naszej wsi Czopowiczach, Basylego, takoz zmarlego ...».

Цей текст як і весь документ за домовленістю з перекладачем перекладено на російську мову більш дослівно, ніж за значенням його змісту. Такий спосіб перекладу в цьому місці може поставити під сумнів кількість синів Ігната Чопа, було їх шестеро чи семеро. За значенням змісту виходить, що більш правильно на сучасну мову було б це перекласти таким чином: «Во имя Отца и Сына, и Духа Святого. Аминь. Я, Давид, сын Игната Чоповски, с Божьей воли с пятью родными братьями моими бывшими вместе со мной на военной службе оставшийся один, а шестого, который оставался в нашем имении в селе Чоповичи, Василя, тоже умершего,...»

Синів у Ігната Чопа було семеро. Давид і п'ятеро його братів воювали разом, а шостий його брат Василь, виходить воював десь в іншому місці, і вони один про одного нічого не знали. Василь повернувся в Чоповичі з тієї війни раніше Давида будучи впевненим, що Давид як і інші його брати загинув. Судячи із дати написання заповіту Василя Ігнатовича Чоповського – 07.10.1518 року, помер він в 1519-му році. Оскільки сини його Василь, Макар та Іван

отримали батькову спадщину, «...ихъ недвижимое съ боярами и крестьянами имѣние село Чоповское называемое ...» по «вводному листу» від 17.01.1520 року, до повернення в Чоповичі їхнього дядька Давида. А Давид Ігнатович Чоповський виходить повернувся з війни між 1520-м і 1524-м роками, як він пише в своєму заповіті «на исходе сил», напевно пораненим у тій війні. Виходить з архівних документів і те, що Ігнат Чоп помер незадовго до 1519 року, після повернення з війни Василя. Якщо взяти, що Василь Ігнатович Чоповський прийшов з війни також пораненим і помер не доживши до глибокої старості, а його батько прожив до вісімдесяти – дев'яноста років, віку який серед старих гілок роду був спадковим, то можна знайти і роки життя самого Ігната Чопа, десь 1433 - 1518. Підтверджується такий розрахунок і тим, що існуючий в архівах родовід виведений після 1793-го року від Ігната Чопа (1433-1518), відповідає датам різних подій зафіксованих архівними документами, до яких його прямі нащадки мали безпосереднє відношення. Це означає, що на час звернення Ігната Чопа до Великого князя Литовського Олександра Казимировича (час його правління 1492-1506 роки) йому було біля шістдесяти років, а вік його сімох синів що служили цьому князю був на той час між двадцятьма і сорока роками. Зрозумілим також було б і звернення Ігната Чопа до князя Олександра на початку його правління.

З ким же воював Великий князь Литовський Олександр Казимирович. Воював він з Великим князівством Московським і його союзниками – кримським ханом та іншими. А його брат Сигізмунд I, що змінив в 1506 році на престолі Олександра Казимировича, воював з тим же князівством в період з 1512-го по 1524 рік.

Перевод из старопольского языка на русский язык

Стр. 491

1524 г.

Изъ книги за 1664 – 1769 годы, стр. 318.

1. Духовное завѣщаніе землянина Давида Игнатовича Чоповскаго.

Въ этомъ завѣщаніи землянинъ Чоповскій завѣщаетъ сыну своему похоронитъ его въ родовому имѣніи, выплатитъ Киево-печерскому монастырю кадку меду, обѣщанную его родителями, выстроить церковъ въ Чоповичахъ и не покидать землянской службы.

Во имя Отца и Сына, и Духа Святого. Аминь. Я, Давид, сын Игната Чоповски, с Божьей воли, оставшийся один с пятерых рожденных моих братьев, которые были вместе со мной на военной службе, а шестого, который оставался в нашем имении в селе Чоповичи, Василя, тоже умершего, а вернулся вместе со своим сыном Стефаном, рожденным с моей женой Сузанной Рудымовной, на родину уже на исходе сил, которые предвещают ожидать расставание с этим миром, потому что каждому человеку надо идти в вечность, а так я взвесивши это, решил распорядиться своим имуществом следующим образом: выделенное для меня моими племянниками Василием, Иваном и Макаром, треть части земли и десять подданных, назначенных моим братом его сыну Ивану, который остается без детей, а также моих собственных трех служащих бояр записываю своему сыну Стефану, которого упоминаю с Божьего и моего собственного отцовского благословения, когда тело покинет моя душа, которую моему Единому Господу Богу в Пресвятой Троице, пресвятой Деве Марии, Божьей Матери и всем святым небесным отдаю, а грешное тело, как с земли взято, земле отдаю, которое сын мой должен похоронить в Чоповичах, в семейном имении, на обычном месте, где и тела душ умерших почивают. А после моего ухода предостерегаю, моего любимого сына и приказываю ему, чтобы для спасения душ предков своих и моей, а также своей матери и жены моей не оставлял хвалы Божьей, а был послушным и со своей стороны до выплаты кади меду, записанную моим отцом на Киевский Печерский монастырь, до постройки в Чоповичах церкви для спасения душ своих умерших предков и моей грешной

души. И при этом предостерегаю того моего любимого сына и его потомков с Божьим и моим отцовским благословением, чтобы земской службы и военной Их королевской величества Речи Посполитой не пренебрегали, а всегда наравне с другими землянами выполняли и своё добро, выслуженное кровавыми трудами, защищали и усердно выполняли хозяйственную работу на вечное и безвозвратное время, и наследникам своим передали, что того, кто бы противился этой моей духовной воли завещания, каждого такого буду на страшный суд Божий вызывать и обвинять; а при этом даю мое отцовское благословение моему сыну именем Бога Всемогущего, в Троице Святой единого, аминь.

Стр. 492

Написано в Чоповичах, года от Рождения Сына Божьего тысяча пятисот двадцать четвертого, июля, четырнадцатого дня, Давид Игнатович Чоповский. При этом завещании присутствовал исповедник, в качестве приглашенного для подтверждения собственной подписи и доброй воли благородного Давида Чоповского подписываюсь – Ерей Исаия. Устно и сознательно приглашенный для подписания как свидетель этого последнего распоряжения воли благородного пана Давида Чоповского, как присутствующий здесь, подписываю - Марцин Витовский. Устно приглашенный как лицо с печатью от благородного пана и наследника Чоповского Давида Чоповского подписываюсь – Стефан Скуратовский. А потом на обороте второго листа этого завещания такая надпись грода Овруцкого: На роках судебных трех королевских года 1525, марта 5 дня, это завещание благородный Стефан Чоповский, составленное его отцом и ему служащее, представил к актам, которое было принято и записано, Антони Гурынович Токажовски – судьей гродским Овруцким, старостой Киевским. В актах: Францишек Пшесловски – писарь гродский Овруцкий. № 53. А так это завещание в способе *облаты* и слово в слово записанное в книги магдебургии Кобринской.

Перевод правильный и соответствует тексту поданного документа.

Таким чином царські догми, «правила» і підхід до справи, вкоротили після 1793 року історію Роду князя Чопа на багато більш чим на 700 років.

Тогочасні Чоповські добре знали і розуміли Древню Мудрість: «Якщо Пан із Пана то буде діло, а якщо Пан із Мужика то вважай що пропало».

Царська московитська влада яка після багатівікової, підступної, ніколи і ніде не оголошеної війни проти Русі Київської Християнської, захопила в 1793 році Києво Руську західну від ріки Дніпра сторону, була навіть не від Мужика. Бо Мужик був мудрий і достатньо самостійний щоб розуміти те, що над ним є Влада Великого Творця яка рано чи пізно усе поставить на своє місце. Прийшла на південно західні Києво Руські Землі після 1793 року царська наволоч була від московитської влади спадкових, злодійкуватих-клептократичних і брехливих лакеїв мертвих душ, які увірували в те що над ними нікого немає. Тому тим представникам Чоповських які після 1793 року від імені Чопового Роду почали доводити своє Право на російське дворянство, не залишалося нічого іншого окрім як мовчки погодитися з їхніми правилами і виводити свої родоводи на основі «налічія документа».

Ігнат Чоп (1433-1518) був останнім чоповським Християнським князем Клесаком який як і його предки Клесаки, вели за собою після 946 року до-Християнський Рід Чопа. Старі чопівці знали і говорили, що: «...На Клесаках колись було усе построєне в Чоповичах...». А розташування їхніх Земель і власності на Чопових Землях є тому підтвердженням. З часів після князя Ігната Чопа, зберегти моноліт Єдності і Взаєморозуміння що були основою сили Чопового Роду, уже не було можливості. Сім його синів один із яких повинен був отримати Батькову владу над Чоповичами, були повбивані чи покалічені на війнах з царською Москвією. Василь Ігнатович Чоповський прийшов з війни незадовго до того як

помер його Батько. Давид Ігнатович Чоповський повернувся в Чоповичі побитим війною, після смерті свого Батька. Чоповичі вони у спадщину отримали, та правити ними як те було до того часу їм перешкодила набравша з допомогою багатотисячної нашої сили царська Московія. Онуки Ігната Чопа – Василь, Макар, Іван Васильовичі і Стефан Давидович Чоповські також в Чоповичах знаходились мало, оскільки також були зобов'язані воювати із тими ж нашістю від кремлівських московитських царів.

По тріщинах родового моноліту що з'явилися, і почала Московія бити клинки.

А про силу держави Русі Київської Християнської в якій Рід Чопа був однією із її важливих складових частин. Говорить той факт, що на її руйнування пішла далеко не одна сотня літ спрямованих Московією на Києво Руські Землі безперервних монголо-татаро-московско-козацьких нашістю, воєн, смут, соціальних переворотів.

6. Гілки Роду Чопа.

На сьогоднішній день назви гілок родового дерева Роду Чоповичів, який склався від прадідки Роду князя-воєводи Чопа і бере свій початок із Городища Чопович на Речицях які на лівому березі ріки Ірші, що межують з Будищами, Рехтою, Кип'ячим, Попливом, Перегорщем, Сутохами і їх околицями, можна позначити наступним чином:

1. Що почались від синів князя-воєводи Чопа - засновника Роду.
2. Що почались від соратників князя-воєводи Чопа, які перебували з ним на той час у родинних відносинах і захищали разом з ним Землю Древлян.
3. Значно пізніше з'явилися ті, що почались від прийнятих в «чоповський кагал» рішенням роду за особливі заслуги перед ним. Одне з таких прізвищ, що вважається Чоповським, згідно переказу має, за розповіддю Клесака Івана Григоровича Кононученко (1926-2010), таке походження: «...Приставший у прими до чоповської вдови (по-колишньому «московки», Ю.К.) козак Мирута, виконав для чопівців важливу справу, будучи учасником делегації, відправленої ними захищати їх інтереси в суді міста Львів, при тому що залишалось мало часу, щоб дістатися туди до початку суду. Але вони встигли і привезли позитивне рішення. За що Мирута і був прийнятий в чоповський кагал...».

Проживали на землях Чопа свого часу також і нащадки його «підданих і бояр», як називалися вони в чоповських архівних документах відносно пізнього часу.

6.1 Від князя Чопа Древлянського до Великих князів Литовських.

В протесті Чоповських проти Архімандрита Мелентія Хребтовича від 23.12.1581 року, який повністю приведений далі в розд.9, зокрема говориться: «...вотчинное имение помянутых землян пожителей Киевского воеводства Чоповских называемое Чоповицким, предкам их Литовскими Князьями, а в особенности Князьями Витольдом (Великий князь Литовський з 1392 по 1430 р. – Ю.К.), Олельком и Свидригайлом за услуги пожалованное и оными предками их заслуженное а Польскими Королями: Казимиром, Александром и Сигмунтом по привилегиям в вечных подтвержденное ...».

За часів Великих князів Литовських і королів Польських Олександра та Сигізмунда Казимировичів які були при владі з 1492 по 1548 роки, виходячи з вищенаведених документів слідує що на той час ще було збережене первинне прізвище Чоп. А із того в свою чергу слідує, що Рід Чопа також мав на той час первинну назву Чоповичів. Але були вже і Чоповські, що видно із заповіту Давида Ігнатовича Чоповського датованого 1524 роком. Найменування гілок роду як і прізвища сімей, зберігалися на побутовому рівні і передавалися від покоління до покоління.

За правилами тих часів отримавши статус Зем'ян, Рід Чопа був приписаний до шляхетського гербу Корвин. Детальніше із посиланням на архівні документи це показано вище, в розділі 5 «Ігнат Чоп». Де Філоненко-Чоповські, як і інші представники Роду при спробі доказу Права на російське дворянство в царський час нагадували що: «...Родъ нашъ Чоповскихъ возымѣлъ дворянское начало въ четырнадцатомъ столетіи отъ Предка Игната Чопа...». Одна тільки ця фраза із чопівського архівного документу, відмітає всю царсько-радянську та після-радянську історичну брехню стосовно початку Історії Роду Чоповських.

Опис самого герба Корвин взято зі сторінки:

http://pl.wikipedia.org/wiki/Korwin_%28herb_szlachecki%29

"**Korwin I** cz. *Ślepowron odm.* – W polu czerwonym – na pniu naturalnym, ościętym, w poprzek leżącym o dwóch sękach od góry i dwóch od potu – kruk czarny w lewo z pierścieniem złotym w dziobie. Nad hełmem w koronie trzy pióra strusie. Jeden ze starszych herbów polskich, lecz ani Długosz ani zapiski sądowe z XV wieku nie znają go. Herb ten, jak pisze prof. Małeckі dopiero w pierwszych dziesiątkach XVI wieku wydzielił się ze Ślepowrona i dopiero od Paprockiego począwszy heraldyka traktuje te dwa herby jako osobne. Dowodem tego, że rodziny później pieczętujące się Korwinem, np. Kochanowscy, zaliczały się w XV stuleciu jeszcze do Ślepowronów. Nazwa Ślepowron odnosiła się do godła, zawołanie zaś, jak się z zapisek sądowych okazuje, było: Wojno czy Vujno. Herb Korwin, jako późniejszy, nie miał zawołania."

Підтвердженням належності Роду Чоповських до Шляхетного герба Корвин (Korwin), є рапорт Київського дворянського депутатського зібрання № 569 від 25 липня 1835 року, текст якого буде наведено далі. Згадується про приналежність до герба Корвин (Korwin), і в інших документах «Дела о дворянстве рода Чоповских», яке зберігається в РГИА, та в документах Чоповських що зберігаються в ДАКО.

Жителька Чопович Рудченко (Ходаківська) Ольга Ничипорівна (1933 р.н.), знає опис цього герба і про приналежність Чоповських до нього, з її слів: «...по розказах од старших поколень Чоповців гербом була ворона із золотим кільцом...».

6.2 Після Люблінської Унії 1569 року.

В «Архиве Юго-Западной России. Актах о происхождении шляхетскихъ родовъ въ юго-западной России, Ч.4, Т.1, Киевъ, 1867», в розділі «Содержание актов об околичной шляхте», на стор.7, історик царського часу В. Антонович відзначає: «...после Люблинской Унии 1569 года...вся южная Русь (до якої відносились і Чоповичі – Ю.К.) была отнята от Великого Княжества Литовского и присоужденена к Польше, вследствие чего вошли в действие польские законы и жителям южной Руси пришлось разместиться по составным категориям, существовавшим в Польше...земляне (до яких відносився Рід Чопа – Ю.К.) были признаны польскою шляхтою и, в силу этого признания, получили участие в сеймах и сеймиках, голос в политическом управлении, освободились от обязанности земской военной службы, замененной, призрачною более чем действительною, участвовать в шляхетских поголовных ополчениях, получили выборных земских чиновников, гродские суды и трибуналы, безграничную судебную, экономическую и административную власть...».

З цього опису В.Антоновича можна зробити висновок, що після 1569 року з введенням в дію на території Чопович законів Речі Посполитої, Рід Чопа став іменуватися тільки Чоповські – Чоповці, на польський манер. Свідченням цього є текст стверджувальної Грамоти короля Яна III Собеського від 18.03.1683 року, наведеного вище. В ній на той час згадуються «...Самуил Чоповский, Тимофей и Андрей Чоповцы, именем всех своих братьев...», а також «...и до этого времени преемники его (Игната Чопа) , благородного происхождения Чоповцы,

[пребывающие на военной земской службе...».](#)

З чого слідує, що загальна назва Роду на той час стала Чоповці (Чопівці), а офіційним прізвищем стало Чоповські (Чопівські). Як і до того часу, найменування гілок Чопового Роду береглися на побутовому рівні і передавалися від батька до сина із покоління в покоління.

6.3 Після 1793 року.

Творимий царською державою Московією багатівіковий погром західної від ріки Дніпра сторони, не міг продовжуватися безконечно. Католицька Християнська Річ Посполита була виснажена, обезкровлена, обезсилена і на 1793 рік розшматована на куски. Століттями віртуозно і насильно насаджувані Кремлем населенню Поліського Краю - Руси, Литви і Польщі протиріччя, а в подальшому таке ж віртуозне використання тих насаджених протиріч уже від імені того ж самого населення, з часом дало свій результат. Території Речі Посполитої в тому числі і Чоповичі, відійшли до царської Московії. А з того часу для роду Чоповичів настали особливо гіркі часи, хоча і до тієї дати були ті часи не сильно солодкими. Коріння ж тих проблем росло із тих давніх часів, коли від східних земель Київської Руси Християнської, був відірваний зародок ставший з часом царською православною державою Московією. Від них набираючи силу, Рід Чоповських разом із іншими старими Родинами і Союзниками захищалися на протязі багатьох століть, життями своїх поколінь, воюючи на стороні Великих князів Литовських і королів Польських. Як наслідок тієї Історії, на колишніх територіях Речі Посполитої які після 1793 року відійшли до царського Кремля, сталися анти-московські повстання 1830 і 1863 років. В наступну чергу, наслідком повстань стала царська ревізія бувшого польського Шляхетства і позбавлення Чоповських шляхетського звання з переведенням до стану міщан, хоча і з правом його відновлення персонально.

На сторінках метричних книг Свято-Троїцької Чоповицької церкви, за 1863 і 1864 роки, які зберігаються в ЦДІАУК, Ф.127, оп.1012, справи 3503 і 3558, Чоповські – батьки та хрещені новонароджених на той час, всі записані як [«дворяне Чоповські»](#). При тому що при зверненні в царські державні установи в ті ж часи, самі Чоповські зверталися як: [«...бывшие дворяне.../...мещане.../...изъ Дворянь...»](#). Про це свідчать документи на листах 12, 24, 27, 67, 90 із справи 13009 яка зберігається в ДАКО, Ф.782, опис 1. А на сторінках чопівських церковних метричних книг за 1891 і 1894 роки, чопівці – батьки та хрещені новонароджених на той час уже майже всі записані міщанами. Окрім цього, якщо до 1793 року в якості наволочі на Чопові Землі тишком проштовхувалися царським Кремлем ті представники із окружних шляхетних родин правої сторони ріки Дніпра, які ним були відколоті від їх Родів і нишком йому служили, то після тієї дати безцеремонно селилися вірні Кремлю звідусіль. Такі заселені на Чопові Землі і вели себе відповідно, маючи таку потужну підтримку та відповідні настанови. Про те свідчать як архівні документи, так і Родові Перекази.

В ЦДІАУК, в Ф.486, оп.9, зберігається справа 28 в якій на листі 61об., є довідка від 1804 року: [«О числе крестьян в имениях помещика Грохольского в с.Чоповичи и д.Буда Чоповская»](#).

В тому ж архіві в Ф.533, оп.1, спр.1337 за 18-29.05.1811 року є: [«Переписка с Киевским губернским управлением о неуплате помещиком Рогальским пошлины за Чоповское имение»](#).

В тому ж архіві в Ф.442, оп.150, зберігається справа 938 що велася з 27.10.1841р. по 18.04.1842р.: [«Дело о рассмотрении прошения жителей села Чоповичей Чоповских о взыскании денег с помещика Богдановича за украденное у них его крестьянами имущество»](#).

В тому ж архіві в Ф.442, оп.160, зберігається справа 541 від 1849 року [«Дело о поземельном споре между дворянами села Чопович Чоповскими и помещиком Богдановичем»](#)

присвоившем принадлежащие Чоповским земли». Відповідно цій справі, 17 представників Чоповських скаржились на: «...оказываемое Земским Судомъ послабленіе Богдановичу въ самовольныхъ дѣйствіяхъ его... вторжение его въ ихъ владѣнія, истребленіе лѣса, и другія самоуправія...».

Там же в Ф.486, оп.5, зберігається справа 483 від 03.02.1866 року, «О совершении купчей крепости на имения в деревне Рудня и селе Чоповичи, проданные помещиком Богдановичем жителям села Чопович». З якої видно, що Чоповські різних віток разом із представниками інших шляхетних родин що проживали на той час в Чоповичах, викупили у поміщика Богдановича, відповідно цьому документу належні йому з 1809 року: «...деревни Рудню (она же Перегорщ), Слободу Буду (она же Мартяновка), и часть села Чопович...со всеми землями в количестве 482 десятины...». Чому продав московитський наволока, не сказано в тому документі, можна тільки здогадуватися. Чи знайшли Чоповські в собі сили і вижили з Чопович заселеного нахабу, чи сам фальшстартовув знаючи про наближення 1917-го, а може зрозумів що чужа земля на користь не іде, а може що інше. Стосовно можливого фальшстарта, то по розповідях старих чопівців, заселені на Чопові Землі після 1793 року кремлівські «помещики» подібні вищеназваному Богдановичу, розпродали чопівцям все що отримали там від Кремля, і заздалегідь до 1917 року повтікали із Чопович. Тобто здогадувалися куди все іде. Чопівці також здогадувалися, та кинути свою Землю не могли.

Про заселених Кремлем після 1793 року на Чопові Землі чужинців- «помещиков», які почали ділити їх на «деревні» і «слободи», свідчать і інші документи що зберігаються в ЦДІАУК і ДАКО. А щоб заселена наволока почувала себе на чужих землях упевнено, то ставилися на постій в Чоповичах царські військові. Про це кажуть метричні книги за 1863 і 1864 роки, із яких видно для прикладу, що на 1863 рік в Чоповичах стояла «...3-я рота Кременчутского полка...».

За цими відносно не старими подіями Батько розказував Переказ: «...Казали, що одказались од дворянства, бо не захотели платить...» (відповідно тогочасним царським правилам, для отримання російського дворянства окрім доказу прав на нього, необхідно було також сплачувати і значну суму податку, прим. Ю.К.). Таке формулювання причини неотримання російського дворянства схоже на тогочасну відмовку, бо гроші в чопівців були. Та й то було того варте, бо надавало тим хто його мав ті ж самі свободи і привілеї. Більше буде відповідати дійсності те, що Чоповські на той час не сприйняли нову владу, як взаємно і нова влада не сприйняла Чоповських, представники яких свого часу займали в Речі Посполитій високі посадові положення. А головне, воювали Чоповські сотні років і до останнього на стороні князів Великого князівства Литовського і королів Польських. І захист західних від ріки Дніпра земель від зазіхань Кремля був багато в чому на них побудований. Тільки говорити про те після 1793 року, стало не з руки.

З початку 18-го століття Чоповські були намісниками короля Польського, різних рівнів. Це видно по справах Гродських судів того часу збережених в «Архиве Юго-Западной России. Актах о происхождении шляхетскихъ родовъ въ юго-западной России», 1867, Ч.4, Т.1, де на стор. 356-358 є «Духовное завещание монаха Мануила Дедковского... от 4 февраля 1706 года.», в якому «...Ремян Чоповски наместник на тот час кгородский староства Овручского...». Є там і інші документи про намісництво Чоповських.

Там же в «Архиве Юго-Западной России. Актах о происхождении шляхетскихъ родовъ въ юго-западной России, Ч.4, Т.1, Київ, 1867», в розділі «Содержание актов об околичной шляхте», стор.62, згадуваний вище царський історик В. Антонович, який достатньо об'єктивно описав старовину Чопового роду, пише що: «...весьма немногочисленны... те семейства, которые

выделились из среды родов своих и разными путями пробрались в конце XVIII или в начале XIX столетия в среду крупных землевладельцев. Так среди ополяченного дворянства югозападного края встречается несколько семейств: Выговских, Барановских, Болсуновских, Каленских, Васьковских, Меленевских, Невмерицких и Чоповских».

Не правий був царський історик в цьому питанні, бо так і не зрозумів, що на тих родинях усе було побудоване в тих Родах. А землю свою багато їхніх поколінь обробляли і захищали задовго до названого ним історичного періоду Часу. І була та дана Богом Земля насичена Кров'ю і Потом багатьох поколінь тих названих «крупних землевладельцев».

В цей період із прізвищ Роду була прибрана головна його складова, вони були позбавлені імені його засновника. А в офіційне користування перейшли назви гілок, що до того часу використовувалися на побутовому рівні.

Про спроби доказу представниками Чоповських їх права на звання російських дворян, свідчить «Довідник. Правобережна шляхта: кінець XVIII - перша половина XIX ст. С.Лисенко, Є.Чернецький, 2007». Про те ж свідчить і розпочате відразу після 1793-го року об'ємне, багаторічне «Дело о дворянстве рода Чоповских», що знаходиться у РГИА.

І чи міг бути затвердженим в російському дворянстві Рід князя Чопа, який наданими документами показав, що вони сторіччями служили вірою і правдою Великим князям Литовським і королям Польським. Захищаючи Християнські Землі від царської Московії. Рід Чопа було визнано у дворянських достоїнствах, про що свідчить Рапорт Київського Дворянського Депутатського Зібрання № 569 від 25 липня 1835 року, «Дело о дворянстве рода Чоповских», РГИА, лист №1. Як свідчать про те і інші архівні документи. Але після багатьох десятиліть царської бюрократичної тяганини, законодавчо в дворянських привілеях Рід затверджений не був. Цей рапорт свідчить наступне:

[«Правительствующего Сената въ Герольдію
Кіевскаго Дворянскаго Депутатскаго Собранія](#)

Рапортъ

[Сіе Собраніе разсмотрѣвъ Дѣло о Дворянскомъ Происхожденіи Радомысльскаго Уѣзда рода Филоненковъ, Мойсеенковъ, Дученковъ, Кириченковъ, Максименковъ, Фещенковъ, Семененковъ, Иваненковъ, Кузьменковъ, Шоботенковъ и Кононученковъ Герба Корвинъ Чоповскихъ, и по оному признавъ родъ сей въ Дворянскомъ Достоинствѣ со внесениемъ родословной Книги, въ 6^ю Часть; все дѣло въ Посвидѣтельствоваанныхъ Копіяхъ, а нѣкоторые Подлинниками въ мѣсте съ Переводами, Копіями Определеній и Родословной, при сем по Описи, на Благоразсмотреніе имѣетъ Честь представить, докладывая при томъ, что Дело прочихъ Чоповскихъ порознь Заведенные, Изготовленіемъ кончаются, и в Слѣдъ за симъ отправлены будутъ при особомъ рапортѣ.](#)

[Губернскій Предводитель Дворянства и Кавалеръ. Подпись \(нерозбірливо, Ю.К.\).
№569 Іюля 25^{-го} дня 1835^{-го} ».](#)

Окремі представники роду Чопа, все ж були визнані царською владою дворянами. Визнання в дворянських правах персонально одних і відмова за рівних умов в тому іншим, а тим більше невизнання в будь яких правах тих на кому Рід був побудований.

Все те вело до розколу багатовікової єдності Чопового Роду з його середини.

Як до 1793 року так і після, те і було основною метою царської Московії.

В «Деле о дворянстве рода Чоповских», РГИА, з листа № 195, записано: [«1853 Года Марта 11 дня. По Указу Его Императорскаго Величества, Кіевское Дворянское Депутатское Собраніе Слушали Доклад: На основаніи представлѣнныхъ Чоповскими доказательствъ на дворянство,](#)

Определеніями Здѣшняго Собранія: 1803 Марта 2го, 1832-го Декабря 19го, 1833 Декабря 30го и 1848 годовъ Декабря 17 числе состоявшимися, род Чоповскихъ, а в том числе Значащіяся по родословнымъ Лица под Номерами: ...» – далі в цьому документі перераховані по пяти «отраслям» персонально, з номерами із родоводу вистроеного від Ігната Чопа ті, хто були «...Признаны въ Дворянскомъ Достоинствѣ со внесеніемъ въ Шестую часть Дворянской Родословной Книги...».

В «Деле о дворянстве рода Чоповскихъ», РГИА, з листа № 535 що відноситься до засідання 17 листопада 1866 р. Київського Дворянського Депутатського Зібрання, записано:

«...Г. Статсь Секретарь Царства Польскаго от 30 Ноября / 12 Декабря 1857 года за № 3573, съ копіями рѣшеній Коронныхъ Трибуналовъ Люблинскаго 1722 Октября 9 и Львовскаго (Лембергскаго) 1765 года Апреля 27 дня состоящихъ по делу дворянъ Чоповскихъ съ Шумлянскими и Кіевскимъ Митрополитомъ, въ каковомъ отзывѣ Г. Статсь Секретаря Царства Польскаго прописано слѣдующее: Дворянинъ Кіевской Губерніи Яковъ Ивановъ сынъ Чоповскій въ Генварѣ 1855 года обратился к Предшѣстнику его Г. Статсь Секретаря, съ просьбою выдать ему свидѣтельство или справку о том: какою имѣли силу и важность при бывшемъ Польскомъ Правительствѣ съ 1722 года по 1765 годъ, рѣшенія Люблинскаго и Лембергскаго Трибуналовъ и могут ли эти рѣшенія служить доказательствомъ истины изложенныхъ в нихъ фактовъ? Предложенный просителемъ вопросъ былъ переданъ на разсмотрѣніе Правительственной Комиссіи Юстиціи Царства Польскаго, которая отозвалась: что на основаніи древнихъ Польскихъ учрежденій и въ особенности сеймовыхъ постановленій 1578, 1607, 1613, 1726, и 1764 годовъ, рѣшенія Главнаго Короннаго Трибунала, состоявшіяся по дѣламъ, к предметамъ вѣдомства онаго относящимся, считались ненарушимыми и исполнялись всѣми властями въ Королевствѣ беспрекословно. Эти рѣшенія были окончательными и не подлежали апелляціи, а изложенные въ нихъ факты признавались несомнѣнными. Таковая сила и важность определеній Трибунала сохранялась во все время существованія Польской Республики. Главный Коронный Трибуналъ составлялъ самую высшую инстанцію и былъ одинъ, но имея засіданія свои, по очереди въ Люблинѣ, Лембергѣ, Піотрковѣ, Познани и Выдговцѣ, от мѣсть засіданій принималъ наименованіе Люблинскаго, Лембергскаго, Піотрковскаго, Познанскаго, Выдговскаго. Значеніе однако сихъ определеній его, несмотря на различія мѣстности, въ которой вершились дѣла, всегда оставалось одно и тоже. Затѣмъ Кіевскій Гражданскій Губернаторъ при отношеніи отъ 1 Марта 1856 года за № 2463 препроводилъ к Дѣйствительному Тайному Совѣтнику Туркулу прошеніе Коллежскаго Секретаря Захарія Демянова сына Чоповскаго (Кононученко), въ которомъ онъ объясняя, что в дѣле о дворянствѣ рода его, величайшее доказательство составляютъ приговоры Государственныхъ Трибуналовъ Люблинскаго 1722 и Лембергскаго 1765 годовъ, просилъ выдать ему оформленное удостовѣреніе о значеніи таковыхъ приговоровъ при разрѣшеніи споровъ относительно правъ собственности и дворянскаго достоинства. Въ дополненіе к сему Захарій Чоповскій при запискѣ отъ 9 Июля 1856 года представилъ къ Г. Статсь Секретарю засвидѣствованныя копіи съ указываемыхъ имъ трибунальскихъ определеній, а именно Люблинскаго от 9го Октября 1722 и Лембергскаго отъ 27 Апреля 1765 годовъ. Означенные документы равномѣрно препровождены были на заключеніе Правительственной Комиссіи Юстиціи Царства, которая, вслѣдствіе сего, увѣдомила что доставленные к ней два определенія Главнаго Короннаго Трибунала - одно в Люблинѣ, а другое в Лембергѣ состоявшіяся, единогласно и окончательно признали права собственности на имѣніе Чоповичи и дворянство рода Чоповскихъ, а потому, на основаніи приведенныхъ выше Конституцій, равно какъ законовъ, привиллегій и документовъ, в самыхъ определеніяхъ поименованныхъ, составляютъ полное и неопровержимое доказательство дворянства и собственности Чоповскихъ ...».

Там же на листі № 404 знаходиться наступний документ:
«1867 года Мая 30 дня. По указу ЕГО ИМПЕРАТОРСКОГО ВЕЛИЧЕСТВА, Правительствующій Сенат слушали: дѣло, представленное при рапортѣ Киевскаго Дворянскаго Депутатскаго Собранія, от 13 Декабря 1866 года, за № 1383, о дворянствѣ рода Чоповскихъ. Приказали: такъ какъ опредѣленіе Киевскаго Дворянскаго Депутатскаго Собранія о признаніи рода Чоповскихъ въ дворянскомъ достоинствѣ состоялось послѣ изданія Высочайшаго повелѣнія 13 Іюня 1863 г., о пріостановленіи рассмотрѣніемъ дѣлъ о дворянствѣ лицъ бывшей Польской шляхты, то, руководствуясь 3 пунктомъ Высочайшаго повелѣнія, изложеннаго въ указѣ Сената 23-го Сентября 1864 г., Правительствующій Сенат опредѣляет: дѣло это зачислить конченнымъ; о чемъ Киевскому Дворянскому Депутатскому Собранію, съ возвращеніемъ дѣла и пошлинныхъ денегъ восемьсотъ девяноста пять руб. 50 к. сер., дать знать указомъ,...».

По царському закону що був введений в дію в 1874 році, військовому призову по досягненню призывного 20-річного віку підлягало все чоловіче населення уже далеко не Московії, а «Російської імперії». З того часу і до самого 1914 року чоповці були зобов'язані тим законом проходити в царській армії обов'язкову військову службу (з 1906 року по призову служили 3 роки в сухопутних військах, і 5 років на флоті). А з початком Першої світової війни розпочалася всезагальна мобілізація до Російської імператорської армії. Чоповці що були царською владою забрані на фронтах цієї війни, як прийшлося до воювали, але не за царя. Бо знали що цар собою нічого не являв. Воювали з «немцем», воювали за Чоповичі. При тому що була та війна розпочата і з самого початку направлена її ідеологами-«творцями» на самознищення царської держави. З метою нищення всього що ще залишалось і нагадувало про Русу Київську Християнську. В тому числі нищення і бувших Києво Руських Чопович, уярмлених після 1793 року царською «імперією».

Доповнення Чоповський, Кононученко Дем'ян Ілліч (1886-1938) повернув до свого прізвища під час Першої світової війни. Заслуживши на її фронтах звання повного Георгієвського кавалера і отримавши там чин молодшого офіцера. Повним Георгієвським кавалером прийшов з цієї війни і Чоповський Дученко Антон. Ціну ж царським нагородам оприділили Голодомор (по-місцевому Голодовка), влаштований НКВД на західно дніпровських Землях з 1932 на 1933 роки. В так званих «торгсінах» (магазинах для «торговлі с іностранцями») організованих Московією в ті часи Голодомору, Георгієвські хрести тих ступенів що були виготовлені із дорогоцінних металів, як і інші вироби із таких металів, їх власники опухлі від голоду могли обміняти на відібраний від-Московії «активістами» останній кусок власного хліба.

Також прізвища Роду Чопа які у використанні на сьогоднішній день, на побутовому рівні ділилися Чопівцями на більш певні прізвиська. З їх допомогою можна було розуміти про кого із десятків однофамільців йде мова в тому чи іншому випадку. Дореволюційне покоління чопівців використовувало такі прізвиська при спілкуванні, в тому не було нічого образливого. Ті чопівці розуміли свій Рід, знали звідки прийшли їхні прізвиська, і мали всі підстави пишати прізвищем, прізвиском і своїм Родом. Також при уточненні про кого саме із чопівців йде мова, при необхідності використовувалася назва місця:
«...де той (про кого йшла мова у його відсутність) седев...».

Залишки нащадків Західних Києво Русів Християн, що пережили починаючи з 1240 років нескінченний терор і хаос монголо-татарських, а потім московитських, а за тими козацьких нашесть. Терор і хаос приготовленої Московією козацької війни 1648-1654 років, а за тим козацько-гайдамацької Руїни. Терор і хаос Першої світової війни. Терор і хаос після 1917 року, московитського сталінського НКВДешного ГУЛАГу і Голодомору 1932-1933 років.

Сиділи при своїй Богом даній Землі до того часу, поки напередодні терору і хаосу Другої світової війни, в 1939-1940 роках, насильно не були зігнані в «совецькіє села» - «колгоспи». Колгоспи, «побудовані» московитським рабовласницьким НКВД на загарбаних землях, на крові, кістках і майні нащадків Києво Русів від Бога Хазяїв, виживших в попередніх багатотисячових від-Московії хаосах-погромах-грабежах .

7. Прихід Скандинавів.

Для того щоб розуміти необхідність будівництва древлянами оборонних споруд більш тисячоліття тому, необхідно розуміти історичні процеси того часу. Ті які безпосередньо стосувалися Великого князівства Древлян. Як основні складові тогочасних історичних подій які описані в Літописах, виділяються багаторічні (декілька століть) неприязні стосунки між Полянами (чиєю столицею був город Київ) і Древлянами (чиєю столицею був город Іскоростень). Та прихід Скандинавських Варягів до Києва. Їх прихід до Полян посилив Київ узагальненими знаннями, досвідом і культурою прийшлих. Історик царського часу Н.М.Карамзін в «Истории государства Российского» 12 т. 4 кн. Т.1-3, М., 1998.-С.72, так описав прийшлих до Києва: *«...Мы знаем, что Балтийское море издревле называлось в России Варяжским: кто же в сие время - то есть в IX веке - господствовал на водах его? Скандинавы, или жители трех Королевств: Дании, Норвегии и Швеции, единоплеменные с Готфами. Они, под общим именем Норманов или Северных людей, громили тогда Европу ... в конце осьмого (века) слава их уже везде гремела... В девятом веке они грабили Шотландию, Англию, Францию, Андалузию, Италию;... Мы уже говорили о древнем их плавании вокруг Норд-Капа, или Северного мыса: нет, кажется, сомнения, что они за 500 лет до Колумба открыли полунощную Америку и торговали с ее жителями. Предпринимая такие отдаленные путешествия и завоевания, могли ли Норманы оставить в покое страны ближайшие...».*

У 882-му році в Києві вже упевнено сидів князь Олег (Хельге) Віщий скандинавського князівського Роду. У 883-му році він наклав на древлян данину *«по шкуре куниці от дыма»*. При тому що і до нього тримали в Києві владу його ж одноплемінники Аскольд і Дір, які нападами з Києва не давали спокою поселенням тамошніх околиць. Можна припустити, що з тих часів побачивши і оцінивши нову загрозу що з'явилася з боку Києва, Древляни почали укріплювати своє князівство. Між літописними 862-им (прив'язка автором до тієї дати умовна – Ю.К.) і 946-им роками, лежать вісімдесят чотири роки збереженої незалежності Древлян, життя іще трьох поколінь нескорених. Можна припустити також і про дискусію поміж Древлянами про те, якими заходами необхідно відповідати в настільки змінених умовах протистояння з Києвом. І що їх думка про необхідність посилення оборони напевне була загальною. А численні масштабні Оборонні Споруди що були побудовані на великій території князівства вказують на те, що Велике князівство Древлянське було добре організоване і вміло управлялося.

Ті вісімдесят чотири роки, а скоріше за все що значно більше, були також і роками взаємин з прийшлими. А от питання про те як будувати взаємини з ними, майбутє було предметом різних підходів до нього, і основою для розбіжностей поміж різними місцевими князівськими поселеннями великого по території Древлянського князівства.

Російська історик Е.А.Ридзевська, яка вивчала тему таких взаємин на основі дослідження Древніх історичних документів як Київсько-Руських так і Скандинавських, у її роботі *«Древняя Русь и Скандинавия в IX-XIV веках»*, М. 1978, стор.134-135, пише: *«...культурные связи с норманнами у Древней Руси были весьма оживленные... только в древнескандинавской литературе столь много следов сношения с Русью – рунические надписи, саги (исторические и сказочные), поэзия скальдов, «правды», географические и исторические*

сочинения... несомненно, что они (скандинавы – Ю.К.) не только бывали в нашей стране в 9-11 веках, но и поселялись там... Варяги прочно оседавшие, получали и землю от своих князей... браки скандинавов с женщинами вели к поглощению скандинавского этнического начала...».

Інакше чим ще можна пояснити той факт що в залишках чопівської мови, якою після 1917-го іще деякий час розмовляли залишки дореволюційного покоління чопівців, були присутні скандинавські слова, а вимовлення букви «о» мало скандинавський відтінок «у». Як і той факт що кілька старих гілок Роду Чопа позначені скандинавськими назвами. Рід, що був носієм більш як Тисячолітньої Історії, ішов скрізь століття Кагалом закрито і відособлено, мав свою власну мову яка була сформована на старослов'янській і мала вплив староскандинавської, старолитовської, старопольської мов. Старі чопівці особливо виділяли факт наявності чопівської мови, про яку говорили в формі минулого часу. А ті Діди й Баби, Батьки й Матері із одинадцяти сімей чопівців, що були з тих на кому Рід Чопа споконвіку будувався, що пережили створений кремлівським ГУЛАГом Голодомор 1932-33 років. Створений з допомогою тим же Кремлем виведених місцевих «активістів». А після пережитого Голодомору вивезених ГУЛАГом, з відібраних у 1933-у році своїх хат, у зовсім вимерлу від голоду Кіровоградську область. Коли розповідали про той час, то говорили: «...вивозили з дому, з Чопович на Україну...». А про повернення назад в 1939-му році говорили: «...приїхали з України назад додому в Чоповичи...».

Сотні інших із тих на кому Рід Чопа був побудований, були вивезені ГУЛАГом на Соловецькі острови, до Сибіру, на Урал.

Так нищилося все.

Звичайно, за Тисячоліття що чопівська що скандинавські мови з плином часу змінилися, але щось колишне напевно залишилося і в тих, і в інших.

Приміром деякі назви гілок Роду Чоповичів:

Клесаци (Кононученко-Чоповські), де корінь слова є Кле, що відповідає скандинавським словам Kle, Kler, Klæg - одягатися, одягати, одяг. Можна стверджувати, що представники цієї гілки в такому питанні добре знали. Можливо, закінчення -саки є просто закінченням що пристосувало колись чуже слово до місцевої мови. А можливо слово *сачить* на древлянській мові відповідало сьгоднішньому слову виготовляти. Скандинавське слово Sak відповідає словам – річ, діло. Клесачка Кононученко Ольга Романівна (1923 р.н.) розповідала: «...Клесакон називали довгу теплу зимню жіночу одягу. Зверху було сукно або шерсть, на гудзях, ззаду були фанди. Носили таку одягу і молодші і старші, особливо пожилиє...».

Клоки (Семененко-Чоповські), де корінь слова є Клок, що з урахуванням чопівської вимови відповідає скандинавському слову Klok – мудрий.

Камерати (Філоненко-Чоповські), де корінь слова є Камерат, відповідає Kamerat – товариш.

Шинделі (Філоненко-Чоповські), де корінь слова є Шинд, відповідає Skynde, Skynder – поспішаючий, квапитися. На протязі більш Тисячоліття, їх представники зберегли відповідність своєму імені.

Ліндери (Фещенко-Чоповські), де корінь слова є Лінд, відповідає Lind – липа (вид дерева).

Сакуни (Фещенко-Чоповські), де корінь слова є Сак, відповідає скандинавському слову Sak – річ, діло. З урахуванням закінчення може відповідати слову - діловий.

Нисі (із роду Ходаківських), де корінь слова є Нись, відповідає Nisse – дід, гном.

Їх представник Нись – Петро Коротки був окатий, сутулуватий, невеличкого росту, віртуозно вмів грати на барабані, і при тому віртуозно пригравав власним язиком. На протязі більш тисячоліття, їх представники зберегли відповідність своєму імені.

Нисі (Кузьменко-Чоповські), сиділи на лівій стороні Великого Ровчак, на Крушниках.

Слова, що використовувалися старими чопівцями в побуті, та їх скандинавські еквіваленти: *Веркель*, слово яке існувало тільки в Чоповичах. Для старших поколінь чопівців, як і для сусідських поселень то є добре відомий факт. Означало другу кімнату в хатах заможних сімей. В корені цього слова є *верк*. А пояснюється воно скандинавським походженням тим, що житло стародавніх скандинавів в самій Скандинавії також будувалося з наявністю своєрідного веркеля.

Смаліха - Ширченко Надія Петрівна (1923-2014) розповідала: «...хат з веркелем було небагато, були вони у багатих Чоповців...».

шляхта – *slekt, slektning, släkt, slægtninge*; *швагри, швагор, швагрина* – *sviger... - svoger - svigerinne*; *ганок* – *gang*; *люхта* – *lufter*; *вельми* – *veldig*; *хата* – *hytte*; *паль* (в будівництві свая) – *ræle*; *торф* – *torv*; *круп* (коня) – *kroppen*; *румпель* – *romper* (Старі чопівці саме так і називали відповідну частину тіла. Для прикладу, чужинця присланого московською владою працювати управляючим третього відділення розташованого на Чопових Землях тогочасного радгоспу «імені Тараскіна», за відповідне відношення до чопівців, старі чопівці таким словом і прозвали.); *гафлі* – *gaffel*; *рад* – *rad*; *капа* – *kåpe* (Баба Кацкелиха - Максименко Олена 1904р.н., звала капою коротке бабське пальто. А на запитання Максименка Василя Федоровича 1960 р.н., чого вона так каже на пальто, з його розповіді баба відповідала: «...Так старіє люде на одержу казали, і я так кажу...»); *оковита* – *akevitt*; *леґара* – *legger, ligger*; *шиндель* – *skynder*; *шнур* – *snor*; *бунда* – *bunad*; *будка* – *bod*; *жерде* – *gjerde*.

Швидше за все, свого часу такі як і багато інших скандинавських слів були в ужитку також і в багатьох інших місцевостях сучасної Житомирської області, і не тільки.

Що стосується київської княгині Ольги (Хельги), то перекази Чопович її негативно не згадують. З переказів відомо де для княгині Ольги був колись побудований міст через ріку Іршу. Відомо що вона «пудписала» чопівцям документи: «...Була карта на шкурі території, яку отримав Чоп як нагороду, зав'єрена Катериною чи ким не помню, до зобралися Чоповце и вибрали двох людей и одправили їх з картою у Львов на суд, щоб не платити налоги...». Так розповідав чопівець (1955 р.н.), зі слів якого записано цей переказ розказаний йому його батьком Феценком Василем Степановичем (1921 р.н.).

В «Архиве Юго-Западной России. Актах о происхождении шляхетских родовъ въ юго-западной России, Ч.4, Т.1, Киевъ, 1867», в розділі «Содержание актов об околичной шляхте», історик царського часу В. Антонович на стор.14 нагадує про те ж таким чином: «...1) Чоповские имели грамоты, выданные им еще удельными князьями русскими на право владения их землями; Игнат Чоп предъявлял эти документы великим князьям Александру и Сигизмунду Казимировичам...».

Деякі сучасні чопівці називають княгиню Ольгу «царицею», інші «Катериною» яка надала Чопу привілеї та землю. Але ті події відбувалися задовго до царювання Катерини II (з 1762 по 1796 роки), яка не мала будь-якого безпосереднього відношення до Чопович. Бо якби мала, то про таку відносно не стару подію було б добре відомо. Та й до Чопового Роду, і до і після 1793-го року було б зовсім інше ставлення. І поїхали б чопівці з її грамотою не в місто Лемберг (сучасне м.Львів), а в город С.-Петербург. Те відомо, що такі як Рід Чопа в списки її фаворитів не попадали. Тому можна стверджувати, що в цьому родовому Переказі мова йде про княгиню Ольгу. А спотворення Часу і Історії внесено подіями які відбувалися на придніпровських землях і землях розташованих західніше від ріки Дніпра, до і після 1240-го - 1648-го, - 1793-го, а особливо після 1917-го року.

Вагомими доказами які свідчать про те що Чопова Карта його Земель була підтверджена, «зав'єрена» саме княгинею Ольгою є такі історичні події. Після поразки Древлян в війні 946-

го року, з прийнятим незабаром і набравшим до 1492-го року силу Християнством, Великі князі Литовські Олександр і Сигізмунд I Казимировичі як і їхні попередники, сприймали від Ігната Чопа (1433-1518) і його попередників документ Древлянського Часу. Як і те, що Рід Чопа не був знищений княгинею Ольгою, а продовжив своє існування після 946-го року. Тому можна погодитися з тим, що рішення Іскоростенців стратити Київсько-Руського князя Ігоря було прийняте і приведене у виконання ними самостійно. А згодом вістря помсти ставшої вдовою Київсько-Руської княгині Ольги, було нею спрямоване на город Іскоростень і його околиці. І зачепили ті події Чоповичів на ріці Ірші, лише їх сумною і похмурою тінню.

Дубас Володимир Пилипович (1941-2015), розповідав Переказ розказаний йому його Матір'ю (1906 р.н.), а їй розповідала її Мати про те що: «...Не помирилася Ольга з людьми Іскоростеня, бо люде йой не подчинилися, не могла вона здерти, до вона обдурила и одомстила, сказала що хай дають голуби од двора, а для чого, до вони ж не знали. А тойде прив'язала до тих голубов те що горить, чи в'етки, чи смолу чи що, и одпустила. До вони полетели куди, туди де родилися, а все ж було дерев'яне. Так вона спалила Іскорость...».

Лавринович Володимир Олександрович (1937 р.н.), розповів той же Переказ зі слів його батька Лавринович Олександра Григоровича (1903 р.н.): «...Княгиня Ольга одомстила за те, що Ігора розорвали, взять Іскоростень не могла, взяла дань по голубу і горобцю, прив'язала запалени льон і одпустила...».

Баранівська (Дученко) Степанида Степанівна (1931р.н.), розповіла цей Переказ зі слів її свата Філоненка Григорія Михайловича (1917-1999): «...Княгиня Ольга спалила Іскорость за те, що вбили князя Ігора, голуби пустила...».

По дорозі з Чопович на Іскоростень, праворуч, недалеко від дороги є древнє поселення Немирівка. Там біля ріки Уша, на її кам'янистому правому березі, в 945 році був страчений древлянами Київсько-Руський князь Ігор (Інгвар) Ререкра син Християнський. Там же знаходилась і його могила-курган. А ті із місцевих жителів хто знав древні Перекази, могли показати і місце недалеко від могили, де понад Тисячоліття тому росли ті дві берези що змінили тоді напрямок ходу Історії.

Після 1917 року, Московія в черговий раз розширила свої кордони, поміняла свою назву і вибудувала невиданих розмірів ГУЛАГ в якому НКВД-шними «тройками», тортурами, холодом, голодом і рабським трудом масово, мільйонами нищила залишки нащадків Київсько-Руського населення. А разом з Києво Русами нищилась і їх Християнська Історія що родовими Переказами, більш чим на протязі Тисячоліття передавалася від покоління до покоління. І в той же час нищились історичні свідчення Історії Русі Київської Християнської.

В Немирівці зруйнували велетенський курган-могилу Києво Руського князя Ігора (Інгвара) Ререкра сина Християнського. Насипаного після 945-го року за вказівкою ставшої вдовою Києво Руської княгині Ольги (Хельги) Християнської. За свідченням місцевого населення: «...послі революції із кургана Ігора брали ґрунт для відсипки місцевої дороги...». А те що є там зараз на тому ж самому місці, було насипане «археологами» ГУЛАґу знову, після того як «...побудували дорогу...».

І в ті ж, ГУЛАГівські часи опоганили поховання видатного Києво Руського князя Ярослава (Ярицлейва) Мудрого Володимирового сина Християнського (978-1054), що знаходилось в Софіївському соборі м.Києва. Від-Московії «дослідники» викрали/підмінили його останки.

8. Історія про часи Чопів Древлянських.

Історик царського часу С.М.Солов'єв (1820-1879) в «Історії Росії з древнейших времен», сочинения в 18 кн. Кн. 1, Т 1-2, писав:

«...Городов, как видно, было немного: знаем что славяне любили жить рассеянно, по родам, которым леса и болота служили вместо городов;...

...Что касается нравов и обычаев славян языческих, то они условливаются преимущественно тогдашним народным бытом их. Сличив известия современников-чужеземцев, мы находим, что вообще славяне своею нравственностью производили на них выгодное впечатление: простота нравов славянских находилась в противоположности с испорченными нравами образованных или полубразованных народов. Так, встречаем отзывы, что злые и лукавые попадаются очень редко между славянами. Доброта не исключала, впрочем, свирепости и жестокости в известных случаях; те же писатели, которые хвалят доброту славян, рассказывают ужасы об обхождении их с пленными проповедниками христианства;...Писатели хвалят обхождение славян с пленными, которым оставлена жизнь; говорят что у славян пленные не рабствовали целый век, как у других народов, но что назначен был известный срок, по прошествии которого они были вольны или возвратиться к своим, давши окуп, или остаться жить между славянами в качестве людей вольных и друзей...

Все писатели превозносят гостеприимство славян, их ласковость к иностранцам, которых усердно провожали из одного места в другое, и если случится, что странник потерпит какую-нибудь беду по нерадению своего хозяина, то сосед последнего вооружается против него, почитая священным долгом отомстить за странника; бояться одинокого странника было нечего, научиться от него можно было многому... Сюда должно и присоединить и религиозные понятия: каждое жилище, очаг каждого дома был местопребыванием домашнего божества; странник, входивший в дом, отдавался под покровительство этого божества; оскорбить странника значило оскорбить божество. Странник, хорошо принятый и угощенный, повсюду разносил добрую славу о человеке и роде гостеприимном...

Иностранцы писатели удивляются привязанности славянских женщин к мужьям, за которыми они следовали даже в могилу...

Особенно отличались славяне искусством плавать и скрываться в реках, где могли оставаться гораздо долее, чем люди другого племени, они держались под водою, лежа на спине и держа во рту выдолбленный тростник, которого верхушка выходила на поверхность реки... Вооружение славян состояло в двух малых копьях, некоторые имели и щиты, твердые и очень тяжелые, употребляли также деревянные луки и маленькие стрелы, намазанные ядом, очень действительным, если искусный врач не окажет скорой помощи раненому... Вступая в битву, не надевали лат, на некоторых не бывало даже ни плаща, ни рубашки, одни только порты;... Как все народы, в простоте быта живущие, славяне были здоровы, крепки, легко сносили холод и жар, недостаток в воде и пище. О наружности древних славян современники говорят, что они все похожи друг на друга, высоки ростом, статны, кожа у них не совершенно бела, волосы длинные, темнорусы, лицо красноватое.

...Верховным божеством был Сварог, а обоготворялись молния, солнце, месяц и звезды, вода и воздух...

Вовсе не так снисходителен к древним славянским нравам и обычаям наш начальный летописец, духовный христианский, который потому с омерзением смотрел на все, что напоминало о древнем язычестве. Исключая полян имевших обычаи кроткие и тихие, стыдливых перед снохами и сестрами, матерями и отцами, свекровями и деверями, имевших брачный обычай, нравы остальных племен у него описаны черными красками...

Как видно, Киев в то время был притоном варягов, всякого рода искателей приключений...Аскольд и Дир здесь остановились, около них собралось много варягов; сюда же по некоторым известиям перебежало из Новгорода много людей, недовольных Рюриком; Аскольд и Дир стали вождями довольно многочисленной шайки, окрестные поляне должны были подчиниться им; есть известия что они дрались с соседними славянскими племенами – древлянами и угличами...

В 869 году, по счету летописца, умер Рюрик, оставив малолетнего сына Игоря, которого отдал на руки родственнику своему Олегу. Последний как старший в роде, а не как опекун малолетнего князя, получил всю власть Рюрика и удерживал ее до конца жизни своей... Олег будто бы сказал киевским князьям: «Вы не князья, ни роду княжеского, а я роду княжеского» и, указывая на вынесенного в это время Игоря, прибавил: «Вот сын Рюриков». Аскольд и Дир были убиты и погребены на горе...

Только в 907 году Олег собрался в поход на греков; оставив Игоря в Киеве, он пошел со множеством варягов, славян (новгородцев) чуди, кривичей, мери, полян, северян, древлян, радимичей, хорватов, дулебов и тиверцев пошел на конях и кораблях; кораблей было 2000, на каждом корабле по 40 человек...

...В 911 году, следовательно, по счету летописца, через четыре года, Олег послал в Царьград мужей своих утвердить мир...Послами были...-Карл, Фарлоф, Велмуд, Рулав, Стемир, Инегельд, Гуды, Руальд, Карн, Фрелаф, Рюар, Актеву, Труан, Бидульфост. Несмотря на искажение имен, легко заметить что почти все они звучат не по-славянски...

По счету летописца, преемник Олегов Игорь, сын Рюриков, княжил 33 года (912-945); Для княжения Олега высчитано также 33 года (879-912)...

Под 946 годом летописец помещает последнее предание об Игоре. Как пришла осень, рассказывает он, то дружина стала говорить князю: «Отроки Свенельда богаты оружием и платьем, а мы наги; пойдти, князь, с нами в дань: и ты добудешь и мы»... Древляне, услышав, что Игорь опять идет, начали думать с князем своим Малом: «Повадится волк к овцам, перетаскает все стадо, пока не убьют его, так и этот: если не убьем его, то всех нас разорит». Порешивши так они послали сказать Игорю: «Зачем идешь опять? Ведь ты взял свою дань?» Но Игорь не послушался их, тогда древляне, вышедши из города Коро-стена, убили Игоря и всех бывших с ним. Так по преданию погиб Игорь...

Убив Игоря, древляне стали думать: «Вот мы убили русского князя, возьмем теперь жену его Ольгу за нашего князя Мала, а с сыном его, Святославом, сделаем, что хотим». Порешивши таким образом, древляне послали двадцать лучших мужей своих к Ольге... Ольга не дождалась совершеннолетия сына и отомстила сама древлянам, как требовал того закон...».

9.Чоповичі на ріці Тетерів біля Мик-городу (сучасне м. Радомишель).

Згідно з архівними документами, на 17-те століття іще існувало неіснуюче на цей час поселення Чоповичі на р.Тетерів, яке розташовувалося поблизу Мик-городу (сучасне місто Радомишель Житомирської області України). Підтверджують те і тамошні Перекази. Знаходилося воно поміж рікою Тетерів і її лівою притокою, рікою Мика. Ті Чоповичі були розташовані на землях, що знаходились там поряд із землями які з якогось часу стали належати Києво-Печерському монастиру.

Після того як в 1579 році Києво-Печерський монастир отримав дозвіл на будівництво замку поміж тамошніми поселеннями, незабаром у 1593 році сусідні монастиру поселення в тому числі і тамошні Чоповичі уже записувалися в монастирських документах як монастирська

власність. Ще трохи пізніше, на 1622 рік Чоповичі на р.Тетереві уже були записані в їх документах як власність Київського Нікольського Пустинного монастира. Ще трохи згодом, 10.05.1682 року появилася привілеія від короля Польського єпископу Йосипу Шумлянському на тетерівські землі і поселення, в якій Чоповичі на р.Тетереві як і ряд інших тамошніх поселень були названі як іменія Києво-Печерського монастира. Двома місяцями пізніше, в липні 1682 року Чоповичі на р.Тетереві як і інші тамошні поселення були відібрані від Києво-Печерського монастира знову ж таки королівським указом.

В тому ж ряду подій знаходяться як створення в 1569 році Речі Посполитої – об'єднання Литви і Польщі для захисту від набираючої силу царської держави Московії. Так і протест від 23.12.1581 року що приведений нижче в цьому розділі, написаний спадкоємцями Ігната Чопа (1433-1518), у відповідь на незаконне загарбання чоповицьких Земель на ріці Ірші. Той протест свідчить про тогочасну спробу київських монахів нишком керованих царською державою, прихопити до Чопович на р.Тетереві заразом і Чоповичі на р.Ірші.

Нові від-московські «власники» у їх документах які вони ж самі і писали, самі себе виводили «законними власниками» поселень на річці Тетерів, серед яких були і тамошні Чоповичі. А до тих часів, завчасно і цілеспрямовано Ордою-Московією були винищені древні документи на право володіння Землями Старих Родин. Родин які тими Землями володіли із древніх часів: «...во времена тех неприятельских татарских набегов, как так же и московских, а потом и козацких нападений, их грамоты, от достойных памяти князей русских, предкам подтверждающих, на имущество, расположенное в воеводстве Киевском, и уезде Житомирском... пропали...». Про те 22.12.1682 року заявляв в Овруцький гродський Суд Самуїл Чоповський від свого імені і від імені свого Роду Чоповського. Повністю переклад цього документу, що знаходиться в «Архиве Юго-Западной России», приведено в розділі 12 «Архівні документи 17-го століття про життя Чопович і їх сусідів». Як заявляли про те і представники багатьох інших Старих Родин що проживали на західній від ріки Дніпра стороні.

Ще трохи пізніше, після 1793 року, Древня Історія Поліського Краю відверто нищилася захопившим його царським, а після 1917 року змінившим того більшовицьким устроєм. До того ж, частину поселень що знаходились поблизу м. Радомишля на ріці Тетереві згодом було знищено, і вони взагалі фізично безслідно зникли з лиця Землі. В тому числі тамошні поселення Гороб'ї, Головки, Меленевичі, Чоповичі...

Все те разом і надало підставу царсько-більшовицьким спадкоємцям в сучасні часи стверджувати, що Чоповичі на р.Ірші колись були власністю якогось московського монастира. І використовувати при тому в якості доказу архівні документи які не мають до Чопович на ріці Ірші будь-якого безпосереднього відношення.

А щоб краще розуміти ті часи, то не буде зайвим передивитися тогочасні документи що лежать в «Архивъ Юго-Западной России», і стосуються Києво-Печерських архимандритів Мелентія Хребтовича і змінившого того в 1593 році Никифора Тура. А також єпископа Лембергського, Галицького і Камянець Подільського Йосипа Шумлянського, та його брата одночасно і царського козака і королівського чашника Самуїла Шумлянського.

У свою чергу, як родові Перекази так і архівні документи Чопового Роду нічого не кажуть про те що був у давні часи монастир на його землях. Як не кажуть родові Перекази і про приналежність Чопович на Ірші будь-кому іншому окрім Бога, за всю багатотисячову історію Роду. А відстань в 45 км між цими двома Чоповичами, як і те що розташовані вони на двох різних річках вказує на те що до часу про який йдеться в архівних документах, то були різні Чоповичі.

Дореволюційний чоловічий монастир у Кип'ячому був заснований незадовго до 1917-го, а спалений був в 1930-му році. Ця дата записана із розповіді Фещенко (Кириченко) Ольги Максимівної (1923р.н.), якій з її слів: «...було 7 год коли спалили монастира в Кип'ячом ...». Розташовувався той монастир на Чопових землях що звалися Усох, якими володіли старі гілки Роду. Баба по батьку, Кононученко (Філоненко) Марфа Михайлівна (1894-1972), розповідала що той монастир був заснований тому що в Кип'ячому Джерелі «викип'ела» із води ікона Божої Матері. Але були і старі чопівці які мали іншу, приземлену точку зору на те питання. Вони говорили що та ікона випала із кишені у когось хто пив там воду. Інші казали, що самі ж монахи ікону туди і підкинули. Є в Чоповичах серед старих чопівців інша точка зору і на те, хто спалив того монастиря. Не післяреволюційна «банда Лисиці», а місцеві «комсомольці із лежнів, брехунів і п'яниць» натхненних на такі «свершенія» новими ідеями що прийшли до них разом із їх кремлівськими поводирами.

Той монастир був не старий, землі виділеної під нього чопівцями мав не багато, не володів Чоповичами і не мав будь-якого іншого відношення до поселення Чопович окрім того що був розташований на Чопівській Землі. Так само як і заселені волею царського кремля після 1793 року на землі Чопового Роду «помещики» з їхніми «крестьянами», які також до Чопового Роду не мали будь якого іншого відношення окрім того що в якості наволочі топтали чужу і ворожу їм землю. В «Деле о дворянстве рода Чоповских», РГИА, на стор. 25-26 знаходиться випис із такого документа:

[«Свидѣтельство Родамысльскаго Уезднаго Предводителя Дворянства 1837 года данное въ томъ, что Чоповскіе въ подушномъ окладѣ не состояли и ныне по 8^й переписи записанными не состоятъ и что издревлѣ владѣя жалованною землею, по ныне во владѣніи ихъ находящеюся пользовались всѣгда преимуществами дворянскому сословию присвоенными /882л.,»](#)

Наведені нижче документи свідчать про існування у свій час на Землі Древлян іще однієї захисної споруди – чопа і поселення Чопович при ньому. Що були розташовані поміж ріками Тетерів і Мика, біля сучасного м. Радомишля Житомирської області України. А в ті древні часи Мик-городу Великого князівства Древлянського.

«Руська (Волинська) метрика. Регести документів Коронної канцелярії для українських земель (Волинське, Київське, Брацлавське, Чернігівське воєводства): 1569-1673» має на стор. 290 наступний документ:

[Перевод из старопольского языка на русский язык](#)
[Стр. 290](#)

92). 10.IV.1579. Вільно

[Позволенье Меленътию Хребтовичу, архимандриту ншому печерскому, збудовати замок на властным кгрунъте манастыра нашего Печерского, над рекою Тетеров у повъте Киевскомъ лежачое](#) 136- 137

[Н: Разрешение Хребтовичу, архимандриту Печерскому, построить замок на собственной земле монастырской печерской над рекой Тетеров, расположенной в Киевском уезде.](#)

136

[С: Разрешение Мелентию Хребтовичу, архимандриту Печерскому, основать замок и город на собственном церковном печерском земельном участке, расположенном на Киевской земле между поселками Вышевичи, Чудыном за Белыми Росохами, Чоповичами, Воробйовичами, именем Раковым, двором Заринским и другими поселками и селами тетеревскими, тоестъ над рекою Тетеров на городище, под которым](#)

городищем река под названием Мыка в реку Тетерев устьем впадает.

136

Перевод правильный и соответствует тексту поданного документа.

В «Архиве Юго-Западной России, Актах связанных с историей православной церкви в Юго-Западной России, Ч.1, Т.1, 1859», на стор.375-386 находится такой документ:

«91. Опись движимаго и недвижимаго имущества, принадлежавшаго Киевопечерскому монастырю, составленная при передаче этого монастыря архимандриту Никифору Туру. 1593г. апрѣля 24».

У цьому документі детально розписані в тому числі і земельні володіння, а положення селищ часто є прив'язане до місцевих річок. Володіння Києво-Печерського монастиря на річці Тетерів описані наступним чином:

Перевод из старопольского языка на русский язык
Стр. 386

...На Тетерове

Замочек и городок Радомышль. Не далеко от города поселок Церковичи с мельницей и рудней над рекой Мыка, село Чоповичи, село Вышевичи, село Забилоче, село Чудын, село Имене, село Шибенное, село Оранное. Дворец за Рынском и мельницей.

Перевод правильный и соответствует тексту поданного документа.

В «Архивъ Юго-Западной России, Ч.VII, Т.1, Акты о заселении Юго-Западной России, К., 1886», с.391 записано: «XLVII. Таррифа подымной подати Киевскаго воеводства. 1631. Мая 3. ...z miasteczka Radomysza: z dymow pietnastu po groszy dwadziescia cztery, od roli po złotych trzy, z dymow dwunastu bez roley po groszy dwadziescia cztery, a od ogrodnikow pieci po groszy osmnastu, z siola Zabelocza: z dymow dwu po złotych trzy, z ogrodnika groszy dwadzieskia cztery, z siola Czudina: z dymow dwu po złotych trzy, z ogrodnikow dwu po groszy dwadzieskia cztery; z siola Wiszewicz: z dymow siedmi po złotych trzy, z ogrodnikow dwu po groszy dwadzieskia cztery, z nedzney chalupy groszy dwadzieskia cztery, z siola Czopowicz: z dymow pieciu po złotych trzy, z ogrodnikow dwu po groszy dwadzieskia cztery; z siola Zarzewicz: z dymow pieciu po złotych trzy, z ogrodnikow dwu po groszy dwadzieskia cztery, z nedznych chalup dwu po groszy dwunastu; z siola Zebrowicz: z dymowcztyrech po złotych trzy ...»

Тут Чоповичі знову ж таки перебувають у ряду поселень які знаходились на ті часи біля ріки Тетерів.

В «Архивъ Юго-Западной России, Ч.VII, Т.1, Акты о заселении Юго-Западной России, К., 1886», с.496, «Книга Гродская Овручская №3211, год 1683-1684; лист 733-751, Люстрація подымной подати Киевскаго воеводства, поветовъ: Овруцкаго и Житомирскаго. 1683, янв.25», записано: «...Wloscie do metropolity Kiiowskiego takze I do archymandryey Pieczarskiej, ktoremi zawiaduie pan Szumlanski: wies Uhly monasteru Pieczarskiego, ma dymow szesc, zloty ieden; wies Wepry monasteru Pieczarskiego, ma dymow dwa, zloty ieden;...wies Unin, do metropoliey Kiiowskiej, ma dymow pietnascie, złotych piec, miasto Radomysl, monasteru Pieczarskiego, ma dymow cztery, złotych dwa;... (далі йде перелік інших сіл, де ті інші Чоповичі знаходяться в ряду тетерівських сіл): ...wies Wyszowicze,...wies Zurzewicze,...wies Zimowiszcze,...wies Chaleple,...wies Nowosiolki,...wies Czopowicze, tegoz monastera, ma dymow dwadziescia, złotych szesc; futor Radkowski...wies Szpile...»

Чоповець Філоненко Василь Миколайович (1934 р.н.), десь в 1965 році деякий час працював біля м.Радомишля що розташоване на ріці Тетерів. Він розповідав, що сімдесятирічна жінка у якої він орендував житлову кімнату, розповідала йому про те що і у них на р.Тетереві колись також існувало не збережене поселення Чоповичі.

Згідно ж з архівними документами, після отримання Мелентієм Хребтовичем архімандритом Печерським в 1579 році дозволу на будівництво замку на ріці Тетерів, а ні він сам, а ні його послідовники не залишали в спокої чопівців що володіли Чоповичами на ріці Ірші. Чи то однакові назви двох Чопович святих отців плутали, чи то лукавили вони і Києво Руську Велику княгиню Ольгу що утвердила свого часу Привілеї і Землю Чопович, Святу Християнську не шанували.

В «Деле о дворянстве рода Чоповских», РГИА, є численні документи про їх безуспішні посягання на чоповські землі. Безуспішні, тому що Бог і Його Правда були на стороні Чопович на ріці Ірші. А численні Суди те підтвердили, про що і кажуть архівні документи цієї архівної справи де починаючи з листа № 172 знаходиться:

[«Протестъ Чоповскихъ противу Архимандрита Кіево-Печерской Лавры о завладеніи ихъ имѣніемъ. Переводъ съ Малороссійскаго \(спочатку був переклад з польської на малоросійську мову, Ю.К.\). Выпись изъ урядовыхъ Гродскихъ книгъ Государственнаго Овручскаго Замка. От Рождества Сына Божія 1581-го года Декабря 23-го Дня. На урядъ Гродскомъ въ Овручскомъ Его Королевскаго Величества Замкъ предо мною Овручскимъ Гродскимъ подстаростою Андреемъ Витовскимъ явьясь лично жители Кіевскаго воеводства дворяне Андрей Потаповичъ, Иван Никитовичъ, Ярошь Тереховичъ, Борисъ и Елизаръ Ивановичи Чоповскіе \(праправнуки Ігната Чопа – Ю.К.\), касательно большой и несносимой обиды своей и всѣхъ братьевъ своихъ Чоповскихъ изьяснялись и плачевную свою жалобу обь оной обидѣ своей заносили на Его Высокопреосвященство Владимирскаго и Брестскаго Епископа Кіево Печерскаго Архимандрита Мелентія Хребтовича и всю братію его монаховъ того жъ Печерскаго монастыря, а также на слугъ, бояръ и монастырскихъ ихъ крестьянъ большую обиду и убытокъ жалобщикамъ нанесшихъ и причинившихъ въ томъ, что они взявъ въ неправильную опеку вотчинное имѣніе помянутыхъ помѣщиковъ пожителей Кіевскаго воеводства Чоповскихъ называемое Чоповецкимъ, предкамъ ихъ Литовскими Князьями, а въ особенности Князьями Витольдомъ, Олелькомъ и Свидригайлкомъ за услуги пожалованное и оными предками ихъ заслуженное а Польскими Королями: Казимиромъ, Александромъ и Зигмунтомъ по привилѣгіямъ въ вѣчныхъ подтвержденное и наравнѣ съ прочими дворянами Кіевскаго Воеводства земскую военную службу Королю и Республикѣ за оную Чоповскую Землю предкамъ ихъ назначенную выполняющими и до сихъ поръ никакихъ земскихъ военныхъ службъ не пропускають и надлежащую обязанность его Королевскому Величеству и Республикѣ безъ упущенія выполняютъ, а помянутые Кіево Печерские монахи до времени будто-бы того, пока церковь Божія въ Чоповичахъ построена будетъ кадку меду въ пользу Кіево Печерскаго монастыря предкомъ жалобщиковъ Ігнатомъ Чопомъ, за умершіе души и шести сыновей своихъ на войнахъ съ разными непріятелями головы свои за отечество положивши, и за сѣдмаго сына Василія Ігнатовича Чоповскаго о благополучномъ съ войны возвращении его назначенную получаютъ, который Василь Ігнатьевичъ долгое время находясь и возвратившись въ упомянутое Чоповское имѣніе свое надлежащий порядокъ по волѣ и желанію своему учинилъ, крестьянъ и бояръ на щоть всякихъ услугъ и доходовъ своихъ поселилъ и надлежащее распоряженіе учинилъ; а по сихъ кратковременной жизни своей умирая означенное недвижимое Чоповское имѣніе свое тремъ сыновьямъ своимъ съ Анною Витковскою прижитымъ то есть Василію, Ивану и Макару раздѣлил и распорядилъ, которые Васильевичи Чоповскіе спокойно владея въ продолженіи немалаго времени, имѣніемъ своимъ въ военной земской службѣ находились, и потому](#)

именія свого оберечь не могли, а между тѣмъ, Кієвопечерские монахи по сихъ оной дачи кадки меду сказанное имѣніе жалобщикамъ принадлежащее, неправильно и несвойственно во владеніе свое захватили, боярь и крестьянъ изъ монастырскаго имѣнія своего въ немаломъ числе выведши въ Чоповскомъ имѣніи поселили, боярь и крестьянъ предковъ и отцовъ жалобщиковъ подъ свою власть насильственно подвергнули и съ оными людьми большіе убытки и обиды причинили, изъ полей, сѣнокосовъ, лѣсовъ, боровъ и пчеловачіе доходы забрали, за рудню слѣдующее отъ рудниковъ деньги неправильно отобрали и въ свою пользу обратили и даже разные бумаги (документы – Ю.К.) жалобщикамъ принадлежащие, забрали да и нынѣ онный Кієвопечерскій Архимандритъ Владимирскій и Брестскій Епископъ Милентій Хребтовичъ съ братією своею онаго Кієвопечерскаго монастыря монахами, слугами, боярами и монастырскими крестьянами своими большую обиду чинилъ не только жалобщикамъ; но и разнымъ окружнымъ Помѣщикамъ и сосѣдамъ убытки и обиды причинилъ а въ особенности пограничному соседу дворянину Богдану Стрыбулю чинить неперестають и своими незаконными и ненадлежащими поступками навлекають законную ответственность не только на монастырское имѣніе свое но пожалобщиковъ, а тѣмъ самымъ къ убыткамъ и тяжбымъ издержкамъ приводятъ, очень жалобщики объявили проти сию жалобу ихъ внести въ настоящіе Овруцкіе акты и оная внесена. Изъ коихъ книгъ и сія выпись съ приложениемъ урядовой выдана – писана въ Овруцкомъ его Королевскаго Величества Замкѣ. Овруцкій Гродскій Писарь/по давности фамилію прочеть невозможно. /л. № 172-175/»

Там же, в РГИА, Ф.823, с.969, зберігається наступний багатосторінковий документ що був заведений 26.04.1683 року, тобто відразу після підтвердження Привілеїв Чопович на Ірші 18.03.1683 року, і названий архівом як «Дѣло о неплатежѣ Чоповскими повинностей епископу Іосифу Шумлянскому по жительству ихъ въ деревнѣ Чоповичах, овруцкаго повѣта, принадлежавшей кієвопечерскому монастырю.-П.-32^л».

Короткий зміст цього «дѣла» розпочатого слугами царя братами Шумлянськими, в «Описаніи документовъ Архива западнорусскихъ уніатскихъ митрополитовъ. 1470-1700 Т.1, С.-Пб. 1897» стор.360, описано таким чином: «Пользуясь тѣмъ, что они долгое время несли военную службу, Чоповскіе выхлопотали было себѣ освобожденіе от платежа податей. Освобожденіе, какъ незаконное, было уничтожено и Чоповскіе возвращены въ зависимость от владѣльца Чоповичъ. Дѣло заканчивается распиской шести Чоповскихъ въ добровольномъ ихъ обязательствѣ исполнять епископу Іосифу Шумлянскому всѣ тѣ повинности, какія они давали кієвопечерскому монастырю; расписка выдана подольскому чашнику Самуилу Шумлянскому. Дѣло осложнилось жалобой Чоповскихъ на неправильныя дѣйствія суда». (Відповідно подіям що відбувалися, останнє речення повинно було б бути записаним як «Дѣло осложнилось жалобой Чоповскихъ на неправильныя дѣйствія в суд». - Ю.К.)

За часів Великого князівства Древлянського, Чоповичі на Ірші як оборонне Городище існували задовго до 912 року. Підтвердженням тому є Родовий Переказ про київських, чоповського і іскоростенського князів, розказаний для приміру чопівцем дідом Зубреєм (Прокопенко Іван Михайлович (1885-1979)), який приведений в розділі 2 «Деякі древні перекази Чопович». Відповідно якому князі Чоп, Мал, Ігор і Олег могли бути разом тільки до 912 року - літописного року смерті київського князя Олега Віщого.

Оборонні Споруди – насипані із ґрунту і кріплені дубовими палями Оборонні Вали як і виготовлені із дуба Чопи-Городища що будувалися древлянами для захисту від Християнства

і Києва який з якогось часу став його носієм. З розрахунком їх масштабів і того що все в ті часи будувалося вручну, розбудовувалися далеко не одним поколінням древлян та їхніх князів. До 912 року вони були вже в основному побудовані. Такий висновок можна зробити із того, що відповідно до згаданого вище Переказу, тогочасні київські князі що розуміли силу (відомо, що в ті часи на території Скандинавії для вікінгів була введена заборона грабувати своїх), розмовляли з древлянськими князями на рівних. А після тої зустрічі в Чоповичах у Кручі поблизу ріки Ірші, вони ще довго думали як ті оборонні споруди обійти.

Яким же чином через багато століть пізніше могли з'явитися претензії московитських православних монахів на вільні і незалежні, древлянського князівського роду Чоповичі, що отримали підтвердження своїх привілеїв після 946 року від самої Києво Руської Великої княгині Ольги Християнської. Заснованих князем Чопом набагато раніше ніж був заснований в 1051 році в печерах Києво-Печерський монастир. Монастир що був заснований монахами під кінець правління Києво Руського Великого князя Ярослава (Ярицлейва) Мудрого Володимира сина Християнського (978-1054).

Документ що приведений нижче із «Архива Юго-Западной России, Ч.3, Т.2, Акты о козакахъ К., 1868г.», стор.35-38, названий збирачами архіву [«Жалоба дворянь Чоповскихъ на чесника подольскаго, Самуила Шумлянскаго»](#). Як пояснення до вищеприведеної судової справи заведеної братами Шумлянськими проти Роду Чоповських, ця скарга свідчить про те яким чином Самуїл Шумлянський з допомогою козаків добував для свого брата-єпископа Лембергського, Галицького і Камянець Подільського [«...расписку шести Чоповских в добровольном их обязательстве исполнять епископу Иосифу Шумлянскому все те повинности...»](#). Також ця скарга свідчить і про те, як Кремль з допомогою Шумлянських «поздоровив» Чоповських на ріці Ірші із відновленням їми своїх документів втрачених в часи Кремлем же провокованих Смут, і перепідтвердженням попередніх князівських і королівських привілеїв королем Польщі Яном 3-м Собеським 18 березня 1683 року наведеною вище в розділі 4 «Чоповичі» його Грамотою.

Виходить з цих документів і те, що служив той Самуїл Шумлянський одночасно і польському королю і московському царю. Тільки одному якби чесником, а іншому свавільним бандюгою - грабіжником. Судова тяганина з ним, його спадкоємцями і послідовниками після погрому Чопович в 1683 році, відповідно з архівними документами велася потім на протязі багатьох років.

Литовська історик С. Гаспаравичене яка допомогла розібратися з підтверджувальною грамотою згаданою вище, так охарактеризувала ті часи: «...Король Ян 3-й Собеський правив Річчю Посполитою в період з 1674 по 1696 роки. Відомий як переможець Османської Порти. Також цей король воював з козаками і Москвою. Якраз в період його правління Річ Посполита втратила Київ...».

[Перевод из старопольского языка на русский язык](#)

[Стр. 35](#)

VIII.

["Жалоба дворянь Чоповскихъ на чесника подольскаго, Самуила Шумлянскаго о томъ, что онъ, собравъ дворянь и слугъ и нанявъ отрядъ казаковъ изъ за Днепра, изъ полковъ: Кіевскаго и Черниговскаго, напалъ на село Чоповичи, Чоповскихъ изъ села выгналъ, троихъ](#)

изъ нихъ изувечиль, трое детей раздавилъ лошадьми, дворы ихъ ограбилъ и оставиль въ нихъ гарнизонъ изъ козаковъ, которые разоряють дворы. Жалоба подтверждается свидетельствомъ вознаго¹. 1683 июня 30.

Тридцатого июня одна тысяча шестьсот восемьдесят третьего года.

Стр. 36

В гродском суде, в замке Его королевской милости Овруцком, передо мною, Теодором Левковским, наместником гродским подстароства овруцкого и нынешними книгами гродскими, овруцкими, предстали, конечно же, благородные паны: Самуил и Василь Чоповские, своим именем и именем благородных господ: Исая, Андрея, Тимофея, Семена, Рученка, Дениса, Максима, Романа, Гришка Чоповских и всех других собственников и наследников имущества рода Чоповских, свидетельствовали и - с большой обидой подали жалобу на урожденного ясновельможного пана Самуила Шумлянского, чашничего² Подольского, самого главного виновника деяния, описанного ниже, а также жаловались благородным: Козеборскому, Юревичеву, Яну Яроцкому, которые проживают в Чоповичах, и на другую челядь и помощников того поступка, описанного ниже, имена и прозвища которых самому упомянутому пану Шумлянскому, лучше известны, о именах и прозвищах которых на данное время заявители знать не могут, но в жалобе заявители декларируют намерение получить известия о их именах и прозвищах, в том и таким ниже описанным способом, что ясновельможный пан Шумлянский, чашничий Подольский, забыв о страхе Божьим, о праве Посполитом и грехах, в нем описанных, привлекая разных людей и разного состояния, имена и прозвища которых известны ему лучше, особенно своенравных казаков из-за Днепра: с Чернигова, с Броваров, из-под Остра, с Воробьев и с других заднепровских сел, в количестве полторы сотни, а может и больше, склонных как к войне, так и к своеволию, с разным оружием, причастным к войне, в нынешнем году, одна тысяча шестисот восемьдесят третьем, месяца июня, дня шестнадцатого, сильно насильственно напавши на имущество заявителей, село Чоповичи, расположенное в Житомирском уезде, и дворы которых находятся в этом селе, без оглашения тем же заявителям какой либо причины, которые ничего плохого себе не ожидали и никому ничего не виноваты, а до этого обеспеченных спокойствием, как и правом; обворованных, впереди тех же заявителей, из села и из дворов одним страхом и криком повыгоняли, какие со страха подумали, что, наверное, Орда напала, были вынуждены убегать, кто куда только мог. А кто из заявителей не смогли убежать, они их половили и арестовали, били киями сильно и по-тирански немилосердно, мало не на смерть,

Стр. 37

сам его ясновельможный пан Шумлянский приказал убить: Тимофея, Гришка, Дениса Чоповских, при смерти, приказал выволочь из села, и которых, выволочки из села, покидали, которые и сейчас на смертном одре остаются; трое маленьких детей одного из заявителей Романа, другого – Мойсея, третьего – Василия лошадьми раздавили, двоих на смерть, каких из-за опасности тяжело было и суду представить, а третий еще остается в живых, но не знаем, выживет ли; а других как седовласых (стариков), так и детей разогнали и сейчас не знаем, где они находятся, если еще живы, или мертвы. Нет ведомостей. Над другими седоголовыми совершали разные издевательства, смеясь над ними, к некоторым даже применили насилие, при таком необычном деянии, имущество и разное

Тут и далее прим. переводчика:

¹Вóзный — судебное должностное лицо в Польше, Литве, Украине до 19 века

² Чашничий (укр. Чеснік., пол. Cześnik) — лицо, которое в средних веках заботилось о монаршем погребке. С 14-го века эта должность стала достаточно почитаемой (чашничий коронный, чашничий великий литовский или чашничий земский) и не предвидела исполнения старых обязательств.

хозяйственное орудие, от маленького до большого украли у заявителей, в этом тоже обвиняем ясновельможного пана Шумлянського, а именно: наличные деньги, рогатый скот, коней, овец, свиней, медь³, разные ценности и разное зерно, соленья; и положив на несколько десятков телег, перевез к имуществу и дому своему, в селе Унино (існувало в той час біля м.Радомишля на р.Тетереві – Ю.К.), и взял себе для использования все имущество, особенный регистр вещей, которого уже составлен и этот регистр этой жалобе, а жалоба этому регистру должны соответствовать; половину обвиненных этих казаков, с сотником, отъезжая, возле телег, в селе Чоповичи, во дворах заявителей, оставил на постой, и сейчас там остаются, чтоб заявителей к их домам и село не допускали, и что этих же заявителей выгнали и со всего вытеснили, и напоследок дома, во дворах и хатах разобравши печи, опустошают, жгут огнем, и разрушают прахом дотла, и засеянное зерно, как и готовое, в засеках, лошаадьми вытаптывая прахом уничтожили, все это привело и вызвало особенные и немалые убытки заявителей, которые, не беря во внимание вещей, они оценивают в три тысячи польских злотых, через его такое деяние, выдвигают обвинение в нарушении закона Посполитого и юридическую вину, достойную этого поступка, на особу и имущество посягнув; во всем этом заявители от своего имени и от имени всех своих выше названных личностей и других собственников имущества Чоповских, указывают на перечисленных виновников и жалуются повторно, обращаясь об этом юридически, действовать согласно права Посполитого,

³Медь – речь идет о медной утвари.

Стр. 38

оставляя при этом свободное развитие этой жалобы или использовать другую расширенную, или тоже через иск исправить и расширить ее; и как доказательство всего этого, представили возного генерала воеводств: Киевского, Волынского, Браславского и Черниговского, благородного пана Яна Симка, который есть возный, пребывая на должностной службе, который в силу верного и правдивого своего отчета, для записи в книги нынешние, гродские, овруцкие засвидетельствовал такие слова: что он года нынешнего, месяца июня, дня двадцать пятого, имея на своей стороне шляхту, урожденных панов, Яна Ходаковского и Семена Меленивского, был по делу и надобности вышеназванных заявителей, в селе Чоповичах, там же при казаках, что стоят на постое за указанием, видел троих из заявителей: Тимофея, Гришка и Демьяна Чоповских, очень больных, на подвешенных полотнах, сильно и немилосердно избитых, которых сразу тяжело было узнать, через опухлость целого тела; тоже видел одного ребенка, очень больного, раздавленного лошаадьми и лежащего на смертном одре, а двое детей уже умершие, также лошаадьми затоптанные; дворы и дома сильно опустошенные и в прах уничтоженные, а также забранные вещи: наличные деньги, медь, скот, коней, одежда, разные ценности и разное зерно и разное домашнее орудие, что должно быть описано выше в жалобе выше названными заявителями, на насильственное нападение названного уже ясновельможного пана Шумлянського; он возный, как выше указано, видел и, за рассказами слышал, что именно так, а не по-другому было, названный возный правдиво, передо мной, должностью свидетельствует, просил вместе с заявителем, что бы эта жалоба, как и отчет в книги гродские, овруцкие были приняты и записаны; что и получили. От своего имени и всех своих братьев подписывается собственноручно Самуил Чоповский.

Книга гродская овруцкая, записовая и поточная, № 3211 годъ 1683 – 1684, листъ 182 на оборотъ.

Перевод правильный и соответствует тексту поданного документа.

Так в 17-му столітті козаки від імені царя громили, грабували і розоряли поселення Чоповичів на ріці Ірші.

Як в тому ж столітті від імені короля грабували поселення Чоповичів на ріці Тетереві свідчить «Описание документовъ Архива западнорусскихъ униатскихъ митрополитовъ. 1470-1700, томъ первый, С.-Петербургъ.1897», де на стор.246 є випис з документу № 668:

«-Мая 30, 1636 г.- Выпись из трибунальныхъ книгъ дѣла объ опустошеніи мѣстечка Радомысля и принадлежащихъ къ нему селеній постоемъ солдатъ, бывшихъ подъ начальствомъ короннаго стражника Самуила Лаща-Тучапскаго.-П.-4^л.

Дѣло возбуждено повѣренными-депутатами отъ мѣстечка Радомысля и селъ: Забилочья, Красноборки, Великой Рачи, Малой Рачи, Меделовки, Чоповичъ, и Межирѣчекъ. Не смотря на то, что Радомысль съ принадлежащими ему селами выдержалъ уже въ 1635 году постой у себя хоругви Николая Потоцкаго, каменецкаго старосты, въ продолженіе цѣлой зимы и нѣсколькихъ недѣль послѣ Пасхи; не смотря на то, что въ томъ же году нѣсколько разъ другія разныя войска, въ томъ числѣ казацкая и гусарская хоругви Олизара имѣли здѣсь свой постой, отчего села пришли въ положительное разореніе: не смотря на это, на нихъ сдѣлано новое нашествіе сборными войсками – шляхтою, сербами, валахами, татарами,- всего до 400 человекъ, которыя и оставались на постоѣ до трехъ недѣль, съ 1 августа 1635 года. Этими войсками забрана послѣдняя движимость подпавшихъ ихъ постоемъ обывателей: 30 барановъ, 10 полцей солонины, 15 фасокъ масла, 50 мѣрокъ овса, 10 мѣрокъ жита, 5 мѣрокъ гороху, 3 мѣрки ягель, 6 яловиць, 5 копъ сѣна, 30 гусей, 200 куръ, водка, медь, пиво: это только съ Радомысля, съ другихъ селеній произведенъ былъ подобный сему сборъ. Солдаты отбивали замки и сами брали что имъ было нужно...».

В «Деле о дворянстве рода Чоповскихъ», РГИА, починаючи з листа з № 16, знаходяться виписи з наступних документів:

«Выпись съ рѣшенія Кіевскаго Гродскаго Суда 1684 года из коего видно, что они (Чоповські – Ю.К.) съ Боярами и крестьянами раззорены нападеніями Чешника Шумлянскаго /27 л./»;

«Выпись с позыва изъ Главнаго Кіевскаго Каптуроваго Суда Дворянину Шумлянскому 1696 года врученнаго о томъ, что бы онъ явился въ означенный Судъ к ответу противу жалобы Дворянина Филона 33го и прочихъ Чоповскихъ, из позыва сего видно Филон был вотчиннымъ владѣльцомъ села Чоповичъ называемаго, вместе с другими своими родственниками /37 л./»;

«Выпись съ рѣшенія Любельскаго Главнаго Трибунала 1722 года, изъ котораго видно, что заведенное 33^м и прочими Чоповскими съ Дворяниномъ Шумлянскимъ о разныхъ претензіяхъ и о не дворянскомъ будто бы Чоповскихъ происхожденіи, дѣло производили за убитіемъ 33го татарами 49.50. и прочіе, что они древнее свое дворянское происхожденіе доказали на сейме представленными документами, а потому Трибуналъ определилъ: какъ Чоповскіе представили о дворянскомъ своемъ происхожденіи выданные от сейма свидѣтельство и привилегіи на дворянскіе права и преимущества предку ихъ Игнату Чоповскому отъ Великихъ Князей съ Конфирмаціонными оныхъ Польскими Королями подтвержденіями, то признать ихъ действительными и несомнительными Дворянами /43.л./»;

«Выпись съ рѣшенія Кіевскаго Гродскаго Суда 1723 года, изъ коего видно, 49 Федор и 91 Романъ-Ремиліанъ имѣли тяжбу съ Дворяниномъ Шумлянскимъ о денежныхъ претензіяхъ /53 л./»;

«Выпись позыва Преосвященному Гребницкому 1754 года посланнаго, о явке его в Житомирскій Гродскій Судъ къ отвѣту противу жалобы Чоповскихъ о недвижимомъ имѣніи селе Чоповичи к вотчинничеству ихъ принадлежащемъ /61 л./»

«Выпись съ рѣшенія Львовскаго Короннаго Трибунала 1765 года, изъ коего видно, что Кіевскій Архіепископъ присвоивалъ къ Монастырскому Фундушу Дворянъ Чоповскихъ вотчинное недвижимое имѣніе Чоповичъ называемое, что Чоповскіе въ дѣйствительной имѣ онаго принадлежности представили документы, изъ которыхъ Трибуналъ находя, что имѣніе сіе заслужено кровію предковъ ихъ что состоитъ во владении Чоповскихъ изъ древлѣ, а потому опредѣлилъ имѣніе Чоповичъ называемое оставить во владѣніи 49.50. и прочихъ. Изъ рѣшенія этаго кромѣ сего видно, что Чоповскіе происхождение свое отъ показанныхъ выше Предковъ доказали прописанными в семь рѣшеніи документами/31.л./»

«Выпись рѣшенія Лембергскаго (Львовскаго) Главнаго Короннаго Трибунала 1765 Апрѣля 27го состоявшагося, и того же года Августа 12 дня въ Житомирскомъ Гродскомъ Судѣ явленнаго, изъ коего видно: что Кіевскій Митрополитъ имѣлъ с Чоповскими тяжбу въ томъ: что вся земля Чоповицкая принадлежитъ къ Кіевской Митрополіи. По разсмотрѣнію документовъ истцемъ Митрополитомъ и ответчиками Чоповскими представленныхъ, Лембергскій Трибуналъ утвердилъ на вечныя времена Чоповскихъ при вотчинничествѣ села Чоповичъ, при правахъ имѣ служащихъ и дворянскихъ преимуществахъ, кровью предковъ пріобрѣтенныхъ и уничтожилъ представленную Митрополитомъ копию изъ Кіевскихъ Магдебургскихъ книгъ привиллегии отъ князя Китая Андрея Юрьевича, якобы данную 1718 года (схоже на описку царскаго перекладача, повинна бути старіша дата, Ю.К.), такъ какъ поименованнаго князя Китая въ Хронологіи знаменитые писатели неупоминаютъ между князьями, а особенно русскими, а также уничтожилъ всѣ протесты, позывы и прочіе документы на счетъ сомнительности дворянства Чоповскихъ. При чемъ, согласно рѣшенію Владимірскаго Гродскаго Суда 1763 года Октября 29го дня, основанному на Конституціи 1661 года, заключилъ, чтобы Стефан Чоповскій съ шестью прочими Чоповскими, выполнили, присягу, что имѣніе Чоповичи ихъ вотчинное по предкамъ и документы о томъ суть несомнительные,- за выполненіемъ каковой присяги Чоповскими, Лембергскій Трибуналъ, на основаніи подведенной Конституціи 1661 года, опредѣлилъ, чтобы Митрополитъ Володкевичъ уплатилъ Чоповскимъ 1000 Гривень за недоказанное наведенное сомненіе на документы, что якобы подложные, да 1000 гривень и два Старостинскихъ заклада за апелляцію на рѣшеніе Владимірскаго Гродскаго Суда, въ срокъ 22го Іюня 1765 года въ Житомирскомъ Гродскомъ Судѣ, въ руки и подъ квитанцію хотябы тремъ со всѣхъ Чоповскихъ, а Трибуналу сей часъ половину 1000 гривень и одинъ закладъ Старостинскій. (л.№ 576)»

«Выпись позыва 1765 года даннаго Митрополиту Филипу Володкевичу изъ коего видно, что они владея вотчиннымъ имѣніемъ селом Чоповичи предкамъ ихъ за заслуги жалованнымъ Королями Польскими и что Владимірскаго Судъ по разсмотрѣніи представленныхъ отъ нихъ документовъ призналъ ихъ законными наслѣдниками того имѣнія /69 л./»

«Выпись с Компромиссарскаго рѣшенія 1793 года, изъ коего видно, что они имѣли съ Каштеляномъ Третьякомъ и прочими дело о присвоеніи ихъ грунтовъ, земель и лѣсовъ къ имению Чоповичамъ принадлежащихъ, которые первые отдавали его имъ для выдѣлки поташу /83 л./»

В даний час збувається багатовікова мрія київських преосвящених московського підпорядкування. На Чопових Землях розбудовуються троє московських православних монастирів. Для її здійснення спадкоємцям і послідовникам царських «панів» Шумлянських і їх лакеям, у свій час довелося поміняти криві козацькі шаблі на майже прямі більшовицькі шашки. І на крові і кістках нащадків Києво Русів розбудовувати ГУЛАГ - криваву рабовласницьку московитську імперію.

10. Чоп – Городище на Речицях при ріці Ірші.

Якщо дивитися на карту володінь князя Чопа де є позначені на цей час обмілівші а то і зовсім пересохлі русла рівчаків і річок його Землі. То стане очевидним за яким правилом він конем об'їжджав отриману за військові заслуги Землю-Нагороду.

Почався об'їзд з Землі що зветься Поплив при лівому березі ріки Ірші, звідти на північ понад її лівою притокою рікою Рубежницею. За тим Чоп завернув на схід, їхав понад болотами, верхами початків рівчаків що поточні до ріки Ірші, не займаючи рівчаків які брали свої початки там же, на північній стороні Чопових Земель, але несли свої води до ріки Уші. Потім Чоп повернув на південь, через болото Тишев і понад лівою притокою Ірші рікою Визбична доїхав до ріки Ірші. Там звернув на захід і трохи проїхавши понад лівим берегом Ірші, перебрався через ріку Іршу на її правосторонні Землі. Дібрався до ріки Тростяниці де завернув на південь і їхав понад правим берегом ріки Тростяниці. Потім перебрався на лівий берег ріки Тростяниці, звідти їхав на захід до початку правої притоки Ірші, річки Студеньки понад якою дібрався до ріки Ірші. Таким чином князь Чоп замкнув Сонцеколо своєї Землі-Нагороди.

А на карті Поліських Земель буде видно, що десь посередині між ріками Іршою і Ушою тягнеться височина із боліт якої і починаються їхні рівчаки - ріки. Одні звідти течуть на південь до ріки Ірші, а інші на північ до ріки Уші. І могло бути там так, що з одного і того ж болота витікало два рівчаки в протилежних напрямках. Один на південь до ріки Ірші, а другий на північ до ріки Уші.

Оскільки в ті Давні Часи основними шляхами Древлянського Краю були ріки і рівчаки, то перетин їх оборонними чопами-фортецями, разом з побудовою багатокілометрових велетенських насипних кріплених дубовими частоколами Захисних Валів, давали можливість контролювати рух по Краю.

Чоп на мові древлян – Воїн на Ріці. Таке пояснення походження назви Чоповичі існувало в поселенні Чоповичів до тих пір, поки були в живих залишки покоління чопівців народжених до більшовицького перевороту яких по якійсь причині не винищили після 1917 року заздалегідь виведені Кремлем його чопівські «активісти». Чопом же древляни звали і Захисні Споруди при ріках, що були у свій час побудовані з призначенням контролю руху по ріках - водних шляхах. Таким же чином визначає походження назви Чоповичів і історик-краєзнавець М.І.Брицун-Ходак, предметом дослідження якого є в тому числі і городища древлян. Ним було з'ясовано, що у свій час на території Великого князівства Древлянського оборонних Чопів-Фортець було побудовано десятки.

Чоповець Рудченко Володимир Пилипович (1932 р.н.), розповідав про походження назви селища Войнарівка (Войнаровка по-місцевому – Ю.К.), чий землі є граничними з землями Чопович. З його слів, таку назву дало розташування цього поселення на рівчаку званому Ровець. Вой на Ровці. Слова «вой» і «ровець» по-старому, відповідають словам «воїн» і «рівчак» по-теперішньому. А рівчак Ровець є верхів'ям-початком в Давні Часи повноводної ріки Перегорщ.

Біля Тисячоліття тому непролазними Пралісами була заросла вся територія Великого князівства Древланського. Життя древлан і їх поселення були прив'язані до річок, рівчаків, боліт і озер, що були повноводними на протязі всього року. Воді, як і іншим Божествам із яких в їхньому розумінні і складався Єдиний Бог Великий Творець Усього, древлани поклонялися.

Древнє поселення на ріці Ірші, задовго до часів князя Чопа – засновника Роду Чоповичів, розташовувалося на землях в околицях Білого Берега який біля Усоху, що в древні часи отримали назви Речиці і Будища. Саме там жителі сучасних Чопович знаходили час від часу кам'яні ножі, кам'яні наконечники стріл – свідчення того, що люди жили там з дуже Давніх Часів. Археологи датували вік таких знахідок Тисячоліттями.

Там же у часи князя Чопа почало будуватися і життя його Роду. Упововж ріки Ірші з обох її берегів, з поступовим заселенням Чопових Земель від берега її Великої Води. В основному на північ і схід, у глиб Пралісу. Де теперішні Млинища, на Речицях, при руслі ріки Ірші було розбудоване Городище Чопович з вибудованою із тесаного дуба захисною фортецею-чопом в основі. А неподалік, трохи на південь за ріку Іршу, були поставлені де копані, а в основному сипані із ґрунту захисні вали, які були кріплені з боків і горожені верхом дубовими частоколами. Про те що за древніми Переказами Землі Древлан на верхах Валів ставився дубовий частокіл, розповідав історик-краєзнавець М.І.Брицун-Ходак.

Ті Чопові Землі не випадково були названі Речицями і Будищами. То є древні назви до-Християнського Часу. А назва Млинища появилася в пізніші часи, з побудовою там Балюками-Фещенками водяного і вітряного млинів. Трохи вверх течії по лівій стороні ріки Ірші земля була названа Поплив. Вниз течії Ірші по лівій же її стороні розташувалися Сутохи, де та древланська назва означає те що ріки Ірша, Славута і Тростяниця зійшлись там разом. Поряд Усох, на полудень Рехта, трохи на північ Перегорщ.

В тих же місцях звідки починалася Історія заснованого князем Чопом Роду Чоповичів, протікають Древні Ріки: Рехта, Тростяниця, Ірша, Славута, Перегорщ, Зимовка, Рубежниця, животок Студенька.

Свідчень тому що поселення Чоповичі починалося з того місця є багато, як древніх родових Переказів, так і існуючих підтверджень. Відповідно чопівським родовим Переказам можна впевнено стверджувати, що первинною була Чопова Нагорода, а вторинними були розбудовані чоп-городище і насипні захисні вали – оборонні споруди, які розбудовувалися далеко не одним поколінням древланських князів, їх воєвод і підданих.

Насипний зовнішній захисний вал, старі чопівці звали його Перши Валок або Перши Усох що був побудований в до-Християнські Часи. Витягнувся дугою на відстань біля п'яти кілометрів поміж правим берегом ріки Ірші, навпроти землі на лівому її березі, що була названа Поплив, і лівим берегом ріки Тростяниці поміж поселеннями Загребля і Тростяниця. Цей захисний вал закривав городище Чопович з південного напрямку. За розповідями старих чопівців, по ньому проходив південний кордон земель які були названі Усохом. А відповідно до архівних документів, частково по цьому ж валу йшов і кордон Чопової Землі. Землі за його зовнішніми межами, на південь до Тростяниці, Рехти, Сичівки, були також чопівськими, але стали такими в значно пізніші (відносно часу заснування Чопович) часи. Незадовго до 1917 року були викуплені чопівцями. Приблизно середина зовнішнього захисного валу знаходиться навпроти чопа-городища на Речицях, на відстані від нього біля двох кілометрів. На цей час висота його залишку в цьому місці є не менш двох метрів, а його ширина сягає декількох десятків метрів. Існують залишки і інших захисних валів, по розташуванню відносно зовнішнього захисного валу, їх можна назвати внутрішніми. Вони також закривали підходи до городища Чопович.

На території що знаходиться між ріками Ірша і Тростяниця, яка була відгороджена захисними валами, як і самими річками, знаходяться до-Християнські поховання Чопович. На правому березі ріки Ірші, на Будищах, навпроти колишнього Чопового городища. Автор цієї роботи унікав говорити про це місце де поховані засновники Чопового Роду, щоб не спровокувати місцевих і київських мародерів, тих кого Бог позбавив розуму. Але виявилось, що про них знають і уже перевіряли металошукачами. Кажуть, що нічого не знайшли. Пощастило їм, тільки вони того так і не зрозуміли. Розповідають хто знає таку тему, що офіційні археологи бояться Древні Поховання, бо знають що мруть Важкою Смертю ті хто лізе туди з лопатами.

З місця яке розташоване на лівому березі ріки Ірші, на західній межі Землі званої Поплив, де пізніше навпроти був побудований зовнішній захисний вал що починався від її правого берега. Князь Чоп у свій час почав об'їзд його Землі-Нагороди. Це підтверджується також і тим, що той вихідний пункт перейшов як в розмежування зовнішніх кордонів Чопової землі від 05.11.1622 року, приведеного вище в розділі 3-му «Край Древлян», так і в вищенаведену в розділі 4-му «Чоповичі» Грамоту короля Яна Третього Собеського від 18.03.1683 року, де написано: «... границах, что начинаются от реки Ирши, понад землями благородного происхождения Меленивских, по над второй рекой, что называется Рубежница и по суше ...».

Старі чопівці дореволюційних поколінь коли ішли в неділю до центру Чопович, то говорили або «...пойду в село...», або «...пойду до церкви...», а часом казали «...пойду в город...». Історик-краєзнавець М.І.Брицун-Ходак вважає, що використання слова «город» в даному випадку прийшло із Давнього Часу і є відлунням існування городища Чопович, що було побудоване в Древлянські Часи. Город, городище – на древлянській мові означає огорожене, укріплене, таким чином захищене від ворога поселення.

Неподалік від городища Чопович, біля двох кілометрів нижче по течії ріки Ірші, там де в неї праворуч впадає ріка Тростяниця на її лівій стороні знаходилася Рудня Чопівська де здавна із руди виплавлялося високоякісне залізо. Про давнину рудні свідчили горби із шлаку, що утворювався при переробці руди в залізо. Після 1917-го року той шлак використовували для насипання дороги з Чопович на Мелені. А чопівці що свого часу займалися виплавкою заліза, отримали прізвище Рудченко. Так про походження свого прізвища розповідав чопівець Рудченко Володимир Пилипович (1932 р.н.).

Чопівець 1941 р.н. розповідав про розкопаного в колгоспний час біля Білого Берега (на Будищах) на лівому березі ріки Ірші дуба, зріз якого на 11,5 метрах від кореня був більше 1 метра в діаметрі. Був той дуб зрубаний сокирою, мав розмір від кореня близько 2-х метрів на діаметрі, і був виморений Часом на всю товщину до чорного кольору. Скільки Тисячоліть морило в землі той дуб і чому він не пішов у хід, а будучи зрубаним був замитий землею?..

Розповідали також, що підлітки-чопівці які повернулися у 1939-му році з України до своєї Землі, побачили біля Гути Логанівської і розкопали на березі ріки Ірші видовбаного із дуба, вимореного човна-плоскодонку. Розміри його були десь 2,5 x 1 метр. Човен був у хорошому стані, придатний для використання.

Коли в 1980-і роки біля Білого Берега який на Будищах, колгосп будував греблю, то при старому руслі ріки Ірші, на лівому її березі, на Речицях були розкопані виморені часом численні залишки дубових палів що сиділи щільно один до одного в землі. Вони були розташовані кругом біля ста метрів на діаметрі і по дотичній проходили поруч зі старим руслом ріки Ірші. Чопівець-очевидець так описав ту знахідку: «...Були виморені до чорного часом, довжиною до 3-х метрів (те що залишилося в землі), тесані, прямокутного перерізу близько 30x40см. На кожному палю з його короткої сторони був зроблений на всю його довжину прямокутний виступ близько 8x8x8 см, а з протилежного боку на всю довжину

відповідно паз такого ж розміру. Забиті у землю кінці були затесані рівно і симетрично до одного метра, «пуд карандач» як називають таку ювелірну роботу очевидці що розуміють теслярську справу...». Ці пази і виступи будучи щільно підігнаними один до одного, вочевидь забезпечували герметичне з'єднання і міцність такої стіни. Розташування ж фортечної стіни кругом є оптимальним з точки зору опору весняному льодоходу.

На скільки було можливо герметична, кругла захисна конструкція виготовлена із дуба, як і розташування її в ті Давні Часи біля русла ріки Ірші на заболоченій місцевості що заливалася паводками, та призначення для контролю руху по Водному Шляху і дали їй древлянську назву «чоп».

Можна припустити, що з урахуванням паводків і призначенням для захисту від ворога що пливе в човні по річці, як і пішого з боку берега, висота зовнішньої фортечної стіни від ґрунту повинна була бути не менше трьох, а то і чотирьох метрів. Тобто загальна довжина дубових палів зовнішньої огорожі оборонного чопа була свого часу шість-сім метрів, а можливо що і більше. Виявлених при будівництві колгоспної греблі дубових морених палів було багато, всім вистачало і пішли вони за розповідями очевидців: «...на цебрини в криниці, подвалини, і на дрова ...».

Неподалік цього місця, трохи західніше в землі також знаходились розташовані кругом залишки виморених часом дубових палів. По розповідях, вони були розкопані іще раніше, до початку побудови на Речицях колгоспної греблі. Після того як колгосп прокопав канал з допомогою якої була осушена заболочена місцевість де знаходились ті залишки палів. За «правилами» колгоспних часів, все розкопане пішло на господарські будівлі і дрова для колгоспного населення.

На супутниковому знімку цієї місцевості, зробленому до того як поряд, трохи на північ від цього місця, після 1991 року був розбудований московський монастир. Добре проглядається старе русло ріки Ірші і прилягаючий до нього по дотичній рівний круг біля ста метрів в діаметрі. Очевидно що залишився він після того, як були розкопані із землі ті трьохметрові рештки морених часом дубових палів. А трохи західніше від того круга проглядаються іще декілька кругів. По Переказах розказаних чопівцями чії предки сиділи в тих околицях, колись русло ріки Ірші ішло там по іншому. Для прикладу про те розповідав Феценко Василь Іванович (1943 р.н.), а йому розповів його батько Феценко Іван Степанович (1914-2002). Їхні відібрані після 1917 року Землі знаходились якраз в тій стороні Чопович.

Можливо цей Переказ вказує на те, що кругла фортифікаційна споруда яка була побудована найближче до ріки Ірші була обкопана рукотворним каналом, з іншого боку якого стояла іще одна подібна фортифікаційна споруда. Але можливо і те що в тому місці русло ріки Ірші було роздвоєне природним шляхом. Тобто оборонний чоп являв собою комплекс, що складався із декількох зв'язаних між собою, виготовлених як із кругляка так і з тесаного дуба круглих фортифікаційних споруд прив'язаних до ріки Ірші.

Наведені вище факти як і інші свідчення про які буде сказано нижче, дозволяють стверджувати, що в даному місці знаходилася древлянська захисна фортеця – чоп, яка була основою древлянського Городища Чопович на Речицях при ріці Ірші. Фортеця-чоп побудована предками чопівців, якою керували далеко не одне покоління Чопів місцевих князів-воїнів на ріці Ірші. Фортеця, що входила в систему захисних споруд, як фортець так і насипних захисних валів, розташованих у свій час по всьому Великому князівству Древлянському. Скоріше за все, та древлянська Оборонна Система була інтегрована в широкомасштабну Оборонну Систему, яка охоплювала території далеко поза межами Древлянського князівства.

Ще один із відомих чопівських насипних захисних валів був розташований трохи на південь від сучасного чоповського села Загребля, і шов південніше ріки Ірші, на схід, в сторону Малинщини.

Коли наприкінці 2009 чи початку 2010 року у жіночому монастирі розкопувався став, той що знаходиться поміж монастирським парканом і рікою Іршею, то були розкопані численні залишки частоколу і тесаних частин наземних споруд що по якійсь причині не були знайдені і знищені в колгоспні часи. Якраз там, де із супутника видно рівні круги які знаходяться західніше від вище описаного, розкопаного при побудові колгоспної греблі. За розповідями очевидців, залишки тієї захисної споруди вказують на те що вона також була виготовлена із дуба, і була трохи іншої конструкції. А те із конструкції що було виготовлене із дуба і залишилося в землі, було також виморене часом до темного кольору і дуже добре збереглося. Наружні палі тієї Древньої Споруди були не оброблені і являли собою дубовий кругляк до двадцяти сантиметрів або трохи більше в діаметрі. Затесані вони були також на довжину до одного метра, рівно і симетрично. Довжина до двох метрів їхніх залишків в землі говорить про те, наскільки вони були забиті в землю. На одному із них чітко видно слід від стародавньої пожежі, на рівні до якого він був забитий у землю. Очікувана відстань від захисної споруди при ріці Ірші що була розташована від цих знахідок трохи на схід, від п'ятдесяти метрів. Скоріше за все вони були з'єднані між собою і являли єдину Оборонну Конструкцію.

У квітні 2010 року автором цієї роботи був виявлений, сфотографований і описаний цілий паль що з'явився поміж численних решток інших палів, після того як був розрівняний ґрунт від розкопаного монастирем ставу. Він був із дуба-кругляка вимореного часом до чорного кольору, діаметром п'ятнадцять – сімнадцять сантиметрів, довжиною біля чотирьох метрів. Низ його був затесаний до одного метра «пуд карандач», верх торцьований під прямим кутом.

А коли в 2012-2014 роках той став розширювали екскаватором розкопуючи його в різних напрямках, то за розповідями очевидців, на глибині ґрунту біля півтора метрів розкопувались численні залишки тесаних, прямокутного перерізу, виморених часом різних дубових «...поперечок...». Деякі із них були «...гарно загострені...». Тих залишків було багато, стільки що «...мешали копать...», «...все було оброблене людиною, або тесане або загострене...».

Ближче до монастирського паркану було викопане жорно виготовлене із суцільного куска каменю. Його приблизні розміри 70 см в діаметрі і 15 см товщиною. В тому ґрунті знаходились також і черепки із посуду виготовленого із білої глини, і кована залізна частина довбні. Був там розкопаний іще один дубовий, виморений часом цілий паль довжиною 2,7 м і діаметром 15 см.

На ріці Славуті в районі льонзаводської греблі також в землі були палі. Старі чопівці про них колись знали, приміром говорили: «...ловить рибу коло пальов...».

З розповіді очевидця 1941 р.н.: «...Од їх було видно обгнившіє верхи, було їх багато и йшли вони од берега до русла речки Славуті. В землю були забитіє больш чим на чотири метри, розмер їх був коло тридцять на сорок сантиметров, зробление из дуба. Дуб був виморени...».

З цього опису можна впевнено вважати що їх поперечні розміри були такі ж самі, як і розміри палів зовнішнього огородження чопа при ріці Ірші. Але ці з'єднувалися між собою значно складніше і досконаліше. Таке з'єднання сучасною технічною мовою називається «ластівчин хвіст», тобто приладнати наступний паль до вже забитого в землю можна було тільки вертикально зверху. А потім уже забивати його на необхідну глибину. Точність виготовлення

таких палів повинна була бути досконалою, інакше вони б не зістикувалися. Особливістю розташування пазу відносно виступу на одному палі, було зміщення їх відносно осі симетрії. Це говорить про те що стародавні Майстри які їх виготовили, знали правила розрахунку міцності будівельної конструкції і таким чином уникали її ослаблення пазом. Виготовлена ними конструкція повинна була не тільки захищати від ворога, а й протистояти весняному паводку та льодоходу. Така будова на ріці Славуті була досконалішою в порівнянні з конструкцією чопа на ріці Ірші, і можливо що будувалася пізніше з урахуванням конструктивних недоліків попередніх подібних будівель.

Такими вдосконаленнями були:

1. Більш глибоке забивання палів в землю, більш чотирьох метрів у порівнянні з близько трьома метрами біля ріки Ірші;
2. Для поліпшення міцності палів був використаний «рознос» пазу і виступу;
3. Значно більш складне у виготовленні стикування сусідніх палів зване як «ластівчин хвіст», виключало розбіжність їх один від одного при тиску на таку стіну паводкової води і льодоходу.

Коли жителі Чопович 1940-х років народження, розкопавши чоп при ріці Ірші, зрозуміли який там матеріал, то розкопали і залишки виготовленої із дуба конструкції при ріці Славуті. Правда зіткнувшись із проблемою закладеною їх далекими предками, потужний гусеничний бульдозер не міг відірвати крайній палі від сусіднього, поки не зрозуміли що потрібно «знижувати» їх, піднімаючи по одному прямо вгору. Пішли ті палі за розповіддю очевидця: «...На цебрини в криниці, подвалини, и на дрова...». Можливо що то був іще один захисний чоп на ріці Славуті. Він міг перекивати шлях для човнів неприятеля у верхів'я рік Славута і Перегорщ. По яких піднявшись до їх боліт з яких вони брали свої початки, можна було перебраться у верхів'я річок поточних до ріки Уші. Таким чином можна було підібратися до міста Іскоростеня на ріці Уші.

В пізніші часи десь в тих місцях на ріці Славуті був поставлений водяний млин.

Там же, коли на ріці Славуті будували в 1980-ті роки греблю для чоповицького льонозаводу, багато жителів Чопович були очевидцями розкопаних на її березі, на глибині декількох метрів дерев'яних труб зроблених із сосни. Сірий глей в якому вони знаходились зберіг їх в дуже хорошому стані. Тих труб була велика кількість, лежали вони штабелями. Розміри їх були такі: до двадцяти сантиметрів в зовнішньому діаметрі, близько десяти – дванадцяти сантиметрів внутрішній діаметр, довжина – до шести метрів. З торців були розточки для стикування їх одна в другу. Зсередини вся внутрішня поверхня була обпалена вогнем. Це з'ясувалося, коли їх різали й кололи на дрова.

У цій частині Чопович сиділи Гарбари. За переказами, колись у тих місцях була гарбарня. А для чого ті труби були заготовлені в такій кількості і коли, то хто сьогодні скаже.

Так нищилася історія Чопового Роду поколінням 1940-х, вихованців тих що сприйняли нову владу прихильників «жовтня», які витанцьовували у їхній час на танцювальному майданчику побудованому на черговому попелищі чоповської Християнської Каплиці. На той раз Церкви спаленої від-Московії «комсомольцями» в 1927-му році, на «десяту річницю жовтневої революції». Вони ж з могильних дубових хрестів Старих Могилок на Бичках виготовляли колеса для колгоспних возів. Вони ж влаштували там звалища сміття поверх найстаріших Могилок. А щоб сміття було більше, то після 1917 року насадили «активісти» поміж Могилок акацію. А щоб не було Старим чоповським Могилам спокою, то прибудували до Старих Могилок чоповицький льонозавод від роботи механізмів якого тремтіла Земля і її Могили. До відкритих до 1917 року Старих могилок на Калиті, «прилаштували» територію мебльової

фабрики (в пізніші часи завод «Електровимірник»), і територію Чоповицької середньої школи споруди 1939 року. А в пізній колгоспний час поверх чоповських Могил на Калиті, незважаючи на протести залишків Чопівців, збудували танцювальний майданчик.

Що в ті лихі часи могли зробити залишки Чопівців, окрім як сказати: «...Не мона так робить, Грех Велики буде перед Богом ...».

А на основі таких знахідок в даний час, можна зробити висновки про те якими умілими будівельниками були древляни більш Тисячоліття тому:

1. Місце для споруди чопа вони вміли вибрати там, де ріка Ірша своє русло не міняє;
2. Оборонна споруда була здатна протистояти весняному льодоходу і великій воді;
3. Чоповичі - теслі на той час уміли майстерно обробляти дуб;
4. Для обробки дерева застосовувалися пристосування в яких ріжучі частини були виготовлені із заліза;
5. Для забивання палів частоколу в землю використовувалися виготовлені для того пристосування;
6. Масштаб і якість виконаних робіт вражає.

З описаних вище знахідок можна також зробити і висновки про долю Городища Чопович на Речицях при ріці Ірші після 946-го року. Воно було спалене, незгорілі залишки його розібрані і засипані товстим шаром землі, було «зрівняне з землею». На пожежу вказує розкопаний обгорілий пал. А на те що було розібране незгоріле і засипане ґрунтом, вказують і розкопані добре збережені цілі палі із частоколу, як і незгорілі елементи внутрішніх будівель чопа-фортеці на ріці Ірші. Не будучи розібраними та засипаними товстим шаром ґрунту, такі елементи внутрішніх будівель зроблених із дуба ніколи б не проморились і не збереглися протягом такого тривалого періоду часу – більше тисячі років. Не зберігся б і слід від пожежі розкопаного обгорілого паля частоколу, те що було забите в ґрунт то виморилось би й залишилося, а обгоріле вище ґрунту зогнило б. Паводок так би залишки незгорілого не «розклав» і не замив, теж факт.

Після 946-го року, виходить, було заборонено Києвом більше бути будь-якому осередку поселення на Речицях, що при ріці Ірші. Щоб ніщо більше не нагадувало на водному шляху тих, що посміли бути непокірними. Окремі сім'ї Чопович залишилися там сидіти, але може бути що повернулися туди пізніше. А новим центром поселення стало місце на ріці Славуті у двох з половиною кілометрах від чопа на Речицях при ріці Ірші. Сьогоднішній центр після-колгоспних Чопович.

11. Хорогва.

Іще після війни, в 1950-і роки, в декількох метрах вище на північ від місця де була колись розташована фортеця-чоп, біля Животоку стояв старий, великий дубовий Хрест якого старі чоповці звали Хорогвою. Розміри Хреста за описом очевидця були такі: перетин близько 40х40 см і у висоту до п'яти метрів. Форма Хорогви була строга – пряма основа і пряма перечина. На перечині було видно ледь помітний напис що був зарослий мохом. Неподалік на північний захід, в стороні від Хреста лежали чотири наріжних камені на яких відповідно чоповським Переказам колись стояла Християнська Каплиця.

Відповідно опису дубового Хреста, був той дуже старим. Можливо, що був установлений чопівцями іще до 1793 року. Польською мовою слово Хорогва означає і військову одиницю і знамено під яким ішли на битву, але може означати і пам'ятний знак про Давні Події.

Чопівці знали свою Історію і берегли пам'ять про Городище Чопович на протязі багатьох століть. Але після 1793-го року говорити про те не дали догми царського Кремля.

Під вагою яких він і обвалився в 1917-му. Поховавши під тими руїнами як тих кого за далеко не одне століття до себе «добровольно понапрісоєдіння», так і багато більш чим Тисячолітню Історію Чопович. Очевидці казали що той Старий Хрест також пішов на дрова в колгоспний паровий млин.

На місці де колись стояла одна із перших Християнських Каплиць на Речицях при ріці Ірші, в ГУЛАГівський «колгоспний» час московитські «історики» розташували колгоспну овечу кошару. А після 1991 року на тому ж місті розташували московитський «жіночий монастир», і все перекопали.

Існувала на пам'яті старих чопівців іще одна Стара Хорогва таких же розмірів. Теж виготовлена із дуба. Розташована вона була на правому березі ріки Перегорщ, біля Животоку, неподалік від того місця де ріка Перегорщ впадає в ріку Славуту.

12. Архівні документи XVII століття про буття Чопович і Поліського Краю.

Про згадувані нижче Самуїлом Чоповським татарські набіги, Л.І. Похилевич в «Сказаніях о населенных местностях Киевской губернии, Киево-печерская лавра, 1864», пише про поселення Чоповичі на ріці Ірші наступне.

«...Церковь деревянная, во имя св. Троицы, построена в 1778 году прихожанами дворянами Чоповскими. Церковь эта, по свидетельству визиты 1799 года, произведенной оффициалом Иоанном Любиньским, основанному на преданиях стариков, есть уже четвертая в Чоповичах. Прежние три разорены во время набегов татарских. Причем татары взяли в плен Чоповских жителей при первом разорении церкви 50, а при втором 100...».

Фещенко Василь Данилович (1923 р.н.) розповідав Переказ про те, що: «...Чоповські документи хранилися в церкві, а як згорела церква до пропали і документи...».

Нижче документи із «Архива Юго-Западной России, ч.4 т.1. Акты о происхождении шляхетскихъ родовъ въ юго-западной России, Киевъ, 1867», стор.175-176:

[Перевод из старопольського языка на русский язык](#)

[Стр. 175](#)

ЛII.

Объявление дворянъ Чоповскихъ о томъ, что во время происходившихъ смуть истреблены были ихъ документы и грамоты, пожалованныя имъ отъ князей русскихъ, литовскихъ и отъ королей польскихъ.

1682. Декабря 22.

Года тысяча шестьсотъ восемьдесятъ второго, месяца декабря двадцать второго дня.

В гродском суде, в замке Его королевского величества Овруцком, передо мною, Теодором Левковским, наместником гродским подстароства Овруцкого и книгами нынешними, гродскими, Овруцкими, лично предстал, конечно же, благородный пан Самуил Чоповский, своим именем и именем всех своих братьев, панов Чоповских, свидетельствовал и заявлял таким ниже описанным способом: что, во времена тех неприятельских татарских набегов, как так же и московских, а потом и козацких нападений, их грамоты, от достойных памяти князей русских, предкам подтверждающих, на имущество, расположенное в воеводстве Киевском, и уезде Житомирском, так же и на их благородно предоставленные свободы польскими королями: святой памяти Зигмунда Первого и Владислава подтверждающие; те их грамоты, которые во время этих неприятельских набегов, и другие разные документы, а именно купчие и уплаты "подымного" налога, так же и записи и грамоты раздела границы с паном Меленивским и с другими благородными панами, которые заявителю теперешнему и братьям его нужны, пропали, о чем повторно свидетельствовал и заявлял, придерживаясь

нерушимости своего права, что бы потом им это не навредило, оставляя при этом себе и всем своим братьям право сделать

Стр. 176

другое расширенное заявление, если будет такая надобность; а сейчас принять его просил, что и получил Самуил Чоповский.

Книга гродская оvrуцкая записовая и поточная, № 3210, годъ 1681 – 1682, листъ 481.

Перевод правильный и соответствует тексту поданного документа.

В «Архиве Юго-Западной Россіи, ч.4 т.1. Акты о происхожденіи шляхетскихъ родовъ въ юго-западной Россіи, Кіевъ, 1867», на стор. 96, 102, 113, 193, 275, 277, знаходяться також і інші подібні документи що стосуються інших шляхетних родин західної від ріки Дніпра сторони:

18.12.1649г. Объявление дворянъ Левковскихъ о томъ, что, во время войны, козаки сожгли документы, хранившіеся у Степана Левковскаго, заключавшіе доказательства о дворянскомъ происхожденіи и о правахъ на земли дворянъ: Левковскихъ, Булгаковскихъ, Верповскихъ и Геевскихъ.Такъ какъ козаки сожгли и книги гродскія оvrуцкія в которыя документы эти были внесены, то Левковскіе предоставляютъ изъустный ихъ перечень.

23.01.1651г. Жалоба дворянина Ивана Свидерскаго, о томъ, что во время козацкаго возстанія погибли документы Свидерскаго, бывшіе на сохраненіи у Ивана Недашковскаго и что, пользуясь смутами, дворяне: Иванъ, Андрей и Мишко Недашковскіе захватили земли, принадлежавшія Свидерскому.

12.12.1663г. Объявление дворянъ: Деміана и Григорія Меленевскихъ о томъ, что, проходящія черезъ Полѣсіе, русскія и козацкія войска, нашли, спрятанные въ бортномъ деревѣ, документы Меленевскихъ и унесли ихъ съ собою. (В оригиналі документу написаного старопольською мовою, йдеться лише про козаків які грабували місцеве населення в тому числі і Меленівських. Але царський фахівець, який робив цей випис чомусь приписав туди і «...русскія ... войска...», Ю.К.)

24.06.1683г. Объявление дворянина Александра Белоцкаго о томъ, что его документы, въ числѣ которыхъ были грамоты, пожалованныя его предкамъ русскими князьями и польскими королями, спрятаны были его отцемъ, Харитономъ Белоцкимъ во время козацкихъ смуть и открыты только спустя тридцать лѣтъ; вслѣдствіе этого документы совершенно истлѣли.

27.05.1689г. Объявление дворянина Александра Скаржинскаго о том, что, во время козацкой войны 1648г., сожжены были всѣ его документы хранившіеся въ подвалѣ церкви въ селѣ Малыхъ Сынгахъ.

04.07.1689г. Объявление дворянина Фомы Федоровича Ходаковскаго о томъ, что, во время козацкой войны, сожжены были разные документы, спрятанные его отцемъ въ в лѣсу, въ борти, и что подлинники ихъ также уничтожены, вслѣдствіе сожженія козаками.

Такі історичні документи є свідченням того, що царська Московія ціленаправлено направляла нашестя на Землі західного від ріки Дніпра краю. Метою яких були грабежі та нищення родових документів, як і самих Старих Києво Руських Родин на яких та сторона була побудована.

Для того, щоб була підстава для звернення в архіви Речі Посполитої за копіями утрачених документів, представники інших шляхетних поселень підтвердили стародавність Чопового Роду і його належність до шляхетного стану. Про те свідчить документ який також знаходиться в «Архиве Юго-Западной России ч.4 т.1. Акты о происхождении шляхетских родовъ въ юго-западной Россіи, Кіевъ, 1867», стор.176-177 :

Перевод из старопольского языка на русский язык

Стр. 176

ЛII.

Свидѣтельство, выданное дворянамъ Чоповскимъ дворянами: Меленевскими, Ходаковскими, Сингаевскими, Пашинскими, Каленскими, Дидковскими о томъ, что они дѣйствильно были издавна дворянами и имѣли грамоты на дворянское званіе отъ русскихъ князей и отъ королей польскихъ, но грамоты эти утеряны во время бывшихъ смуть, почему Чоповскіе и принуждены отправиться для отысканія ихъ копій въ литовской метрикѣ. 1682. Декабря 22.

Года тысяча шестьсот восемьдесят второго, месяца декабря двадцать второго дня. В гродском суде, в замке Его королевского величества Овруцком, передо мною, Теодором Левковским, наместником гродским подстароства Овруцкого и книгами нынешними, гродскими, Овруцкими, лично предстал благородный пан Самуил Чоповский, для записи в книги нынешние, гродские, Овруцкие подал настоящее свидетельство их светлостей панов жителей воеводства Киевского, по делу, в этом свидетельстве ниже вписанном, детально указано, которое служит для себя и других панов Чоповских, о чем это свидетельство шире описывает; подаватель которого просил, что бы принять свидетельство и в книги нынешние записать; тогда я, суд, принимая его (свидетельство) для записи в книги, сказал читать в моем присутствии, и эти слова записаны:

мы, шляхта, жители воеводства Киевского, уезда Житомирского и Овруцкого, в подписях своей рукой ниже упомянутые, признаем этим нашим правдивым признанием свидетельство для всякого суда ясновельможных, вельможных панов и милостивых панов наших с низкой и покорной просьбой нашей обращаемся к вашей панской вельможности

Стр. 177

за Самуила, Андрея и Тимофея Чоповских, предки которых были шляхтой, а во время тех неприятельских набегов они утратили свое право¹ (¹ Прим. переводчика – здесь имеются в виду *документы, грамоты*), которое имели от светлой памяти русских князей, уделенное их предкам на дворянские свободы, и подтвержденное от святой памяти Их величествами польскими королями, и едут ко двору Его королевского величества и нашего милостивого пана, чтобы взять выписки из метрик о праве, что им принадлежит, которое и мы, будучи хорошо уведомлены, что они свои права во время тех набегов утеряли, подтверждаем нашим правдивым признанием вышеупомянутым Чоповским и даем свидетельство с нашими подписями. Произошло в городе Его королевского величества Овруцком, тысяча шестьсот восемьдесят второго года, декабря месяца двадцать второго дня.

Это свидетельство подписано собственноручно такими словами: Шимон Меленивский рукой, Ян Каленский собственноручно, Ян Каленский собственноручно; по устной и очевидной просьбе от его светлости пана Василия Каленского, который не умеет писать, собственноручно подписывается под этим свидетельством Ян Каленский, Ян Ходаковский собственноручно, Тимофей Ходаковский собственноручно, вместо пана Самуила Ходаковского, который не умеет писать, по его просьбе подписывается Ян Силецкий, по устной и очевидной просьбе от пана Самуила Чоповского и от всех его братьев, панов Чоповских, о подписи собственноручно под этим свидетельством, подписывается собственноручно Павел Сингаевский, по устной просьбе всех братьев, их светлостей панов Чоповских, подписывается собственноручно Якуб Пашинский, Ян Пашинский собственноручно, Богдан Сингаевский собственноручно, Ян Меленивский собственноручно,

Григорый Меленивский собственноручно, Ян Блоцкий собственноручно, Василий Дидковский собственноручно, Ефим Закусило собственноручно, Павел Дидковский собственноручно, Артемий Дидковский собственноручно, Антоний Закусило собственноручно.

Это подтверждающее свидетельство, по подании и просьбе выше названной особы просящего и после моего служебного принятия, была вписана в книги нынешние, гродские, Овруцкие

Книга гродская овруцкая записовая и поточная, № 3210, годъ 1681 – 1682, листъ 482 на оборотъ.

Перевод правильный и соответствует тексту поданного документа.

Звертає на себе увагу такий факт. В архівних документах розміщених в «Архиве Юго-Западной Росії», що були колись зареєстровані в Овруцькому гродському суді до якого відносилось поселення Чоповичі на ріці Ирші, починаючи з середини 17-го століття (з 1650-х років) зафіксовано багато скарг від представників шляхетських родів на своїх сородичів із тих же родів. Як і скарг представників одних шляхетських родів на представників інших шляхетських родів. В основному скарг дрібно-побутового характеру. На Чоповських там немає жодної такої скарги, як і Чоповські не скаржилися із таких причин на інших. При тому що в «Архиве Юго-Западной Росії» знаходиться багато документів які або безпосередньо стосуються життя Роду Чоповських, або стосуються різних подій в яких в ті часи представники Чопового Роду приймали участь.

13. Деякі збережені історичні відомості про поселення Чоповичі.

Історик-краєзнавець М.І.Брицун-Ходак в книзі «Тисячолітнє бортництво Древлянської Землі» на стор.48,49,55 пише: «...Могутніми лісами, віковими сосновими борами, тисячолітніми дібровами шуміла Древлянська Земля, наслідниця Геродотової Гілеї, тисячу літ тому назад. Могутні дуби, кремезні сосни, стовбури дерев у три-чотири обхвати людини, дерева віком 300-500 літ і більше. Товщина стовбура таких дерев сягала до півтора-двох, іноді трьох метрів, дерева товщою в метр були звичайним явищем. Сосни стояли рівні мов свічки, лише верхівки дерев шуміли зеленими вітами і літом і зимою...

Італієць Паоло Джовіо в «Книзі про Московське Посольство», виданій 1525 року в Римі, писав про Нашу Землю, в якій «...часто знаходять в дуплах старезних дерев величезну кількість старого меду, покинутого бджолами, меду, що утворює розливи коло таких дерев...» ...На далекій від Чопович Коростишівщині родові бортники Чопівщини мали бортні пасіки, мали лезива, снасті для догляду бджіл. Відмітимо, що не раз приходилося чути про бортні пасіки на півдні Краю, сновані бортниками Бехів, Чопович, Мелень, Шершнів з інших сіл навколо Коростенщини...».

В книзі того ж автора «Тисячолітні веди Землі Древлян» на стор.417 написано:

«...Серед названих Чоповців, Скуратовців, Меленівців Чопи-Чоповичі найдревніша гілка Старого Роду X віку, генеза Роду має набагато древніший корінь...Древність Роду Чопів-Чоповичів не викликає сумнівів. Вони мають глибинний корінь Племен Полуденного Світу...».

В Грамоті короля Яна 3-го Собеського від 18 березня 1683 року записано: «...при поселении и границах, что начинаются от реки Ирши, понад землями благородного происхождения Меленивских, по над второй рекой, что называется Рубежница и по суше, что выходит на Мохнатую Лозку и Белый Камень...»

На сьогодні пересохла ліва притока ріки Ірші гранична ріка Рубежниця, що бере початок з болота біля Мелень, була на той час іще повноводною річкою.

Л.І.Похилевич, в «Сказаниях о населенных местностях Киевской губернии. К-П Лавра, 1864», пише про Чоповичі наступне: «...Управляются они несколькими старшинами из среды своей избранными, которым поручают хранение и расходование общественных складок, а также хранение грамот польских королей... Дворяне Чоповские не утверждены еще в дворянстве герольдией Правительствующего Сената...3063 обоего пола околичной шляхты владеющих собственными землями...»

«Список населенных мест киевской губернии», 1900,
65. С. Чоповичи (владельческое). В нем дворов 1200, жителей обоего пола—6250 чел...
Главное занятие жителей хлебопашество... В с. числится 12107 дес...
В селе имеются: 1 церковь, 1 церковно-приходская школа, 7 водяных, 7 ветряных, 1 паровая мельницы, 1 аптека, 1 фельдшер и 2 постоянные двора.
Пожарный обоз состоит из четырех бочек и четырех багров.

«Памятная книжка киевского учебного округа на 1899 год. Ч.1, Киевская губерния»: Чоповицкое народное училище, в с. Чоповичахъ Малинской мещанск. управы, основ. в 1863 году, помещ. в общ. доме; на содерж. учил. отпущ. отъ казны 106 р. И отъ общ. 411р., всего 517р. Учащ. 152 м...Учитель Поликарпъ Вас. Чечотъ...Пению обуч. учитель; хоръ состоитъ изъ учащ. и взрослыхъ».

14.Чопівці.

В сучасні часи поза межами поселення Чопович можна почути, що чопівці є поганими людьми. Ті хто так кажуть констатують факт, не розуміючи того що ті кого вони так називають чопівцями не являються, а є часто зайшлою під Чопові прізвища, заселеною Кремлем наволочкою яка не має до Чопового Роду будь-якого родинного відношення. Наволоч, це є старе слово яким Прадіди позначали чужинців ціленаправлено заселених Московією на Західні Києво Руські Землі Християнські.

Древність Роду, його Історія а особливо привілеї і свобода спокон віків вабили до себе тих хто цього не мав але дуже хотів, та механізми родового устрою оберігали Рід від такого вторгнення. Представники потомків одиниць із тих, хто в нього зумів колись пролізти і прижитись, коли прийшов їх час стали опорою царського Кремля що колов Рід із середини, а пізніше активістами-гробівниками і Роду і його Історії. Про їхніх представників сьогодні і говорять, як і про заселених Московією на Чопові Землі після 1793-го та 1917-го. А чопівців від Чопового Роду в Чоповичах залишилось дуже мало. І як можуть бути поганими ті, завдяки багатомісячному досвіду чийх предків у поселеннях околиць Чопових Чопович багато чого було чопівцями побудовано. І вплив Історії Чопович на них був тільки благодійним. Взаємини як між чопівцями, так і їх взаємини із сусідами були спокійні, рівні, поважні, доброзичливі і будувалися на прозорих економічних основах. Ті, хто народжувалися від Природи брехунами, легко розпізнавалися Родом, і такі не мали будь-якого авторитету, отже не могли Рід дискредитувати і руйнувати.

А прониклі в Чопів Рід предки майбутніх «активістів» сиділи в до-кремлівські часи дуже тихо.

Унікальність Чопового Роду є в тому, що будучи створеним для захисту до-Християнського Світу, після війни 946 року він був збережений, отримав підтвердження своїх попередніх Прав і Привілеїв, зберіг в собі на той час Старе, ввібрав в себе тогочасне Нове і був проведений тими на кому був побудований крізь більш ніж Тисячоліття воєн і соціальних

катастроф, що безперервно бушували на територіях навколо ріки Дніпра.

До катастрофи 1917 року, попри виклики що кидались навколишнім світом, ще зберігались цілісність і єдність закладені в його фундамент засновником роду князем Чопом. Навіть у відносно пізніх документах, наприклад при перереєстрації в Овруцьких Гродських книгах 12.09.1743 року размежування кордонів Чоповицьких маєтностей від 05.11.1622 року, чопівці які зверталися з цим питанням в Овруч, робили це таким чином: «...от своего имени и всех господ Чоповских своих братьей, вотчинников и владельцев имений села Чопович...». На той час, нащадки князя Чопа іще були Братами.

Дані Богом Великим Творцем Земля, Ліси, Річки, Озера, Болота як і родова Історія були головним багатством чопівців. Земля споконвіку давала усе необхідне для Життя і продовження Роду. З прадавніх часів Рід володів даними Богом пізнаннями технологій виготовлення усього що потрібно для повсякденного побуту із даного на землі Богом. Уміли виробляти високоякісне залізо із болотної руди. Мистецьки уміли виробляти необхідні в господарстві вироби із такого заліза. Майстерно будували хати і господарські приміщення, та робили необхідні в господарстві вироби із дерева. Такі пізнання як і життя разом із Богом в їх Душах, забезпечували чопівців засобами праці, житлом, продовольством, одягом, предметами побуту, засобами оборони від ворогів. Багато чопівських сімей мали по 50 – 100 і більше десятин Земель та Лісів. Землю оберігали. Свої землі що знаходилась в різних місцях, звали старі чопівці «клинками», «клиночками». Землі як пограничні з Чоповичами, так і деякі дальні від них в пізні часи були викуплені чопівцями. Для прикладу Будницьке, Слободське, Репище незадовго до 1917 року стали чоповськими землями.

Фещенко Василь Данилович (1923 р.н.) розповідав такий переказ:

«...У Липлянах був Пан який розорився, була розпродажа його майна, у кого в Чоповичах були гроши до купляли...». Ті землі чопівці звали Липлянщиною.

З архівних документів відомо про те, що на 1581 рік чоповські Києво Руські землі межували із землями Києво Руського Шляхтича, Пана-землевласника Богдана Стрибуля, та інших Панів-Хазяїв. Про те згадується в скарзі від 23.12.1581 року написаної Чоповськими стосовно захоплення їх земель монахами киево-печерського монастира:

<...Чоповські спокійно владея въ продолженіи немалого времени, имѣніемъ своимъ въ военной земской службѣ находились, и потому имения своего обречь не могли, а между тѣмъ, Киевопечерские монахи по сихъ оной дачи кадки меду сказанное имѣніе жалобщикамъ принадлежащее, неправильно и несвойственно во владеніе свое захватили, боярь и крестьянъ изъ монастырскаго имѣнія своего въ немаломъ числе выведши въ Чоповскомъ имѣнії поселили, боярь и крестьянъ предковъ и отцовъ жалобщиковъ подъ свою власть насильственно подвергнули и съ оными людьми большіе убытки и обиды причинили, изъ полей, сѣнокосовъ, лѣсовъ, боровъ и пчеловячіе доходы забрали, за рудню слѣдующее отъ рудниковъ деньги неправильно отобрали и въ свою пользу обратили и даже разные бумаги (документы – Ю.К.) жалобщикамъ принадлежащие, забрали да и нынѣ онный Киевопечерскій Архимандритъ Владимирскій и Брестскій Епископъ Милентій Хребтовичъ съ братією своею онаго Киевопечерскаго монастыря монахами, слугами, боярами и монастырскими крестьянами своими большую обиду чинилъ не только жалобщикамъ; но и разнымъ окружнымъ Помѣщикамъ и сосѣдамъ убытки и обиды причинилъ а въ особенности пограничному соседу дворянину Богдану Стрыбулю чинить неперестаютъ и своими незаконными и ненадлежащими поступками навлекають законную ответственность не только на монастырское имѣніе свое но пожалобщиковъ, а тѣмъ самымъ къ убыткамъ и тяжбынымъ издержкамъ приводятъ...>

Повністю та скарга приведена в розділі 9 «Чоповичі на ріці Тетерів біля Мик-городу (сучасне м. Радомишль)». Відомості ж про долю Київського Рухомого Шляхтича - Пана землевласника (на староросійській мові відповідає «Дворянина - Поміщика», Ю.К.) Богдана Стрибуля та його нащадків на цей час є знищеними від-Московії багатовіковою Руїною.

Повсякденне життя Русі Київської було побудоване на основі даного Богом Християнського Вчення, і здорового від Бога, здатного дивитись у майбутнє прагматизму. Рабства як і алкоголізму що є вірним попутником рабства, на Київських землях не було до захоплення їх московитськими «визволителями». Відповідно Київським Переказам, панські піддані за свою працю отримували заробітну плату: «...Кожен четверти сноп йшов тому хто робив у полі...». Тобто 25% від вирощеного на панському полі урожаю ішло трудівнику в рахунок оплати його роботи. І заробленим підданий Пана мав змогу розпоряджатися на свій власний розсуд: оставити собі, продати по ринковій ціні Пану чи на вільному ринку. Були Перекази які говорили про те що в рахунок оплати роботи на Пана його підданому ішло 33% виробленого урожаю: «...Кожен трейті сноп...». Окрім того панські піддані мали щось і своє власне. Держали коней та іншу домашню худобу. Багато панських підданих займалося власним наслідним ремеслом від якого вони отримували непоганий прибуток.

Київські Пани - землевласники були Великими Хазяями. Вони володіли знаннями від Бога, багато чого вміли, були трудягами і самі власноруч робили багато господарської роботи. До того ж були господарські роботи які не довірялися робити комусь посторонньому.

В разі якщо щось лихе траплялося в сім'ї Підданого, то Пан надавав такій сім'ї необхідну допомогу. Бо Пани Хазяї були зацікавлені в тому щоб їх Піддані жили і працювали спокійно. А про те що до часів ординської - московитської Руїни взаємовідносини між Панами і їх Підданими носили вільний і демократичний характер, свідчать як перекази Русі Київської так і архівні документи. Побутові конфлікти розглядалися в Народних Купних Судах, що існували на Київських землях до часів приходу тієї злої, людиноненависницької Руїни. При тому, що при розгляді справ в Купних Судах, Пани і їх Піддані приймали участь на рівних. І дорога до Бога через гуртом побудовану Християнську Каплицю також була одною для всіх.

Питання що стосувалися буття самої Київської Шляхти вирішувалися в Литві і Польщі. Туди на підтвердження Прав родового шляхетства і відповідно володіння родовою Землею, їздили представники Шляхти що відносились до військового стану. Багато було мови в Переказах про місто Лемберг (сучасне українське м. Львів). Окрім м. Лемберг, історія західно-Дніпровської Київської Шляхти була тісно переплетена шляхетством з містами Київ, Коростень, Вручій, Малин, Микгород, Житомир, Ізяслав, Немирів, Острог, Бар, Вінниця. І багатьма іншими Києво Руськими містами та містечками.

Позбутися ж шляхетства в Старі Часи, шляхтич міг за те що виявився боягузом на полі бою із ворогами Русі Київської, або не стримав сказане ним слово. Брехні на Київських землях не було до приходу ординсько-московитських «визволителів».

Манченко Ганна Левонівна (1923р.н.), жителька бувшого Києво Руського панського поселення Гута Логанівська (тепер село Гута Логанівська Малинського району Житомирської області України) чиї предки були колись «мужиками», тобто підданими їхнього Пана-землевласника. Поселення названого Гутою, тому що Пани держали гуту по виробленню гутового скла. Землі цього панського поселення межували з південно-східними землями Київського шляхетного поселення Чоповичі на ріці Ірші. Вона так розповідала їх Перекази про життя в панські часи: «...Старіє люде розказували що при панах колись було добре. А тойде Москва панов взяла да и оббрехала... А пани були хазяями...»

Київо Руською Шляхтою – Панами землевласниками у Гуті Логанівській були Круковські, Ясинські і ще одні чие ім'я загубилося в століттях московитської Руїни. Через московитсько-козацькі нашествия і супутні тому війни і погроми - грабежі - руїну, гутлянські Пани збігли в Польщу. Покинули Землю, Підданих, і все що було на їх Богом даних Землях.

З південної сторони, землі Чопович межували із землями Київо Руського панського поселення Гута Янова (тепер село Устинівка Малинського району Житомирської області України).

Там Київо Руською Шляхтою – Панами землевласниками були Свинцицькі, Медведські / Недзведські і Зеленко. Ті хто із них вижив в часи козацької Руїни, zostалися на своїх ставших за розміром присадибними шматках землі. Жили своїм трудом, з обробітку землі і з прибутку що давала скляна гута. Виробляли гутове скло. Майстрами по виробці гутового скла були поляки на прізвище Мазур. Відповідно переказам, Мазури як спеціалісти були колись запрошені Панами в Гуту Янову із місцевості в Польщі яка звалася Мазовша. Тому і таке прізвище.

По розповідях, до 1850-х років залишки нащадків Київо Руських Панів іще отримували значну допомогу яка надходила із Польщі, від залишків польської Шляхти.

Після 1917 року, нащадків Панів Київо Русів Свинцицьких/Замойських, Медведських/Недзведських і Зеленко, переживших часи кривавого терору ординсько-монголо-татарсько-московитсько-козацької Руїни, трансформована із православної в атеїстичну Московія остаточно, під корінь розорила і винищила кривавим червоним терором. Винищила в період державного тероризму ГУЛАГу, і так званої «колективізації» 1930-х років - Голодомору.

Дорослих чоловіків Медведських/Недзведських забрало НКВД. І ніхто із їх рідних так і не дізнався куди їх повезли і що з ними сталося. А їх вдови з дітьми стали рабами місцевого, новоствореного московитського рабовласницького «колгоспу».

Із розповіді Свинцицької (Замойської) Катерини Ільківни (1927 р.н.), яка в трирічному віці разом із батьками була вивезена «активістами» в ГУЛАГ. Зимом 1930 року, Замойських як «ворогів народу» забрало НКВД. І чоловіків і жінок, цілими сім'ями разом із малими дітьми. Везли їх, та багатьох інших західнодніпровських «ворогів народу» до сибірського ГУЛАГу товарним поїздом, з початку січня до середини травня. Багато людей померло по дорозі від холоду і голоду. Хоронили померлих на залізничних полустанках де зупинявся товарняк. А ті що ще жили, з тих могил брали з собою в подальшу дорогу жменю зрошеної гіркими Київо Руським Християнськими сльозами, чужої мерзлої землі.

Починаючи з 1936 року, тим вивезеним «ворогам народу» вижившим по дорозі в ГУЛАГ і в самому ГУЛАГу, «радянська влада» дозволила повертатися додому. При тому Замойським, НКВД висунуло умову їхнього повернення - після зміни прізвища і відповідно соціального статусу. Тобто вивезли їх з Гуті Янової в сибірський ГУЛАГ як «ворогів народу» по тій причині що вони були нащадками Київо Руських Панів Замойських. А через шість років, виживших в тих нелюдських умовах відправили назад в Гуту Янову, але вже під мужицькими прізвищами, як мужиків.

Шість безконечно довгих ГУЛАГівських років, божевільна Московія холодом, голодом і рабським трудом «...перековувала врагов народа...». А насправді цілеспрямовано, мільйонами нищила перейменованих в українців нащадків Західних Київо Русів, нищила від Бога Трудяг – Хазяїв.

Після 1917 року в якості «ворогів народу» нещадно нищилися НКВД-ГУЛАГом на західно-Дніпровських Київо Руських землях, і нащадки бувших панських підданих.

Бо їх дідам по відомій царській реформі 1861 року, на кожного представника чоловічої статі незалежно від віку, царською Московією було безкоштовно роздано по сім десятин на той час уже безхазяйної, бувшої панської землі.

Так на Християнських кладовищах західно-дніпровської Русі Київської, в часи 1936-1939 років з'явилися багато невеличких символічних могил із невеличкими хрестиками. В тих могилах лежить та жменя, орошеної гіркими Києво Руськими Християнськими сльозами, чужої землі.

А поміж тих могил там також є багато могил тих, хто не дожив до вивозу в «совецький» ГУЛАГ. Нащадків Києво Русів знищених терором і голодом сотвореним «НКВД ССРСР», в часи твореної рабовласницькою Московією «колективізації» 1929-1939 років.

В ті ж криваві ГУЛАГівські часи, в тих умовах червоного від крові, божевільного «більшовицького» терору. Спадкоємців Києво Русів виживших на своїх розорених присадибних шматках Землі в Голодомор 1932-1933 років, як і виживших будучи вивезеними в ГУЛАГ, сотворені і керовані Московією «активісти» примусово позвозили в 1939-1940-х роках в московитські рабовласницькі «села-колгоспи».

Після 1793 року, видатний царського часу письменник Микола В. Гоголь (1809-1852), написав в 1842 році поему «Мертвыя души». Там він талановито описав московитських «помѣщиковъ» - клептоманів у яких дійсно їх душі були мертвими, без Бога. Непрямо описав душі що були умертвлені Московією. Описав заселених московитською Ордою на захоплені нею, нею ж багатівіковими нашествиями до того розорені Києво Руські землі. Описав талановитий Гоголь М.В. заселену після 1793 року на Києво Руські Землі Християнські, ординську «наволоч», фальшивих царських «панів від мужика».

З часів приходу московитської Руїни і до покоління 1930-х років народження, поневолені від-Московії «панами від мужика», залишки нащадків Києво Русів добре знали що: «Якщо Пан із Пана то буде діло, а якщо Пан із Мужика то вважай що пропало».

Благополуччя кожної окремої сім'ї Києво Руського Чопового Роду визначалось працьовитістю, уміннями та здібностями вести власне господарство. Таким чином забезпечувалися свої власні потреби, а залишки вироблюваного продавалися як на ринках оточуючих Чоповичі поселень і містечок, так і в самих Чоповичах. Сім'ї були великі, дружні і працьовиті. А ставленням до роботи як і вмінням її робити Рід Чопа славився.

Да, в Старі Часи було і так, що частина панських Підданих була залежною від їхнього Пана. Але рабством те не було. Рабство і для західнодніпровських Києво Руських Шляхти - Панів, і для їх Підданих, прийшло разом із московитською Руїною. Прийшло після 1648-1793 років, разом із заселеними Московією на погромлені нею західно дніпровські Київ Руські Землі наволочю. Прийшло з московитськими мертвими душами - фальшивими «панами від мужика».

Чоповські, позбавились від наявних у них підданих в 1713 році не з доброго дива, вочевидь вирішивши що без них буде легше в умовах смут що безперервно провокувалися царською Московією. Про те йдеться в документі який знаходиться в «Деле о дворянстве рода Чоповских», РГИА, на сторінках з номерами 436-437:

[«Переводъ съ польскаго. Вѣчнопродажная сдѣлка данная Дворяниномъ Германовичемъ въ пользу Дворянъ Чоповскихъ. - 1713 года месяца Юня 14 дня. Въ Овруцкомъ Гродскомъ Судѣ въ Замке Его Королевского Величества предо мною Овруцкимъ Гродскимъ Наместникомъ Иваномъ Якубовскимъ лично Киевскій Гродскій Вице Регентъ Дворянинъ Федор Германовичъ](#)

представилъ для заверенія въ Овруцкіе Гродскіе Акты выданную имъ и сыномъ его Михайломъ Германовичемъ въ сторону Дворянъ Чоповскихъ Вѣчнопродажную сдѣлку которая написана слѣдующими словами. – Мы Фома сынъ Яроша съ сыновьями малолетними Федоромъ и Семеномъ, Кондратъ съ сыномъ совершеннолетнимъ Яковомъ и Иванъ съ сыновьями совершеннолетними Іоакимомъ, Уласом, Иваномъ, и малолетними Яковомъ и Романомъ, сыновья Романа совокупно же внуки и правнуки Бориса, Тимофей Ширко и Кузьма съ сыновьями малолетними Григоріемъ и Константиномъ, сыновья Андрей, внуки и правнуки Елизарія, совокупно же правнуки и праправнуки Ивана старшаго, Кирикъ сынъ Андрея внукъ Проша правнукъ Тереха, Илья Василій и Павелъ сыновья Федора, Михаилъ сынъ Самуила Сушки, совокупно внуки Ивана Сушки, Павелъ Кононученко сынъ Уласа внукъ Конона, Федоръ съ сыновьями малолетними Стефаном и Павлом и Антонъ съ сыновьями совершеннолетними Гервазіемъ Иваномъ Федоромъ и сыновья Григорія Шобота, совокупно же внуки и правнуки Ивана Черного, Христофоръ Федоръ и второй Федоръ сыновья Гавріила, внуки Конона и правнуки Григорія Мируты, всѣ же вместе правнуки и праправнуки Ивана младшаго, Иванъ сынъ Дениса и Андрей сынъ Максима внуки Ивана, Іоакимъ сынъ Мойсея внукъ Сенки, совокупно правнуки Никиты, они же вместе дважды и трижды правнуки Макара и трижды и четырежды правнуки Василія Игнатовича Чоповскіе, здравые тѣломъ и умомъ, минуя Земскій Судъ свойственнаго намъ Воеводства и уѣзда и настоящей добровольной сделке совершенно подвергаясь для всеобщаго свѣденія словесно и откровенно объявимъ, что мы пожалованное Всепресветлейшими Королями нашимъ предкамъ и последнею Королевскою Привилегією 1702 года февраля 14 дня нашему и нашихъ потомковъ вотчинному владенію въ вѣчныя времена предоставленное недвижимое имѣніе состоящее Кіевскаго Воеводства въ селеніи Чоповичахъ, а будучи властны на основаніи Государственныхъ законовъ распорядиться нашею собственностію по нашему желанію оную кому угодно дать, дарить, продать, заложить и въ наилучшую нашу обратитъ пользу, того ради усматривая лучшую нашу выгоду въ продаже крепостныхъ нашихъ числомъ тридцати двухъ людей для переселенія ихъ изъ нашихъ грунтовъ на грунтъ покупщика, такъ какъ Г. Федоръ Германовичъ съ сыномъ своимъ Михаиломъ объявили желаніе пріобрести этихъ людей для переселенія ихъ в свою вотчину состоящую Кіевскаго Воеводства в селеніи Васьковичахъ и доставшуюся имъ по предкахъ, заблагоразсудили мы тѣхъ доставшихся намъ в наследство по предкахъ нашихъ за разделомъ съ совладельцами с. Чоповичъ по Василевской и Давидовской линіи и въ действительномъ нашемъ владеніи находящихся тридцати двухъ крестьянъ продать и во вѣчныя времена отписать Г. Кіевскому Гродскому Вице Регенту Федору и его сыну Михаилу Германовичамъ, яко же действительно продать имъ тѣхъ крестьянъ съ женами ихъ и детьми обоого пола по добровольному условію за сумму 5800 поль.злот. А какъ таковую сумму Г. Покупщики нынче на руки наши сполна уплатили, то мы ихъ в полученіи и уплате оной квитуемъ симъ во вѣчныя времена позволяя тотъ часъ упомянутыхъ крестьянъ забрать изъ нашихъ грунтовъ въ селеніи Чоповичахъ для водворенія на своихъ грунтахъ въ именіи Васьковичахъ, кроме несколькихъ находящихся въ бегахъ, до которыхъ яко непонадлежащихъ настоящей продаже, Г. Покупщики никакого права иметь не будутъ и не должны; следовательно Г. Покупщики забравъ тѣхъ тридцати двухъ крестьянъ властны будутъ распорядитъ ими по своему желанію, кому угодно дать, дарить, продать и въ наилучшую свою обратитъ пользу, а мы отныне никакого права къ нимъ иметь не будемъ и не должны, въ чемъ для лучшей силы утверждаемъ сію сделку собственноручными нашими подписями – Дано въ с. Чоповичахъ 1713 года Іюня 4 дня.- У сей сделки подписи слѣдующія: Фома Чоповскій именемъ своимъ и малолетнихъ своихъ сыновей Федора и Семена.- Кондратъ Чоповскій отецъ. Стасъ Чоповскій сынъ. – Иванъ Чоповскій именемъ своимъ и малолетнихъ своихъ сыновей Якова и Романа. – Также совершеннолетніе Іоакимъ Чоповскій, Уласъ Чоповскій, Иванъ Чоповскій, Тимофей Ширко Чоповскій, Кузьма Чоповскій именемъ своимъ и малолетнихъ своихъ сыновей Григорія и

Константина, Кирикъ Чоповскій, Илья Чоповскій, Василій Чоповскій, Павелъ Чоповскій, Михаилъ Чоповскій, Павелъ Кононученко Чоповскій, Федоръ Чоповскій именовъ своимъ и малолетнихъ своихъ сыновей Стефана и Павла, Антонъ Чоповскій отецъ, Герварій Чоповскій, Иванъ Чоповскій, Федор Чоповскій, Стефанъ Чоповскій, сыновья. – Христофор Чоповскій, Федоръ Чоповскій, Федор Чоповскій, Иванъ Чоповскій, Андрей Чоповскій, Іоакимъ Чоповскій - Во свидетели собственноручно подписались: Іосифъ Выговскій, Борисъ Дедковскій.- Таковую сделку принято и заведено слово до слова въ Овруцкія Гродскія Книги.- Кіевского Д.Д. собранія переводчикъ подпись.-».

В разі необхідності виконання великої роботи то допомагали сородичі. Таку роботу робили толокою, гуртом.

Будувались чопівці добротні і просторо, але були і такі хто жив у халупах. І не обов'язково їх володарі були ледачими і недбайливими господарями. Халупи робилися царською Московією яка організованими нею нашестями вибивала заможних чопівців. А їх вдови з малими дітьми на руках, яких із тих часів так і звали «московками», далеко не завжди були в змозі відбудувати без чоловіка розорене, пограбоване голодраними чужинцями господарство. Раніше було вже приведено [«Выпись съ рѣшенія Кіевского Гродскаго Суда 1684 года из коего видно, что они \(Чоповські, Ю.К.\) съ Боярами и крестьянами раззорены нападєніями Чешника Шумлянскаго /27 л./»](#);

Важливе значення надавалось господарським будівлям. Заможні чопівці були міцними хазяями. Такі окрім гарної хати мали також і багато добротних господарських будівель. За розповідями старих чопівців, були в Чоповичах хліви з токами, конюшнями, шопами, степками і коморами в шістдесят і більше метрів довжини. Були вони обладнані кінними приводами, молотарками (ще звали їх барабанами), січкарнями та іншими механізмами. Приводом звали залізне зубчате колесо біля одного метра двадцять сантиметрів в діаметрі, яке на дубовій рамі установлювалось зазвичай під током. До колеса були прикріплені одне або два дубових п'ятиметрових орла, до яких чіплялись орчики кінської упряжі, таким чином пара коней на одне орло. Від приводу передача ішла в приміщення де і приводився в рух необхідний механізм. Крім обробітку землі, багато чопівців займалось власним наслідним промислом, виготовляли все що було потрібно для себе і на продаж. Усе що мали чопівці протягом багатьох століть було зароблене своїми власними уміннями і нелегким трудом. Ставлення чопівців до Лісу: його розуміли і берегли. Ліс як і його Болота, Озера і Рівчаки були для Старих Чопівців живими, одушевленими. З ними вони розмовляли. Довго придивлялись колись Прадіди що можна підібрати у своєму Лісі на дрова, бо різати Живе Дерево було шкода. Про те розповідало багато старих чопівців.

Старі чопівці знали досконало, хто з ким і в яких родинних зв'язках знаходився. Іще покоління Батька добре знало цю сторону свого Роду. Часом після зустрічі з тим чи іншим чопівцем не близьким родичем, Батько міг розказати достатньо складну схему родинного зв'язку із тим зустрічним.

Згадувана раніше жителька сусіднього поселення Гута, Манченко Ганна Левонівна (1923 р.н.) розповідала про те, що незважаючи на бажання їхніх дівок на виданні (мова йшла про часи до перевороту 1917-го року) іти заміж за чопівця, вони чомусь не брали їхніх. Не брали, тому що їхній статус бувших Підданих їхньому Пану не відповідав вимогам бувших вільних Чопович. У свати в мужицьке село чопівці не йшли. А з сусідніми шляхетними Меленівськими родинних зв'язків було багато, невістки з того поселення були бажані в Чоповичах. Це видно із архівної «Справи про дворянство роду Чоповських». Документи там ідуть по чоловічій лінії, але якщо інколи згадуються і жінки, то часто вони означені як «...уроджена Меленівська...». Очевидно, що не останню роль такого великого рідства з родом Меленівських відігравав той

факт, що це шляхетне поселення було розташоване до Чопович найближче. Сватам було зручно їздити (ходити) в гості одні до одних. Зустрічаються в архівних документах і жінки чопівців, уроджені інших шляхетних родів.

В Чоповичах проживають також і нащадки із шляхетного роду Ходаківських, що бере свій початок із поселення Ходаки, яке розташоване на північний схід, недалеко від міста Іскоростеня. Відповідно до архівного документа, Ходаківські купили у Чоповських частину землі в Чоповичах, угода про продаж якої була підтверджена Третейським рішенням 1781 року, випис з якого є на листу з №22 «Дело о дворянстве рода Чоповских», РГИА.

А також проживають нащадки з інших шляхетних Родів: Дідківських, Білошицьких, Баранівських, Меленівських, Шпаковичів, Лавриновичів, Скуратівських, Бовсунівських, Камінських, Гаєвських, Войцехівських, Вільчинських, Андрієвських, Сушицьких, Косинських, Познанських, Волоховичів, Гриневичів, Новицьких та інших. Чоповські також купували землі і проживали в інших місцях поза межами Чопових Чопович.

Коней розуміли, любили і берегли. Були чопівці знатними коневодами. За розповіддю Рудченка Володимира Пилиповича (1932 р.н.): «...На Млинищах був млин де муку мололи, олію били, робили крупу, вовну чесали. Очередь, печуть картоплю, гомонять. Прокоп розказував, стари Данило змолот мешок і став думати що робить, чи по коні іти, чи що. До взяв мешок на плечі і поньос додому, бо шкода коней...».

За розповіддю Феценка Дмитра Васильовича (1925 р.н.): «...Рутьван - Дем'ян Кононученко пошкодував коней їхати на базар у Ксаверов, коло 24 километри, до пошов пешком, а побачив і купив там плуга, до приньос на собі...».

Чопівці були також і потомственними знатними бортниками. Бджоли як і коні були невід'ємною частиною історії Чопового Роду. Як і Роду, його вульлям було також багато сотень літ і були зроблені вони із колод небачених на сьогодні розмірів. Баранівська (Дученко) Степанида Степанівна (1931 р.н.) розповідала, що її батько виготовляв вулики в основному із соснового матеріалу, а часом із в'язового. Батько розповідав Переказ про те, як колись робились вульлі із сосни: «...Вибиравась стара і здорова жива сосна. Той хто робив вульля, сидів на дощечці закріпленої на жень (моцна воровка плетена з шкураних полосок, використовувалась бортниками для підйому вуллів на дерева і з її ж допомогою залазили бортники на бортне дерево), що була прив'язана вище до дерева, і довбнюю видовбував у той сосне декілько вульльов. Потім туди садилися бджоли. Сосна жила і бджоли в вульях жили. А коли приходив час, до їе зрезували, вульлі вирезували і ставили їх уже там де треба...».

Колись люди були дужі, бо роботу знали, а «...весельє одбували одним бутликом горелки...». Цілеспрямована алкоголізація залишків чопівців велася новою владою після того, як нею після 1917 року були відібрані власні Землі. Так розповідали старі чопівці. Кольчик - Кононученко Микола Григорович (повний Батьків тезко і приблизно його років народження – Ю.К.) так казав: «...І шо воно за таке заре, колись, як старіє люде балакали, тоже люде гарелку знали, але хто пив, до пили по празниках, такими мензурками як наперсток, одного малого бутлика на всех хватало ще і оставалось, добре робили на своїом, були дужіє, довго жили и из своїми зубами умирали...».

За розповіддю Феценка Івана Миколайовича (1942 р.н.): «...Колись Андрей і Якуб Чоповці поехали волами по дуба для дєда, бо дєд робив колеса для возов. Але не змогли погрузить того дуба на воза. До дєд взяв крайку да пошов и приньос того дуба на плечі...».

За розповіддю Батька, Кононученка Миколи Григоровича (1931-2010): «...Коли строїли

Церкву в Чоповичах, не цю що заре, а ще попередню, до хреста на купола ставив дедов двойородні брат Балюк Фещенко Санько. Хрест був девять пудов (біля 150 кг), казали старие люде. Прив'язали хреста йому на спину, вон пудняв його по драбинах на верх і поставив на купола...».

За розповіддю Фещенко Василя Івановича (1943 р.н.), а йому розповідала баба Настя Лукашова Семененко про походження в Чоповичах вітки Дубасов: «...В час татарського нашестя, їхній вершник заарканив попід руками полоненого чоповця арканом привязаним до сідла, і потяг його за своїм конем. Чоповець ухопився за молодого дубка, кінь присів на задок і в тей момент чоповець рвонув дубка і вирвав його з коренем. Татарин що не втримався у сідлі, був тим же дубком і прибитий. А той чоповець був прозваний Дубасом». Є таке слово в Чоповичах «дубасити, оддубасити», що означає побити. В архівній справі «Дело о дворянстве рода Чоповских» зустрічається, і не один раз, така фраза: «...Дубасенки, они же Максименки...».

За розповіддю Кириченко (Фещенко) Марії Василівни (1960 р.н.), а їй розповіла Шоботенко Марія Павлівна (1910 р.н.) про походження чопівського прізвища Шоботенко: «...Фамілія пошла від Шобота, що шив чоботи...». У багатьох Шоботенків цей промисел був спадковим. Їй же розповів її прадід Фещенко Іван (1883р.н.) про походження свого прізвища: «...Засновник чоповської фамілії Фещенко був соратником Чопа – засновника Роду. Був він строгим до своїх підданих, особливо стосовно чистоти. Вимагав від них щоб були бережливіє, розчотливіє, чистіє, охайніє. «Хве, слідуючий...» бувало він говорив...». А ще в недавні часи старі чопівці говорили про охайних Фещенко, що вони відповідають «своїй фамілії». По-старому писалось це прізвище як Хвещенко.

За розповіддю Прокопенко Люби Іванівни (1961 р.н.), а їй розказала її прабаба Кононученко Параска (приблизно 1890 р.н.) переказ про те, що: «...у Чопа були сини і один із їх був Філон, і од його пошли Філоненки...».

За розповіддю Вересняка - Мирутенко Івана Прокоповича (1928 р.н.), Вересняками були названі тому що предки сиділи у вересі за Глинняком. А Мирутенки тому що за розповідями старих людей прізвище пішло від козака якого звали Мирута.

За розповіддю Баранівської (Дученко) Степаниди Степанівної (1931 р.н.), а їй розповідав її батько Дученко Степан Матвійович (1887 р.н.), чому їх прозвали Качурами: «...колись прадід із шкур голов качуров, із синього, шапку пошив... Так пошли Качури - Дученки...».

За розповіддю Кононученко Івана Григоровича (1926-2010), про походження вітки Шпицьов - Фещенко: «...колись на охоті, про тих хто вмів добре стреляти охотніки казали що вон є добри стрелець бо б'є в шпицю. Того і прозвали того Фещенко Шпицьою, бо добре стреляв...».

Все, що робилось, робилось якісно і на совість.

За розповіддю чопівця Дубаса Володимира Пилиповича (1941-2015):

«...Дед Томко подарив саморобну ковану косу, та коса була широка і тоже колись подарена. Добре косила, другіє толькo диветься, як коса мичку вдень косить. Коли косили гуртом у колгоспі, до такіє коси мантачили по 3-5 раз, а дедова коса косить хоть би що...».

У майстерні на Горбасі робилось багато чого, в тому числі і мисливські рушниці. Із розповіді Батька, а йому розказав його дядько Роман, технологія виготовлення ствола рушниці в старі часи була така: «...Вибирали добре залезо. У кузні розковували і розкатували його до листа потрібного розміру. Тойде лист закручували з кузнечною проваркою на розмір ствола.

Обматували медною проволокою, виварували ствола з медною проволокою в горні, розсвердлювали з середини и проточували знаружи. Ствол виходив прамим, потним і гарним...».

Майстерня була добре обладнана, був там і здоровий колишній токарний верстат. Верстати приводились в рух від кінного приводу. Розмір майстерні дозволяв заїжджати всередину кінною підводою і там розвертатися. Було заготовлено там частин на не одного водяного млина і вітряка що були поставлені як в Чоповичах, так і в їх околицях.

При зустрічі залишки чоповців дореволюційного покоління вітали один одного таким чином: перший хто вітався говорив «Слава Богу», а другий відповідав «Навіки Слава Богу». Багато розповідали про те, що коли в неділю йшли чопівці до Церкви, то чоботи несли на плечах, бо берегли. Взували їх біля Церкви, а в дорогу додому знову «чоботи на плече». До 1917-го був у Чоповичах духовий оркестр. Розповідали про фотографію того оркестру, на якій його музиканти були у вишиванках вишитих чоповськими узорами, і високих хромових чоботах до колін. Останнім керівником чоповського до-революційного духового оркестру був Клесак Роман Романов син Кононученко Чоповський (1891-1964).

В кожній чоповській хаті були власні коворотка якою пряли лянні, конопляні чи шерстяні нитки, і ткацький верстат на якому із тих ниток в довгі зимові дні чопівчанки ткали лянне чи матчанне полотно, редюги, доріжки, килими, рушники. Майстринь що вмiли ткати килими було небагато бо то була складна робота, і передавалося таке вміння по спадку. Все ж інше що вироблялося на ткацькому верстаті умiли робити усі чопівські господині.

Любові до Бога і даної Богом Землі та своєї Історії, як і усьому із чого і складається дане Богом життя в тому числі і вмінню ткати на ткацькому верстаті, навчали чоповських дітей із самого раннього дитинства.

Була в Чоповичах і тканина крайка зі своїм чопівським узором. Крайкою підперезували одягу. Чоловіча крайка була трохи ширша ніж жіноча. Як був і одяг вишитий своїми чоповськими узорами.

Із розповіді Кононученко Ольги Романівни (1923р.н.): «...У празники, як ішли до церкви, одівали чоповчанки гарну вишиту одягу. Сподниці були довгі з двома полосами знизу, на зеленої сподниці нашивали чирвоніє полоси, а на чирвоної зелениє...».

Із розповіді Феценко Ольги Петрівни (1943 р.н.): «...Молода хрищенної матері свого обраного, на весільї дарувала станка – зроблену єю довгу сорочку крамну з вишитими рукавами, чохлами, маніжкою, подолком і стоячим воротніком. Руками були приплетеніє карунки. Хрищенна молодого одевала станка, пудперезувалася крайкою, її садили на ослоні і гутали. На весільї матері молодого дарували плаття і хустку тернову, а його батьку вишиту сорочку. Батькам молодое, матері дарували чоботи, при цьому музики грали «Чоботи», а мати молодое танцювала в тих чоботах. Батьку її дарували тоже сорочку вишиту...».

Зимою, коли Земля відпочивала і не було великої роботи, починалися празники і зв'язана з цим періодом року Перезва. Одягали чопівці свій краший одяг, вбирали коней і їхали, чи ходили як не далеко, провідати своїх родичів. Була своя древня традиція, на які празники хто і до кого йшов у гості. Розповідали про себе, рідню, говорили про життя, відповідно празнику співали свої чопівські чи коляди, чи щедрівки, чи просто старі пісні, що відрізнялися від того, що було кругом Чопович. І співали по-своєму, по-чопівському. По іншому у Старого Роду бути не могло. Співали по дорозі на поле, коли робили в полі, по дорозі з поля додому. Гарно вмiли колись співати чопівці.

Було в Чоповичах до революції декілька виробництв меблів. За розповідями, чимала мебльова фабрика знаходилась через дорогу навпроти сучасної пожежної частини. Фещенко Тетяні Василівні (1943 р.н.) розповідав її дід, що меблі там робились гарні, з червоного дерева – шафи, ліжка, топчани, столи, стула.

Із розповідей старих чопівців відомо, що колись існували три чопівські гути де вироблялося скло. Одна із яких була на Стримовщині, друга біля ріки Славути на Мар'яновці навпроти Кошельовки, третя на Круковому (Круковських) біля Великого рівчака – початку р. Глинняк.

Смаліха Ширченко Надія Петрівна (1923-2014) описала конструкцію одної із чопівських цегельень по виготовленню цегли-сирівки, що була розташована нижче Горобйових Ям, в сторону Зимовки. Держав її чи Антон, чи Остап Ширченко. Розміри цегельні були до шести метрів ширини і більш десяти метрів у довжину. Солом'яна двосхила покрівля держалася по периметру на палях, які виступали до метра над землею, тобто стін не було. Всередині були низькі столи до півметра висотою. На тих столах і сохла відформована із глини цегла-сирець. За розповідями інших старих чопівців, форма для формування цегли була на дві цеглини. З такої цегли робили печі, груби, комини. Були в Чоповичах і цегельні, в яких цегла випалювалась.

Клесак Кононученко Іван Григорович (1926-2010) розповідав про Громадського Млина, що був побудований колись чопівською громадою для спільного використання. В після-колгоспні часи таке не легко уявити, що це було в Чоповичах. Що Прадіди чопівці зібралися і вирішили побудувати млина для своєї Громади, узгодили всі питання, в тому числі і фінансування. Побудували. Керували будівництвом і будували, а потім управляли громадським млином Клесаки. Розташовувався він неподалік теперішнього моста через р.Іршу, нижче по руслу р. Ірші на її лівому березі, трохи в сторону Загреблі. Будівля млина була здорова, зроблена із дерева. Водяне колесо було також дерев'яне, в основному виготовлене із дуба, розмірами до двох метрів на діаметрі і шириною до півметра. Вода йшла на колесо знизу по лотку із-під меншої заставки. Більші заставки були для регулювання рівня води. Заставки були зроблені також із дерева, було їх біля чотирьох штук. Гребля була насипна і бувало по розповідях, що весняний паводок її зносив, тоді відбудовували її чопівські Прадіди.

Відомі автору чопівські Водяні Млини були розташовані в наступних місцях:

1. На Живому рівчаку який знаходиться на захід від Кип'ячого Джерела і є правою притокою р. Ірші. Цей млин побудував і держав Фещенко Миколай, дід Фещенко Івана Сергійовича (1934 р.н.), зі слів якого записано, що розташований він був неподалік від Ірші. Там же була їхня земля і хата під Горкою. Гребля була насипна. Щоб запустити млина, потрібно було спочатку зібрати достатньо води, так як Живий рівчак невеликий. Після революції 1917 року діда-розповідача «...вислали в Сибір, де він і пропав...».
2. На р.Ірша у Млинищах. Як сказано вище муку мололи, олію били, робили крупу, вовну чесали. Належав Фещенкам. Після 1917 року млин був знищений «активістами».
3. На р.Славути трохи нижче місця, де в неї впадає ріка Перегорщ. Хто держав, автору невідомо. Після 1917 року млин був знищений «активістами».
4. На р.Славути, її лівому березі, трохи вище місця де в неї впадає ріка Перегорщ, напроти старої хати Ширченко Петра Павловича (1889-1974). До цього млина вела Млинкова вулиця, яка підходила до правого берега ріки Славути і через греблю млина переходила на лівий берег. Хто держав, автору невідомо. Після 1917 року млин був знищений «активістами».
5. На р.Ірша на Сутохах, біля 500 метрів вище по її течії від місця де р. Тростяниця впадає в р. Іршу. Хто держав, автору невідомо. Знищений «активістами» після 1917 року.

6. На р.Тростяниця, біля 500 метрів нижче по її течії від місця де р. Рехта впадає в р. Тростяниця, на Каплуновому був Каплунов Млин. Із розповіді Кононученко Івана Григоровича (1926-2010), Каплуни були розкуркулені і вивезені в Сибір. В пізніші часи хтось із їхніх дорослих дітей приїжджали з Сибіру в Чоповичі і просили показати те місце де був млин, земля, де сиділи їхні Батьки і Прадіди. Після 1917 року млин був знищений «активістами».
7. На р.Ірша був Громадський Млин, описаний вище. Після 1917 року млин був знищений «активістами».
8. На р.Ірша на Гроєвому, по течії трохи нижче Кручі. Про цього Млина розповів Покотілов Микола Костянтинович. Можливо, що його держали Кириченки, бо Грої були із Кириченків. Після 1917 року млин був знищений «активістами».
9. На р.Глинняк, біля півкілометра вище по течії від місця де р. Глинняк впадає в р. Іршу стояв Млинок. Держали Клесаки. Гребля його була насипна довжиною біля сімдесяти метрів. Вода йшла на колесо по лотку із-під меншої заставки, знизу. Більші заставки були для регулювання рівня води в ставу. Останнім держав Клесак Григорій Романов син Кононученко Чоповський (1894-1974). Після 1917 року оголошений ворогом, розкуркулений, а млин був знищений «активістами».
10. На р. Глинняк, біля півкілометра вище по течії від місця де р. Зимовка впадає в р. Глинняк. Хто держав, автору невідомо. Після 1917 року млин був знищений «активістами».
11. На р. Ірша напроти Гути був млин з окремим приводом на водяну пилораму. Був побудований з допомогою чопівців, належав гутлянцям. Після 1917 року млин був знищений «активістами».
12. На рівчаку Калинець. Хто держав, автору невідомо. Після 1917 року млин був знищений «активістами».

По розповідях старих чопівців в ріці Ірші в до-революційні часи водилися такі соми, що могли навіть схопити водоплавну птицю. Ловили їх на кованого гака прив'язаного до мотузки якою перепинали Іршу, на смаженого горобця.

Батько розповідав про чопівські вітряки, по розповідях його дядька Романа. А останній із них, Єсипков біля р.Зимовки (яка до р.Глинняк) ще існував на його пам'яті. Були вони зроблені із дерева, одного розміру і конструкції. Старіші вітряки були без будь-яких залізних деталей. Осі і триби у всіх були із дуба. З'єднання дерев'яних частин були на дерев'яних тиблях. Стояв вітряк на товстому дубовому стовпі, на якому повертався проти вітру. Вернули його проти вітру дубовим дишлем, що прив'язувався потім до кілка. Були чопівські вітряки у висоту до шести метрів, а низ у них був десь чотири на чотири метри. Крило було біля чотирьох метрів у довжину і до метра ширини, тобто сам вітряк був біля восьми метрів на діаметрі. На крилах були зйомні планиці, які перед тим як запускати вітряка добавляли чи знімали залежно від вітру. Конструкція передбачала стопор що стопорив вітряка, коли він не використовувався. Жорна в старих вітряках були витесані із одного куска каменя. Будівництво вітряка починаючи із заготівлі матеріалу, займало більше одного року. Поставити вітряка коштувало чималих грошей, але він швидко повертав їх своєму господарю. Відомі автору чопівські вітряки були розташовані в наступних місцях:

1. Метрів 700 на північ від ріки Ірші, навпроти Млинищ. Держали Балюки - Фещенко. Після 1917 року млин був знищений «активістами».
2. На Горобійових Ямах держали Гороб'ї - Ширченко. Останнім держав Ширченко Якуб, в колективізацію був висланий в Сибір. Після 1939 року повернувся в Чоповичі на голе місце. Млин був знищений «активістами» після 1917 року.
3. Неповдалік від правого берега ріки Славута, трохи нижче по її течії від місця де в неї впадає р. Косяк. Хто держав, автору невідомо. Після 1917 року млин був знищений «активістами».

4. На Дубасовському, на лівій стороні рівчака Ручаї. Держали Дубаси - Максименко. Після 1917 року млин був знищений «активістами».
5. На Горбасі, на Грудку. Держали Клесаки - Кононученко. Вітряк був старий, побудований повністю із дерева, без залізних деталей. В пізніші часи до вітряка був прироблений привід на вітрову січкарню. Останнім його держав Клесак Роман Романов син Кононученко Чоповський (1891-1964). Після 1917 року був оголошений ворогом, розкуркулений, а млин був знищений «активістами».
6. На Устинюковому, на лівій стороні рівчака Кривуши, по праву сторону від Малинської дороги. Держали Ключари - Кононученко. Останнім держав Кононученко Єсип Устинюк. Був оголошений ворогом, розкуркулений, вивезений з сім'єю на Соловецькі острови. Після 1917 року млин був знищений «активістами».
7. На Єсипковому біля рівчака Зимовки, який впадає в рівчак Глинняк. Держали Філоненки. Останнім держав Філоненко Єсип Іванович (1898 - 1976). Після 1917 року млин був знищений «активістами».
8. На Кривуші, у верхів'ї Лукашового рівчака, який через рівчак Глинь впадає в рівчак Глинняк. Хто держав, автору невідомо. Після 1917 року млин був знищений «активістами».

«...Знищили хазяїв в часи колективізації, не стало і вітряків, порозкидали їх чоповські активісти...», так розповідала Смаліха Ширченко Надія Петрівна (1923-2014).

До перевороту 1917 року вибиралися представники чопівців делегатами різних зібрань і рівнів, в тому числі і в Державну Думу. Одним із депутатів якої був Філоненко Михайло Іванович. Прокопенко (Філоненко) Валентина Левківна (1934 р.н.) розповідала: «...Свекор казав, що ми потомственніє дворяни, а я йому кажу: «До ви б тойде у свати до нас не пошли б колись». А вон каже: «Е не доню, ваш род був усей учоний, дядьки твого батька були один депутатом державное думи, а други тоже у правительстві...».

Шпакович Ольга Романівна (1927 р.н.) розповіла: «...Свекруха розказувала, баба Катянка із Стримовщини до революції була делегована Чоповцями. Треба було ехати у Київ, приехала вона в Київ їє зустрічають, а баба в постолах, білої свиті, крайкою пудперезана. Було у баби сто десятин лесу...».

Хати. Була в Чоповичах одна стара хата, через сіни на дві сторони, з підлогою із глини, сволок був подовжний. По розповіді чопівця Шпаковича Василя Петровича (1958 р.н.), якому та хата перейшла: «...Стари текст там був рубани долотом із боку на сволоку. Сволок був соснови, смолни, розміром десь 40 см шириною на 50 см висотою, 6 метров довжини...».

Фещенко Святослав Іванович (1959 р.н.) бачив того сволока після того як хату розобрили. З його розповіді текст був такий: «Сія хата була подарена мною моеї сестре Марии 1786 г.». Рік оповідач не запам'ятав, тому дописаний автором з розповіді власника тієї хати.

Чопівець Рудченко Володимир Пилипович (1932 р.н.), що допомігав колись розбирати ту хату, розповів про той сволок так: «...Сосна була - одна смола, год було добре видно, текст був рубани долотом десь на повтара метри довжини...».

Багато чого побачила та чопівська хата. У війну син її власника був військовим льотчиком. Пролітаючи над Чоповичами зробив він круг над рідною хатою, запустив сигнальну ракету і попала вона в солом'яний дах. Дах згорів, а зруб погасили. Поїхав потім батько під Житомир, де базувалась синова військова частина і сказав: «...Немці нашу хату не спалили, а ти синок пудпалив...». Тоді зібрались бойові побратими чопівського льотчика і зробили його батьку новий і гарний дах.

Німецькі війська були в Чоповичах у перші дні війни. Чопівці що залишилися в Чоповичах – старі люди, жінки, діти і каліки з Першої світової – ставились до них насторожено. Німців не сприймали, ще не були забуті біди принесені Першою світовою, та й німці також її пам'ятали. Чопівці добре з ними воювали. Кононученко Дем'ян Ілліч і Дученко Антон прийшли з тієї війни повними Георгіївськими кавалерами. Багато прийшло із Георгіївськими хрестами, багато прийшли каліками, а багато на фронтах тієї війни залишилося назавжди. Хоча і прийшли німці в 1941-му дуже браво, старі чопівці знали з самого початку, що німець ту війну не виграє. Батько розповідав: «...Послі того, як немці заняли Чоповичі, в одній хаті були вони на постой. Немці між собою по своєму балакають, а чоповські деди неподальок од тих по-своєму. Один із наших з розрахунком на те, що тие не розуміють і каже: «...От подожди трохи, туди вони йдуть, а побачиш як вони назад б'єгти будуть...». Один з немців, що чув ту беседу, звернувся до їх на зрозумелой мові і порадив так не балакати при немцях, бо є серед них такіє хто розуміє...».

В перші дні після їхнього приходу, чопівця що не давав німецькому солдату дерти мед з його вулика, біля того ж вулика і розстріляли.

Батьку, якому було десять років, німецький офіцер стріляв під ноги за те, що не зрозумів він його команду щось тому принести. Із того часу сучасникам добре запам'ятався представник їхньої адміністрації на ім'я Вінер, особливо його плетена гарпка.

Багато чопівчанок залишились солдатськими вдовами-московками, то вже була біда. Якщо ж похоронки приходили зі словами «пропал безвести», то сім'ї хто їх мав при поверненні своїх допомогу не отримували, що прирікало на голод, адже своє давно відібрали, ще в колективізацію. Важкою була доля чопівських вдів-московок.

При німцях чопівці отримали дозвіл збудувати на місці спаленої в 1927 році нову Церкву. Старі, підлітки і каліки вручну і без креслень побудували Церкву менш ніж за два роки. Існує опис як і хто будував Церкву, зроблений чопівцем – учасником тих подій. Відповідно до опису, будувало Церкву біля п'ятидесяти чоловік, в тому числі (написання та скорочення імен і по-батькові залишені так, як вони подані в описі):

«1 Плотники

1.Иваненко Степан Мих. 2.Шпакович Петр Григор. 3.Иваненко Иван Нестер. 4.Прокопенко Иван Мих. 5.Филоненко Вас. Меф. 6.Кузьменко Петр Нич.7.Мойсеенко Петр Фед. 8.Мазур Климентий 9.Каминськи Ник. Еф. 10.Фещенко Петр Макс. 11.Мойсеенко Демян Ник. 12.Прокопенко Макар К. 13.Шпакович Ант. Якуб. 14.Фещенко Нест. Григор. 15.Фещенко Павел Григор. 16.Мойсеенко Ефим Ес.

Каменщики Подсобние Дидковски Никол. Рудченко Вас. Фед. Семененко Андрей

2 Подсобние робочіє тесчики

1.Синиця Алексей 2.Марченко Петр Мар. 3.Кузьменко Владим. 4.Ореховски Владим. 5.Ширченко Матвей И. 6.Мирутенко Федор 7.Кириченко Есип Мак. 8.Ширченко Вас. Пет. 9.Мирутенко Вас. Ант. 10.Кононученко Есип Ильич

3 Столяра

1.Дученко Тихон Иван. 2.Мойсеенко Петр Андр. 3.Иваненко Никол. Нес. 4. Семененко Иван Фед.

4 Пильщики

1. Фещенко Андр. Макс. 2.Андреевски Петр Тод. 3.Фещенко Микола Пет. 4.Барановски Вас. Ник. 5.Иваненко Димитр. Ив. 6.Кононученко П.А. 7.Кононученко Григор. Ром. 8.Кононученко Андр. Демян.

5 Кровельщики

1.Кононученко Иван Андр. 2.Кононученко Демян Андр. 3.Кононученко Петро Андр. 4.Мойсеенко Андр. Вас. 5.Белошицьки Иван Е. 6.Белошицьки Ефим Вас.

6 Повара

1. Шпакович Прузина 2. Филоненко Марина 3. Іваненко Гапка 4. Бовсуновська Полоська

7 Сторожа

1. Ширченко Якуб Ант. 2. Максименко Ігнат Ів.»

Із розповіді Ширченка Василя Івановича (1929 р.н.): «...Послі війни хотела влада знести Церкву, але люде не дали, пуд трахтори лягали, сутками стерегли...».

А багато із тих хто її будував при німцях, пішли по совецьких тюрмах.

Старі хати старих чопівців що сиділи колись при своїй Землі, можна класифікувати як побудовані в основному наступним чином:

1. Сіни – перша хата – веркель;
2. Сіни – хата через сіни на дві сторони;
3. Сіни – перша хата – веркель – третя хата;
4. Сіни – перша хата – веркель – третя хата – четверта хата;
5. Сіни – здорова хата;
6. Халупа – без сіней в хату.

Із сіней також була комора, і могли бути інші господарські приміщення.

Із халуп обігрітих царським кремлем і вилупились «активісти». З 1917-го до 1933-го сім'ї старих гілок Роду на яких він був побудований, були розорені. Всіх таких оголосили ворогами, повідбирали землю і майно. Одних розстріляли, інших виморили голодом, а хто вижив, НКВД повивозило кого куди в ГУЛАГ, чи розсадило по тюрмах. Управління Чоповичами перейшло до «активістів» керованих Кремлем. Отримавши звітти владу, на своїх зборах в сільраді вони вирішували кого наступним розкуркулити – законно розграбувати. «...Вислати як злісного ворога радянської влади в північні краї срср...», писали чопівські активісти в рішеннях своїх засідань. Мабуть, щоб очі не мозолили і під ногами не плутались, щоб не заважали «строїть колгоспи».

Із розповіді чопівця 1932 р.н.: «...Поодбирали вони у хазяйов все що їм треба і зробили комуну з того, з'єли останній кусок м'яса із того що забрали, і комуну розсипалась...». В той час грабували не тільки узаконені новою владою бригади активістів, ті грабували вдень і своїх. Грабували при новій владі і ті, хто пішов у бандити. Такі грабували по ночах, кого попаде.

Із розповіді чопівця Феценка Дмитра Васильовича (1925 р.н.): «...Була банда из братов. Пошли вони грабить Фуртонатовку. А там жителі організували оборону села і попали із рушниці одному бандіту в ногу. Вернулись вони до Кручі, советовались що робить. Але хоч не хоч треба звертаться в больницу... Ногу одрізали і судили його. Суд предложив на вибор подсудимого: або розстрел, або десеть год. «...В тюрме жить не буду, выбираю розстрел...», вирішив подсудимий».

З того часу древня Горбаха стала «горбахівською земгромадою». Древнє урочище Барв'єнок на правій стороні рівчака Кривуши, праворуч недалеко від дороги з Чопович на Малин, дало назву селу Барвінки. Древні Крушники стали Темпами Більшовицькими. Древнє Кутище стало Зорею Полісся. Куди в 1939-40-х роках насильно зігнали сім'ї чопівців, що сиділи в околицях тих урочищ.

По розповідях старих чопівців: «...Орали вони. Один коня вйов, други за плугом ішов, а остальные ззаду прапори несли...».

Чирвони Партизан, Будьонни, Нова Житка, Ворошилов, Перша Бригада, Жданов, Ленінська Перемога... Хто рахував, скільки загублених душ чопівців – трудяг, великих хазяїв і скільки

покалічених чопівських доль за тими «перемогами». За ними загублений Рід Чопа. Активістів було небагато, були вони місцеві, із чопівців. «...Були із лодаров, брехунов і п'яниць, пустодзвони і пустобрехи...». Але за ними стояв їх творець, Кремль.

«Скажи дурному молитися, до лоба розіб'є...».

Із розповіді чопівця 1928 р.н.: «...Жив тойде в Чоповичах безногий інвалід, мабуть ще з першої світової. Держав він на кінець свого земного шляху домовину. І та згодилась комсомольцям, одобрали домовину у каліки...».

Із розповіді чопівця 1926 р.н.: «...Один из їх розкуркулив свого суседа, и одев на себе його сорочку. А батько його йому и каже: «...Сину, що ж ти робиш...». До вон на други день розкуркулив и свого батька...».

Із розповіді чопівця 1928 р.н.: «...Була жонка чоповська, четверо дітей... На трудодні білили колгоспниці клуба зробленого із хат куркулів. А перед побілкою зняли із стіни портрети Сталіна і інших тогочасних «вождів». Після побілки та жінка запитала: «...А де Сталіна повісимо...», маючи на увазі куди почіпити його портрет. «Активістка» до якої було звернуто запитання, посадила її за те питання на п'ять год в Сибір. І вона звідти не вернулася. А її дітей забрали у приют...»

Були ті активісти «будівниками» колгоспів. Мабуть тому коли прийшов час, то розібрали їх їхні спадкоємці і пропили. Мовляв той, як прийшло так і пішло. А те що треба робити щоб щось мати, то такого у їх немає. Бо і не було ніколи. Настав час мародерів, заселених Московією на Києво Руські Землі.

15. Клесаки.

Розповідь про Клеसाків відноситься також і до всіх старих прізвищ і гілок Роду князя Чопа, оскільки були вони тісно переплетені і зв'язані своєю Древньою Історією.

«На Клесаках колись усе строїлось у Чоповичах...», «...Не було такого щоб прадед не зробив...», «...Клесаков було багато...», «...Клесаки були вельми добре до роботи...» – так казали старі чопівці. «...Клесаки були багаті куркулі, але вони були добре до б'єдних бо помогали...», – так описала цю гілку Чопового роду чопівчанка 1941 р.н.

З Прадавніх Часів життя Чопового Роду було побудоване на Клесаках, і вели його за собою скрізь століття їх представники. Тому що «...ум'єли усе...». При тому що по важливих питаннях рішення приймалися Загальним Збором, а виборні Старости вирішували поточні питання життя великого Роду.

Родове місце Клесаков - Кононученко на Чоповій Землі було на Горбасі.

Розташована Горбаха від берега великої води ріки Ірші біля кілометра, від Городища Чопович на Речицях при ріці Ірші біля трьох кілометрів.

Горбаха – горби берегів Незапам'ятних Рік.

Батько розповідав Переказ розказаний йому його дядьком Романом про те, що: «...Наша фамилія Кононученко пошла из Горбахи, а тойде уже пошли Маркуни, Дем'янюки, Рутьвани, Ліхторе, Глушани, Зайці, Гавони, Кабани, Боклеє, Мазюки і другіє. А старой хаті больш дьвесті годов...». Стара хата, що перейшла до революції діду Гришку Клесаку і відібрана активістами в 1933-му, якою вона була за ліком на Родовій Землі, і від якого часу відраховувати...

Зайняти ж стару хату Клесаковську в 1933-му році місцеві активісти не посміли, поселили в її активіста із Мелень.

Горбаха розташована майже на однаковій відстані що від місця на лівій стороні при ріці Ірші колись названого Поплив, звідки князь Чоп по Сонцеколу почав об'їзд конем Землі-Нагороди. Що від Визбичного розташованого по ріці Ірші із протилежної, південно-східної сторони Чопової Землі. Про близькі родинні і соратні стосунки Чопа – засновника Роду і його Коно-ученка свідчить той факт що земля прадідів Клесаків що перейшла до діда, була в тому числі і в цих двох місцях: «По той стороні Ірши од де Глинняк упадає у Іршу и до Гутки, звалась Синявщина», «...Була дєдова земля на Попливу коло речки Ірши, з нашеє сторони од Малень...».

Млинок водяний що перейшов від прадідів до діда Клесака Гришка був на р.Глинняку, неподалік від р. Ірші.

«Земле було багато и в разних месцях...» що у діда, що у інших сімей старих гілок Чопового Роду. Була дідова земля на Будищах недалеко від чопа при ріці Ірші. Була земля на Усоху, Попливу. Стара хата на Горбасі була розташована на більш двадцяти гектарах, біля рівчака що починається із Болот. Був там здоровий тік з хлівом, коморою, двома приводами, молотаркою, січкарнею, окремо стояла велика і гарна конюшня. Метрах в ста п'ятдесяти від хати, на Грудку був вітряний млин. «...Зроблени без одного залезного гвоздя и деталі, з жорнами из сплошного каменя...». Недалеко від Вітряка була розташована велика майстерня. Під старою грушею, недалеко від майстерні була кузня. В тих кузні і майстерні прадідом Клесаком - Кононученко Романом Федоровичем у 1904 році була зроблена залізна огорожа чопівської Церкви. Біля старої хати була Дубина зі Старими Тисячолітніми родовими дубами, «...Перши дуб був метров пиісят од хати, чи трохи больш...».

Прадід Клесак Роман Федоров син Кононученко Чоповський.

Помер до революції і був похований чопівцями з особливими почестями. На родовому місті на Старих Могилках йому на могилі був ними установлений «...сами велики хрест на могилках...».

Прабаба (Мати діда Клесака) Клесачка Кононученко (Фещенко) Катерина Яківна.

Відмовилась і вступати у колгосп, і виселятись (втікати) із Чопович. До померла там з голоду в Голодомор (Голодовку), влаштований кремлем з 1932 на 1933 роки. Бо на 1933 рік все своє уже було відібране від-Московії «активістами». Прабаба Катерина опухши з голоду взяла домоткану радюжку, дійшла до могилок на Крушниках, накрилась тією радюжкою і так померла на своїй Землі. Хтось присипав землю, а хтось поставив Хреста.

Старший дідов брат Клесак Роман Романов син Кононученко Чоповський (1891-1964).

Держав Майстерню, Кузню і Вітряка. «Умев робить усе», так про нього говорили старі чопівці. З п'ятнадцятилітнього віку сородичі звали його по імені і по-батькові.

В дореволюційних Чоповичах був духовий оркестр, у якому Роман Клесак грав на всіх духових інструментах, «...больш на кларнеті...». Помер дід Роман у 1964-му році. Зі слів Ходаківської (Кононученко) Ольги Федорівни (1933 р.н.): «...До старие Чоповці казали, не стало Романа Романовича, до не буде и Чопович...». Багато чопівців проводили його в останню дорогу. Ті люди розуміли, що разом із ним ідуть в небуття і Чоповичі.

До революції побудував він велику гарну хату на Грудку біля майстерні, яку в колективізацію відібрали і перевезли на залізничну станцію Чоповичі. Де зробили із хати контору машинно-тракторної станції (МТС). Старого вітряка просто зруйнували. Верстати і устаткування із майстерні і кузні були забрані в новостворений колгосп. А перші колгоспні млини були поставлені Клесаком Романом Романовим сином Кононученко Чоповським.

Не минув він при новій владі і ГУЛАГівської тюрми.

Дід Клесак Григорій Романов син Кононученко Чоповський (1894-1974).

«...Од досвету до жари викошував косою гектар...». Майстрував, хати будував, держав Млинка на Глинняку, «...умев робить усе...». Умів також пилу і косу добре налаштувати. Коли колгосп збирав чопівців щоб косити гуртом колгоспні поля, то ішли чопівці з округи до Діда з косами. Бо знали що налаштована ним коса буде легко косити. Дід запитував що збираються косити і в залежності від того відбивав косу чи «товсто» чи «тонко». А зазвичай чопівці самі лаштували свої коси на своє. Ішли старі чопівці до діда також за порадою, чи просто тихо посидіти.

В Першу світову, дід по царській мобілізації був забраний рядовим солдатом на Турецький фронт. Там він був поранений і побитий тією війною. Заліковували дідові рани у військовому госпіталі в Грузії, в м.Тіфлісі (на цей час м.Тбілісі).

Багато дрібних осколків від німецького «шрапнельного» снаряда із Першої світової, як і від німецької мінометної міни з Другої світової, «прижились» в дідовому тілі. Окрім одного з Другої, що «сидів» з січня 1944 року в ступні правої дідової ноги. Забрали ж діда Клесака солдатом на фронт діючої Червоної армії по осені 1943 року, відразу після визволення Чопович від німців. На початку війни не забрали, чи не успіли, чи рани із «першого війни з немцем» допомогли. Коли військовий фронт ішов на захід по території Західної України, командир запитав у своїх солдатів хто б добровільно пішов назбирати по кущах дров, щоб протопити в землянці і приготувати вечерю. Дід погодився, а в той час коли він їх збирав, з його слів «...німець почав мінометний обстріл в шахматному порядку...». Одна із мін того обстрілу стала дідовою. Тогочасні госпитальні військові лікарі були в змозі діставати більші осколки, а дрібні так і зоставалися. Хірург польового госпіталю сказав діду, що потрібно відрізувати праву ступню щоб запобігти гангрені, бо осколок що там застряв не дістати. Дід відмовився, і прожив іще тридцять років з правою ногою яка була «опухша як колода», від ступні і до коліна темно-синього кольору. А сама ж ступня була «надута як пухир», жовтого кольору. Та ступня діду дуже боліла, а хірурги до яких він звертався за допомогою дивувалися що дід іще живий і ставили той же діагноз – треба відрізувати ногу щоб не було гангрені. Ходив дід Клесак з допомогою зробленої їм самим дерев'яної «ноги» під коліно, яку прив'язував ременями до ноги вище коліна. Косив сіно, різав і колов дрова і робив усю домашню господарську роботу. А після того як десь в 1965 році відкрився канал від того осколка назовні, то ступня так уже не боліла і стало можливим помалу ходити із звичайною палкою, опираючись на неї і п'яту «болючої ноги».

Хресним дідовим був учитель Чоповицького народного училища Полікарп Васильович Чечет. А у нього самого згодом стало сорок два хресники. Хотіли таким чином ріднитись сородичі, а відмовляти в такому випадку було не в традиції.

Один з кумів дідових, що став при новій владі «активістом», врятував діда і його сім'ю від Сибіру порадою: «...Кум, приходить ваша чередь на розкулачованне, до щоб не їхать у Сиб'єр, саміє пишеть заявленіє їхать у кировоградську область...».

Разом із дідом поїхали одинадцять сімей чопівців старих гілок роду, що стали при новій владі «ворогами». То було в 1933-му році, відразу після пережитого Голодомору влаштованого Кремлем з 1932-го на 1933-й рік. В той Страшний Час відібрали кремлівські «активісти» з осені на зиму у людей всі продукти. Нишпорили скрізь, не гидували провіряти за Образами і в дитячих колісках. Багато людей що залишились без продовольства вимерло з голоду. Дід і його сім'я пухли з голоду, але вижили за «хлібом» із дубових жолудів і за «пампушками» із липового листя. А потім були вивезені на будівництво «колгоспів» в Кіровоградську область, село Дуково Новомиргородського р-ну. В якому під час Голодомору вижило всього дві сім'ї. Із розповідей чопівців що повернулися після 1939 року в Чоповичі відомо, що під час Голодомору 1932-1933 років села Кіровоградської області повимирали майже повністю.

Повертатися назад вивезеним з Чопович, тим хто вижив, Кремлівський ГУЛАГ дозволив у 1939-му. Дід кинув усе, забрав сім'ю і поїхав в Чоповичі на голе місце де свого уже нічого не було. Викопав землянку поряд із межею своєї бувшої Землі, в якій і жили.

Інший з дідових кумів, нащадок із колись прийнятих у Рід якому дід хату у свій час побудував, теж став при новій владі активістом. Той посадив діда в тюрму древнього города Вручія (зараз м. Овруч). З якої його визволив і повністю реабілітував у правах із дідових слів: «...Хрущов...». Ще і пенсію по тих мірках добру як інваліду-фронтовику призначили, в сорок сім рублів. На той час то були великі гроші. Дідова жінка Кононученко (Філоненко) Марфа Михайлівна (1894-1972), за колгоспну рабську працю «на трудовні» отримала пенсію в дванадцять рублів. Розмір пенсій названий на ранній брежнєвський час, тобто опісля тогочасних грошових реформ.

Термін «трудодень» за сталінських і хрущовських часів значив наступне. Рабовласницькою НКВДшною кремлівською владою, під страхом знищення/вивозу в ГУЛАГ, «колгоспники» були зобов'язані працювати без оплати праці в новостворених «совецьких колгоспах». «Колгоспах» починаючи з 1929-х років «побудованих» на Київо Руських Землях «майстрами» із НКВД. «Побудованих» на крові і кістках нащадків Київо Русів Хазяїв. «Трудоднем» же звався один, безкоштовно відпрацьований у «колгоспі» робочий день. Про те обліковцем робилася відмітка у колгоспній книзі обліку. А за невиконання «колгоспником» річного «мінімуму трудовнів», від-кремлівська влада вивозила того в ГУЛАГ як саботажника.

Клесак Дем'ян Якова син Кононученко Чоповський (1882-1970).

По спадку сидів на рівчаку Зленик біля болота Олещик, при своїй Богом даній Землі.

Майстрував, хати будував, держав дві цегельні.

Після 1917 року, під час громадянської війни коли загін червоноармійців зайняв ті землі що загалом звалися Крушники. Боець - червоноармієць поставив його під стіну його нової, ним же самим збудованої хати. Розстрілювати «...как врага трудового народа...», бо його хата була здоровою і гарною. Командир того бійця звелів діду Дем'яну показати руки. Руки були в мозолях. Із словами «...какой же это враг...», червоний командир подарував йому шаблю. «...Держи, я этой шашкой сегодня двадцать пять врагов зарубил...».

Таких же беззбройних «ворогів», з руками в мозолях.

Втративши все в часи від-Московії уярмлення – «колективізації», в колгосп дід Клесак Дем'ян так і не вступив. Арешту і вивозу в ГУЛАГ уник утікши до свого однофамільця в Бесарабію.

А проживати в Малинському районі місцеві «активісти» забороняли йому як «ворогу» заочно. Хату його забирали у його дружини Клесачки Уляни Романівної Кононученко (Кононученко) (1885-1961), яка залишилася там з дітьми. Із розповіді Кононученко Ольги Михайлівни (1937р.н.): «...Хата була гарна і здорова. Спочатку забрали повхати, де зробили колгоспну контору, а в другій половині жила баба Уляна з дітьми. Активіст пританцьовував на столі в дідовій хаті і при тому примовляв: «...треба вигнать куркуля із хати і убить...».

А тойде зовсім всіх вигнали з хати...».

Так що не правим був царський історик коли в «Архиве Юго-Западной России. Акты о происхождении шляхетских родовъ въ Юго-Западной России. Ч.4, Т.1, Кіевъ, 1867.», написав: *«...те семейства, которые выдѣлились из среды родов своих и разными путями пробрались в конце XVIII или в начале XIX столетия в среду крупных землевладельцев... Так среди ополяченного дворянства югозападного края встречается несколько семейств: Выговских, Барановских, Болсуновских, Каленских, Васьковских, Меленевских, Невмерицких и Чоповских...»*

Як і сучасний історик який сказав, що такого прізвища Чоповських-Кононученко в Чоповичах начебто і не було.

16. Про «річку Чопівку» і роботу Л.Долгополової «Історія фальшивого Дворянства».

Державний тероризм, розбій, грабіж, брехня, наклеп і лицемірство були одними із основних складових фундаменту на якому будувалася царська держава. Брехня про «свободу» і «человеколюбіє», брехня про «добровольное присоединение» 1793 року. Після 1793 року західна від ріки Дніпра сторона так поспішала в «об'ятія» кремля, що попала в них тільки через два антимосковських повстання 1830 і 1863 років. А до 1793 року відбивалася від кремлівських посягань життями багатьох своїх поколінь на протязі далеко не одного століття. Чопівська Християнська церква стала московською тільки в 1839 році, через 46 років після заборони новою владою на захоплених в 1793 році західно-дніпровських землях всього що можна було заборонити.

До тих народів на чії землі клала око ординсько-царська Московія, приходила біда. Прийшла вона до Чопівських задовго до «добровольного присоединения», разом із бандами «освободителів» що нападали із глибин лівобережжя Дніпра. Туди на східно-дніпровську царську «слобожанщину» переманювалися ті з його західної сторони хто не вмів чи не хотів працювати і вірив в кремлівські обіцянки-цяцянки. Там вони організовувалися, оброблялися ідеологічно, озброювалися. А добувати «пропітаніє» направлялися в зворотному напрямку, на західні від ріки Дніпра землі. Туди звідки вийшли. Куди іти, кого грабувати і в яких хатах шукати однодумців вони знали, оскільки були звідти родом і за термінологією західної сторони від ріки Дніпра, знаходились в так званих «бігах». І так із покоління в покоління, із століття в століття. До тих пір, коли знекровлену, обезсилену війнами-нашестями і супутними тому грабежами, одурманену брехливо-наклепницькою московитською пропагандою, Києво-Руську територію можна було «добровольно присоединять» до Московії големи руками.

В «Описаніи документовъ Архива западнорусскихъ униатскихъ митрополитовъ. 1470-1700. С.-Пб., 1897», на стор.377 є випис із документу № 1013 від 1691 року:

«-Списокъ выписи объявленія комиссії, назначенной для опредѣленія убытковъ, причиненныхъ польскимъ подданнымъ «московскою войной», о томъ, что Дидковскіе имѣють право на вознагражденіе изъ суммы, присланной «отъ царей московскихъ».-П-2¹. Дидковскіе потерпѣли убытки вслѣдствіе разоренія имѣній: Дидковичи, Ходаки, Бѣлошичи, Каленщина, Меленець (очевидна помилка царського перекладача, по змісту повинно бути «Мелени», Ю.К.), Чоповичи и Малявщина (по змісту повинно було бути перекладено «Малинщина», Ю.К.). Крестьяне убѣжали изъ этихъ имѣній за Днѣпръ».

Царські ж ідеологи і пропаганда героїзували такі технології захоплення чужих територій. Це з одного боку. А з іншого, тишком, зсередини Роду шукалася опора для його руйнування «ізнутри». Такою опорою могли бути чопівські піддані, які по таких причинах і були продані 04.06.1713 року, всі зразу і подалі від Чопович (документ про цей факт приведений вище, в розд.15 «Чопівці»). Складніше було з тими представниками потомків колишніх чопівських бояр і прийнятих в рід, які симпатизували кремлю і в угоду йому, з розрахунком на вигоду тихо капостили. Не кажучи про цілеспрямовано заселених царським кремлем на Чопові Землі.

Скоріше за все, із тих хто тишком капостили і «нашептали» Л.І.Похилевичу про річку «Чопівку», яку він мимохідь згадав в «Сказаніях о населенныхъ местностяхъ Киевской губернии. Киево-Печерская Лавра, 1864»: *«Чоповичи село на левой стороне р. Ирши, в*

каторую в селени впадають ручьи Перегорщ и Чеповка, в 5-ти верстах от селения Меленей, а от Радомысля прямо на север в 50-ти верстах...».

Але ж ріка Перегорщ є притокою не ріки Ірші, а ріки Славуті. А якщо говорити про ріки і рівчаки Чопової Землі, то їх назви добре відомі, і річки Чопівки як старої назви серед них немає. Старі Чопівці такої назви не знали. Перейменувати ріку Славуту на рівчак «Чопівка» намагалася заселена кремлем чужа наволоч, що після 1793-го що після 1917-го. Як немає і «острова між трьома річками Іршою, Перегорщею і Чопівкою», на якому начебто розташовані Чоповичі. Це підтверджує також і розташування чоповських Християнських кладовищ що були у свій час засновані чопівцями, в тому числі і по кутах периметру первинних Чопових Земель:

від сторони Усоху, Рехти, Студьонок, Поплива, Речиць, Будищ, – могилки у Кип'ячому;
від сторони Стримовщини, Липлянщини, Ходачов, Кошельовки - могилки на Бовсуновому;
від сторони Горбахи, Барв'енку, Теребежов, Олесу, Сутох, Гарелузі – могилки на Бичках;
від сторони Тростяного, Дересовки, Калинців, Тишева, Кутищ – могилки на Кутищах;
від сторони Визбичного, Хрипливого, Зимовки, Рудої, Крушників – могилки на Крушниках.

А прізвища одинадцяти гілок Чопового Роду і їх похідних що є там на майже всіх старих Хрестах, являють собою доказ меж первинних Чопових Земель який не зможе спростувати хоч будь-який сучасний титулований «науковець-дослідник». По прізвищах на тих старих Хрестах можна також оприділити і те, як були розділені Чопові Землі по вітках його Роду.

Окрім п'яти вищеназваних старих чоповських християнських кладовищ, по розповідях старих чоповців існувало іще одне, шосте християнське кладовище на Калиті яке було знищене в царсько – більшовицькі часи. Розташовувалося воно на південній стороні колишньої ріки Калити.

Після придушення царською владою в 1863 році чергового антимосковського повстання, в тому ж році неподалік території цього кладовища, з його східної сторони було засноване невеличке, збудоване із дерева «*Чоповицкое народное училище*», по іншому церковно - приходська школа. Ще трохи пізніше при царі, поряд з цим кладовищем, з його західної сторони була прибудована добротна цегляна школа яка після 1917 року, з часом стала Чоповицькою семирічною, а потім і восьмирічною. Після 1917 року там же була побудована і фабрика гнутих меблів пізніше перепрофільована в завод «Електровимірник». А з 1939 року була розташована і територія побудованої з його південної сторони двохповерхової Чоповицької середньої школи. Головна дорога до тієї школи ішла по чоповських Могилах. Танцювальний майданчик, незважаючи на протести залишків Чопівців добротно збудований в пізній колгоспний час в сосніні біля заводу «Електровимірник», на правій стороні р. Калита, був розташований поверх чоповських Могил могилок на Калиті.

Якщо ж говорити про розташування Чопових Земель відносно річок, то зі східної сторони від с. Щербатівка і земель Малинщини граничною рікою є Визбична, лівою притокою якої є рівчак Сухарка (на сьогодні майже пересохші рівчаки). З південної сторони граничними є де сама ріка Ірша, а де землі прилеглі до її правого берега, животок Димарка, ріка Тростяниця, животок Гусине. Рівчак Студенька граничить з шершнівськими землями по праву сторону р.Ірші, з південно-західної сторони Чопових Земель. Із західної сторони, від поселення Мелені граничною є ліва притока р.Ірші яка так і зветься – Рубежниця (на сьогодні майже пересохший рівчак). З північної сторони межа Чопових Земель обрамована низкою боліт, з яких відомі автору: Гале, Замоще, Тростяне, Дересовське, Зелене, Тишев.

Найбільшою притокою ріки Ірші древніх Чопович є ріка Славута, яка бере свій початок південніше сучасного села Йосипівка (Юзеховка в царські часи) і несе свої води до ріки Ірші через центр сучасних Чопович, що після 1793-го року були виділені із Чопових Земель в окреме село. Її притоками зверху вниз по її лівій стороні є рівчаки Грабник, Ручаї, Гарелузь, Печенюков.

У верхів'ї ріки Славуті, по її правій стороні, назва першого рівчака-притоки була Кошельовка, лівою притокою якої є Каплунов ровчак. Далі вниз правими притоками ріки Славуті є рівчаки Косяк, Калита і колишня ріка Перегорщ. У свою чергу, притоками ріки Перегорщ зверху вниз є рівчаки: Други Поток, Перши Поток, Великий Ровчак, Крути, Кадовбець. Із рівчака Ровця, Перегорщ починається. Між ріками Славутою і Рубежницею знаходяться рівчаки – ліві притоки ріки Ірші, що звуться Мала Зимовка (існував на 1815 рік і показаний на карті яка зберігається в ДАКО, Ф.1542, оп.1, спр.1605 «План земельних участків в районі сел: Мелени, Чоповичи и Слободы Войнаровки». На даний час цей рівчак не існує, знищений в колгоспні часи) і Велика Зимовка. Якщо іти від ріки Славуті на схід до граничної ріки Визбична, то притоками р.Ірші по лівій її стороні будуть рівчаки: рівчак із Комсишиного болота, рівчак із Болот, Сита, Кривуша, Хрипливи, Глинняк, Круглик що починається з місця при Малинській Дорозі де сходяться Бардовничов і Галагановський рівчаки. А на правій стороні, по течії р.Ірші трохи за Кручу є Лисаветин рівчак. Притоками ріки Глинняк зверху вниз є: праворуч – рівчаки Сапатов, Калинець, Микольчиков (Максименко із Дубасов), Антончиков, Лукашов, Мурчишин, Глинь, Руда до якого праворуч впадає р.Широки що починається із Ширкового болота, р.Зимовка правою притокою якого є Крути Ровчак що починається біля Клокового болота і тече до р.Зимовки через Глибоку Долину. Ліворуч в р. Глинняк впадають рівчаки Олещик і Зленик. Із Великого Ровчака що бере свій початок із животоку Глинь біля болота Тишев, р.Глинняк починається. Так вважали одні чоповці, а інші початком ріки Глинняк вважали ровчак Калинець який бере свій початок на Калинцях. По іменах тих чопівців що сиділи по Великому Ровчаку, він розділений зверху вниз на: Бубльового (Кириченко) - М'єхового – Качурового (Дученко), де є коротка права притока до Великого Ровчака що зветься Завойня, яка бере свій початок із Качурового болота – Романчикового (Кононученко) де є ліва притока до Великого Ровчака що зветься Лисого (Кононученко) яка бере свій початок із болота Лисого – Крукового (Круковських). Трохи вище Крукового Ровчака знаходиться Устинюкове (Ключарове - Кононученко) болото, з якого витікає короткий Устинюков Ровчак який тече на захід, а потім до р.Глинняк. Вода із Дубасового рівчака (Максименко-Дубаси), через болота і рівчаки між ними, скоріше за все ішла до болота Раковка, а з нього в рівчак Кривуша і до ріки Ірші. На північ від Юзеховки, біля дороги на Владівку знаходились чоповські землі що належали Греблянським (Іваненко) і Полонічам, відповідно і рівчаки що там знаходились називались Греблянськи і Полонічов. Несли свої води ті рівчаки до басейну ріки Уші.

Київська пенсіонерка з меленівськими коренями Л. Долгополова в її «Історії фальшивого дворянства», взяла да і переплутала архівну історію двох однойменних населених пунктів. Неіснуючого на цей час поселення Чоповичі на ріці Тетерів, біля Микгорода (тепер м.Радомішель Житомирської області), яке знаходилось на землях що у часи значно пізніші від часу заснування тамошніх поселень були захоплені від-Московії київськими монахами спрямованими туди царською державою. І розташованого від Микгорода за 45 км на північ, існуючого на цей час однойменного поселення Чоповичі на ріці Ірші. Поселення Чоповичів на ріці Ірші яке споконвічно належало нікому іншому окрім Бога. А переплутавши різні архівні документи, вона в її «дослідженні» пішла далі і прийшла до висновку що Чопівці на Ірші свою історію придумали і купили. Можливо так вийшло тому, що

з часом в ній самій сучасне київське начало перемогло старе меленівське, і прийшла відповідно думка що Історію можна продати, прикупити чи просто прихопити.

Царський кремль не сприймав Чопів рід за те, що той був до останнього вірний Речі Посполитій, що добре видно із архівних документів. Якби були такі зачепи про які пишеться в її «дослідженні», то було б те використано на повну. Після 1793-го року, при спробах представників чопівців доводити право Чопового Роду на російське дворянство. Де одною із умов визнання права Роду на російське дворянство був доказ того, що Рід «...в подушномъ окладе не состоялъ...».

Чопів Рід був визнаний у дворянських правах Київськими дворянськими депутатськими зборами, але в них не був затверджений царським урядом. Про те написав Л.И.Похилевич в «Сказаниях о населенных местностях Киевской губернии. Киево-Печерская Лавра, 1864»: «...Дворяне Чоповские не утверждены еще в дворянстве герольдией Правительствующего Сената...». Але Л. Долгополова на стор. 7-ій її «дослідження» виводить що те Чопівцям вдалося іще в 1840 році. При тому посилаючись на «дослідження» іншої «дослідниці» української історії, Яковенко Н.М.

На стор. 3-ій «дослідження», його автор як аргумент проти історії Чопович на Ірші приводить той факт, що: «...в переліку боярських сіл не вказано с.Чоповичі».

Але Чоповичі на Ірші боярським поселенням ніколи не були, а були наслідною Шляхтою, мали свою Землю і навіть мали у свій час своїх власних підданих і бояр. То чому б їм бути в тому переліку.

В «Архиве Юго-Западной России. Акты о происхождении шляхетскихъ родовъ въ Юго-Западной России. Ч.4, Т.1, Киевъ, 1867.», на стор. 403 знаходиться такий документ:

«Отвътъ дворянъ овруцкаго уѣзда на доказательства, привѣденныя, по тяжбному с ними дѣлу, овруцким старостою, Стецким (1760).

Такъ какъ мы не владѣемъ землями, составляющими собственность овруцкаго староства, то не слѣдуетъ насъ обижать, причисляя къ боярскому сословію, насъ, потомственныхъ дворянъ, владѣющихъ землями, пожалованными намъ въ вѣчную собственность князьями удѣльными, литовскими и королями польскими...».

Далі в цьому документі називаються імена тих, хто доводили своє право не бути належними до «боярського сословія», в якому також немає Чоповських. Немає, бо не було необхідності те доводити.

Автором «дослідження» «Історія фальшивого дворянства» переплутані населені пункти які розташовані далеко один від одного але мають однакові чи схожі назви. При тому що частина використаних архівних документів трактується на догоду висновкам які там виводяться. А явні неузгодження між різними архівними документами народжують в «Історії фальшивого дворянства» і відповідні висновки – про «купівлю» дворянства одними, зміну родових прізвищ іншими і тому подібного.

Для прикладу, в документі «Руської (Волинської) метрики», уже приведеного раніше, знаходиться запис від 10.04.1579 року про дозвіл архімандриту Мелентію Хребтовичу збудувати замок:

92). 10.IV.1579. Вільно

Позволенье Меленътию Хребтовичу, архимандриту ншому печерскому, збудовати замок на властнымъ кгрунъте монастыра нашего Печерского, над рекою Тетеров у повѣте Киевскомъ
лежачое

136- 137

Н: Разрешение Хребтовичу, архимандриту Печерскому, построить замок на собственной земле монастырской печерской над рекою Тетеров, расположенной в Киевском уезде.

136

С: Разрешение Мелентию Хребтовичу, архимандриту Печерскому, основать замок и город на собственном церковном печерском земельном участке, расположенном на Киевской земле между поселками Вышевичи, Чудыном за Белыми Росохами, Чоповичами, Воробйовичами, именьем Раковым, двором Заринским и другими поселками и селами тетеревицкими, тоесть над рекою Тетеров на городище, под которым городищем река под названием Мыка в реку Тетеров устьем впадает.

136

Перевод правильный и соответствует тексту поданного документа.

Переклад вищеприведеного документу із старопольської на російську мову зроблений професійною перекладацькою фірмою. До того ж текст старопольської мови, на якій він писаний не є складним для перекладу. З цього документу видно, що мова там йде про поселення Чоповичі яке знаходилося на річці Тетерів, і межувало з розташованими там, ставшими монастирськими землями.

На стор. 4-ій «дослідження» «Історія фальшивого дворянства» його автор Л.Долгополова, посилаючись на цей же документ, де він означений нею під № 37 пише:

«Єдиним селом, яким володів Печерський монастир в Заушші, було село Чоповичі. В «Руській (Волинській) метриці» є запис від 10 квітня 1579 р. про те, що архимандриту Печерського монастиря Мелентию Хребтовичу дозволено в с.Чоповичі «збудувати замок на власном ґрунте монастиря Печерського»³⁷».

Тобто архівний документ із історії поселення Чопович на річці Тетерів, причеплений контекстом роботи Л. Долгополової до історії поселення Чопович на річці Ірші. А зміст самого документу повністю спотворено. Монастирську землю що знаходилася «над рекою Тетеров», як і дозвіл монахам будувати «над рекою Тетеров на городище, под которым городищем река под названием Мыка в реку Тетеров устьем впадает», перенесено цим «дослідженням» на 45 км на північ, безпосередньо до «с.Чоповичі» на річці Ірші.

Те ж саме можна сказати і про інші використані в «дослідженні» архівні документи.

На стор.4-ій «дослідження» під № 41– є посилання на документ «Тарифа подимної податі від 3.05.1631 р.», який знаходиться в «Архиве Юго-Западной России. Ч.7, Т.1. Акты о заселении Юго-Западной России. К. 1886». На стор. 391 цього документу згадувані там Чоповичі знаходяться в тому ж самому ряду тетерівських поселень, але вони також чомусь віднесені Л.Долгополовою до Чопович на річці Ірші.

На стор.5 «дослідження» під №43 – є посилання на документ «1682 года, 10 мая. Привилегия короля Яна III, данная Юсифу Шумлянскому на имена Киево-Печерского монастыря: Радомысль, Городокъ, Крымская Рудня, Белки, Оранная, Чеповичи, Зимовище и др.»

Цей документ також із «Архива Юго-Западной России. Ч.1, Т.10. Акты относящиеся къ истории Галицко-русской православной церкви (1423-1714 г.г.), К. 1904». Там на стор.357 мова йде про поселення Чоповичі на р. Тетерів «въ уезде Полескомъ», зазначених в тому ж ряду тетерівських сіл. Але і цей документ знову таки віднесений Л.Долгополовою до Чопович на річці Ірші.

На стор.5 «дослідження» під №44 – є посилання на документ із «Архива Юго-Западной России, Ч.1, Т.10. Акты относящиеся къ истории Галицко-русской православной церкви (1423-1714 г.г.), К. 1904». На стор.359 якого згадується те ж саме що і в документі під № 43

поселення Чоповичі, яке знаходиться в тому ж самому ряду тетерівських поселень і вказане як підпорядковане до «Волости Радомыслской». Але для автора «Історії фальшивого дворянства» такий факт не має значення. При тому що Чоповичі на р.Ірші в ті часи про які йде мова в тому документі були підпорядковані до м. Овруча. В Грамоті Польського короля Яна Третього Собеського від 18.03.1683 року говориться:

«Самуил Чоповский, Тимофей и Андрей Чоповцы, именем всех своих братьев, при инстанции всего Житомирского и Овруцкого уезда, что бы Мы, взявши их под нашу защиту, сберегли их права, вольности, свободы, границы и земли, им от Их величеств королей, хранителей наших, любезно предоставленных».

І взагалі в тогочасних архівних документах Чопович на ріці Ірші, місто Радомисль ніде не згадується. Але Л.Долгополова лаштує і цей документ під її № 44 до історії Чопович на р. Ірші. До г.Радомисля (древнього Микгорода, а тепер м. Радомишля Житомирської області України), зробивши його новим адміністративним центром замість древнього города Вручія (тепер м.Овруча), царська влада перепідпорядкувала Чоповичі на р. Ірші відразу після 1793 року. І аж ніяк не випадково.

На стор. 4-ій того ж «дослідження» під №38 є посилання на документ від 4.10.1617 року, в якому йде мова про землі якогось села Чоповичі які межували із землями якогось села Головки. Цей документ Л.Долгополовою також причеплений до історії поселення Чопович на р. Ірші. Але мова йде там про інші Головки, які як і Головки на р. Ірші також належали Єльцям, тільки знаходились вони поблизу тогочасного Мик-городу (в пізні царські часи г.Радомисля), і межували з тамошніми Чоповичами на річці Тетереві. Про те свідчить документ оригінал якого зберігається в ЦДІАУК, Ф.220, оп.1, справа 94 що позначена архівом як: «Архімандрит Києво-Печерської Лаври Елісей Плетенецький припиняє всі судові справи з Федором Єльцем і його братами після встановлення меж лаврського маєтку Чоповичі і с. Головки, що належало Єльцям». На першій сторінці цього документу в шістнадцятому і сімнадцятому реченнях якщо рахувати від початку, узгоджена на той час межа між Чоповичами і Головками біля г.Радомисля на ріці Тетереві, описана таким чином: **«...Поza рѣками певными межи со цього дали есмо, Которая граница от рѣчки Мики початок свой берет...».**

Як відомо, ріка Мика впадає зліва в ріку Тетерів поблизу міста Радомишля, яке тому і було назване у древні часи Мик-городом. Звідти до поселення Чопович на ріці Ірші відстань біля 45 кілометрів.

В «Описаніи документовъ архива западнорусскихъ униатскихъ митрополитовъ. 1470-1700. С.-Пб. 1897», є виписи із архівних документів із яких видно наступне.

На стор.132 цього документу є випис із архівної справи №312 від 15.10.1609 року:

«Выпись изъ земскихъ книгъ кievскаго воеводства заявленія кievопечерскаго архимандрита Елисея Плетенецаго и подстолия кievской земли Филиппа Ельца объ обоюдномъ желаніи покончить миромъ спорное дѣло относительно «грунта» Зайковщины.-Р.-2^л».

Відповідно цьому документу, згадана в ньому спірна Зайковщина знаходилась **«...между монастырскимъ селом Чоповичами и селомъ Ельцов Романовичами».**

В шляхетному поселенні Чопович на р.Ірші, на межі з тамошнім бувшим панським поселенням Головки, земля Зайковщина і село Романовичі старим чопівцям були невідомі.

Там же на стор. 144 є випис із архівної справи № 345 від 26.04.1613 року:

«Документы, относящiеся къ дѣлу о захватѣ Федоромъ и Филиппомъ Ельцами нѣкоторыхъ острововъ въ урочище Зайковщинѣ, кievскаго воеводства, принадлежащихъ кievопечерскому монастырю.-П.-6^л».

В цьому документі говориться, що: **«Между имѣніемъ монастыря Чоповичами и имѣніями Ельцев – Романчичами** (очевидна помилка при перекладі, як і в попередньому документі

повинно бути Романовичами - Ю.К.), Слободою и Головками – границы точно не были определены, и это дало повод настоящему дѣлу...».

В «Описаніи документовъ архива западнорусскихъ уніатскихъ митрополитов 1701-1839, Т.2, С.-Пб. 1907», на стор.169 є випис з документу № 1631 від 1754 року: «-Августа 20.- Выпись, выданная изъ кievской губернской канцеляріи, съ описаніемъ отобранныхъ отъ кievопечерскаго монастыря по королевскому указу имѣній, отъ іюля 1682 года.-Р.-П.-14^л.

...Волость Радомысльская. Мѣсто Радомысль..., Чудинь..., Рача Малая..., Рача Великая..., Медельвка..., Вышевичи..., Красноборка..., Межиричка..., Забилоче..., Мѣстечко Крым..., Бѣлая криница..., Слободка – мельница объ одномъ жерновѣ, 45 дворовъ; Чоповичи – церковь, мельница о двухъ жерновахъ, железный заводъ, 140 дворовъ (в Чоповичах на Ірші старих млинів було далеко не один, та й дворів на біля 15 тисячах десятин землі, було на багато більше чим 140, Ю.К.); Журжевичи – 22 двора».

Тобто поселення Чоповичі на р. Тетерів було на багато меншим за розмірами ніж поселення Чоповичі на р. Ірші.

З цього документу видно також і те, що колись мало свого двійника на річці Тетереві і село Слобідка яке розташоване біля сучасних сіл Щербатівка і Гамарня що знаходяться на р. Ірші. До східного кордону земель Чопович на р.Ірші ця Слобідка відношення мати ніяк не могла, поскільки розташована від нього за 5 км на схід.

Єдиним же об'єктом по якому проходила межа Чопович на р.Ірші і тамошніх Головок, що зацікавив би того чи іншого тогочасного впливового загарбника, було там лише стодесятинне болото Тишев - колишне Чайкове море. По розповідях старих чоповців, колись болото Тишев що було знищене в «радянські» колгоспні часи меліорацією, кишіло рибою: карасями, щуками, в'юнами. Але це болото, не фігурує в вищеприведених архівних документах.

А подвійні назви поселень в околицях Микгорода-Радомисля на ріці Тетереві і на ріках Уші та Ірші, як і нерідко закінчення їхніх назв на – «ичі», свідчать про Древній Історичний зв'язок цих земель розташованих за 45 а то і більше кілометрів одні від інших.

Більше нічим іншим окрім як древнім зв'язком між поселеннями на ріках Ірші і Тетереві не пояснити те, чому представники Чопівських з поселення Чопович на ріці Тетереві були учасниками Купи (Народного Суду) за Звичаєм Давнім зібраної з 28.10 по 02.11.1629 року в панському поселенні Липлянах розташованому між ріками Іршею та Ушою. Купи зібраної щоб судити злодіїв покравших мед із чужих бортей. В тій Купі приймали участь на рівних як представники шляхти, так і «подданные ихъ милостей панов своихъ». Прибули вони на Липлянську Купу з багатьох місць: з самих Липлян, Каленського, Ходаків, Хотиновки, Улановського, Кам'янки, Красилівки, Сарнополя, Чопович на р.Тетереві, Татариневич. Той Купний Суд описаний в документі що знаходиться в «Архиве Юго-Западной Россіи. Ч.4, Т.1 Актахъ о происхожденіи шляхетскихъ родовъ въ юго-западной Россіи. Кіевъ, 1867», стор. 75.

Там же, історик царського часу В. Антонович в «Содержаніи актовъ объ околичной шляхтѣ», на стор.44, 45 відмічає той факт, що в Овруцькому повіті до кінця 17-го століття існувало всього дві общини, кожна з яких за Звичаєм Давнім Купним мала свій Народний Суд що звався Купою. Він зазначає, що одна Купа до якої відносилися поселення розташовані в басейні ріки Ірші збиралася в панському поселенні Липлянах, а друга Купа до якої відносилися поселення розташовані в басейнах рік Уші, Жерева і Норині, збиралася в шляхетному поселенні Гошові.

Тогочасні Овруцький і Житомирський повіти, в основному території колишнього Великого князівства Древланського, займали велику площу. А панське поселення Липляни як і бувша

древлянська столиця город Іскоростень знаходилися там ближче до середини, якщо дивитися на межі тих повітів з півдня на північ. Поселення ж Гошов знаходиться на півночі Овруцького повіту, неподалік города Вручія.

Іншими словами, представники общини південної частини тих повітів до якої відносилися і Чоповичі на р.Тетереві (про що вочевидь умовчав згаданий вище царський історик В. Антонович) збиралися на Купний Суд в панському поселенні Липлянах. А представники общини їх північної частини збиралися на Купний Суд в шляхетному поселенні Гошові.

На ті часи, історичні протиріччя між царською православною Московією і королівською католицькою Річею Посполитою були непримирими. І в тих умовах на протигагу древньому городу Вручій (на цей час м.Овруч Житомирської області, що знаходиться на півночі бувшого Овруцького повіту) ставшому після 946 року волею княгині Ольги головним містом Поліського Краю, з якогось часу почав відособлюватися від Речі Посполитої і будуватися Кремлем новий центр впливу на півдні бувшого Овруцького повіту. В древньому Микгороді, на цей час м. Радомишель Житомирської області України.

Та як би про-царські архімандрити з їхніми козаками не вибивали до-московське, воно в тих краях ще довго жило і давало про себе знати. Поки не прибили в 1648-му - 1793-му і остаточно не знищили після 1917-го.

Після виникнення на річці Тетереві нових «[уезду Полесскаго](#)» і «[волости Радомыслской](#)», древні Чоповичі на р.Тетерів ще довго, не одне покоління дивилися з надією в сторону древнього города Вручія.

Так пояснюється питання чому представники поселення Чопович біля Мик-городу на р.Тетереві, приймали участь у Липлянській Купі зібраній осінню 1629 року. За Звичаєм Давнім Купним вони відносилися до общини, Купний Суд якої збирався в панському поселенні Липлянах.

Та подія відбулася через 7 років після того як Чоповичі на ріці Тетерів в 1622 році були записані в монастирських бумагах як власність московського монастира. Можливо і таке, що на 1629 рік чопівці на р.Тетереві ще і не знали, що вже стали на бумазі московитською власністю.

Від Чопович до Кремля що в ті часи почав будувати центр свого впливу в г. Радомислі, відстань біля тисячі кілометрів. А до м. Лемберга з яким була тісно пов'язана доля города Вручія і Поліського Краю, в три рази ближче. Та й до-московитська історія в Чопових Краях є набагато старішою за історію царської Московії.

На стор.4 «дослідження» Л. Долгополової, посиланням на вищеприведений документ із «Архива Юго-Западной Россії» де він означений нею під № 39, представники Чопович на р. Тетереві що були учасниками того Купного Суду, названі «[назначеними свідками](#)». В контексті «дослідження», як свідками від Чопович на р.Ірші.

Іще в якості одного із аргументів проти історії Чопович на ріці Ірші, Л. Долгополова на стор. 6-й її «дослідження» опирається на те що начебто в «Руській (Волинській) Метриці» не було запису від 1570 року про привілеї Чоповським. Де вона посилається на документ під № 51. Цей аргумент не є її відкриттям, бо з'явився він в часи петербургської цариці Катерини Другої (царювала з 1762 по 1796 роки) і польського короля Станіслава «...*избранного при решительной поддержке Катерины II...*». Що то були за часи, і як царювала та цариця з її «фрейлінами», історикам відомо. Як відомо і те що на той час Річ Посполита була повністю розгромлена царською Московією. Відповідними були і аргументи «переможців», що почали являтися в умовах коли все в тому числі і архіви Речі Посполитої, почало переходити під їхній повний контроль. Загарбане на той час чуже, московитські «переможці» почали

безцеремонно відбілювати, а необхідні при тому бумаги «стряпались» так як було їм треба. Документи ж законних власників які Московія не змогла винищити заздалегідь, таким же способом оголошувалися недійсними, підробними а то і такими яких взагалі не могло існувати і тому подібне. Самі ж власники Древніх Документів які надавали Право на володіння їхніми Землями, опинилися поза московитськими «законами».

Василь Ігнатович Чоповський отримав Чоповичі від свого батька Ігната Чопа (1433-1518), і передав їх по Заповіту 1518 року своїм синам. Ніхто на той час проти тієї події не протестував, бо все ішло своїм чередом. Але прийшли контрольовані царським кремлем «визволителі» і оголосили «не дійсною» Історію Руси Київської Християнської, в тому числі і Історію Чопович. Вони ж спочатку направили на Чоповичі то татар, то козаків що нашестями-війнами вибивали тих на кому був побудований Чопів Рід, грабували, та нищили родові Документи. І в той же час тортурами добували «удостовѣренія» необхідні їм для подальшого відбілювання того що вони творили. Одночасно вони лобіювали переселення на Чопові Землі своїх лакеїв відколотих ними від інших Шляхетних Родин які також проживали на західній від р. Дніпра стороні. Шукали лакеїв зсередини Роду і нишком лобіювали їхні інтереси. Уже з 1745 року, не інакше як з подачі і при підтримці «освободителів», представники потомків чоповських бояр через суди почали заявляти себе рівноправними наслідниками Чопового Роду по «Давидовской лінії». До якої вони не мали будь-якого родинного відношення.

Ті що до тих пір сиділи і капостили тихо, були легалізовані і маючи потужну царську підтримку почали капостити відкрито. Ними був використаний той факт історії Чопового Роду, що Ігнат Чоп заповів Чоповичі єдиному вернувшомуся з війни своєму сину Василю, будучи впевненим що інші шість його синів загинули на війні з Московією. Його син Василь Ігнатович Чоповський переписав Чоповичі на його синів і пішов у Вічність також не знаючи що є в живих його брат Давид.

Після 1793 року, представники Чопового Роду чиї родоводи не виходили на прямий родинний зв'язок із Клесакон Ігнатом Чопом (1433-1518), і при тому намагалися довести родові чи власне право на російське дворянство, були вимушені показувати свої родоводи від Ігната Чопа і його сина Василя Ігнатовича Чоповського. Так було тому що відповідно до царських правил стосовно надання російського дворянського звання, така спроба могла бути вибудованою тільки на основі збереженого на той час заповіту Ігната Чопа (1433-1518), та на тому що його ім'я згадувалося в найстарішому збереженому на той час родовому документі (Грамоті від 18.03.1683 року). До того ж, що названа Грамота, що пізніші документи польського часу були видані на імена прямих нащадків Ігната Чопа.

Тобто, показаний при доказі прав на російське дворянство родовід, був дійсним родоводом однієї із одинадцяти галузей Чопового Роду – Клесаків-Кононученко, за короткий (трохи більше 300 років) відносно Історії Чопового Роду період часу. Але оскільки всі носії одинадцяти до-Християнських назв гілок Роду були сородичами з Древніх Часів, то ті хто доводили право на російське дворянство, показали свої родоводи від Ігната Чопа(1433-1518), що є зрозумілим. Всі Чоповські були дійсно тісно переплетені родовим рідством і були в Древньому родинному зв'язку з Ігнатом Чопом(1433-1518). Тільки далеко не всі були з ним на той час в прямому родинному зв'язку. Але як того потребували царські правила, так і вивели.

Іншими словами, після 1793 року, ті представники Роду які не були в прямому родинному зв'язку із Клесакон Ігнатом Чопом і при тому намагалися довести родові чи власне право на російське дворянство, були царськими правилами ціленаправлено змушені фальсифікувати як свої власні родоводи так і Історію Роду. По іншому довести їх причетність до власного

шляхетного Чопового Роду по тих правилах вони не могли. Тому що потрібно було опиратися на найстаріший збережений документ. А той документ – Грамота від 18.03.1683 року виводила не далі як на Ігната Чопа (1433-1518).

Для прикладу, по родових переказах назва чоповського прізвища Філоненко пішла від Філона, сина до-Християнського князя Чопа Древлянського. Після 1793 року, походження цього прізвища було виведене від Клесака Філона Денисового сина Кононученко Чоповського, чотири рази правнука Клесака Ігната Чопа (1433-1518).

Зрозуміло також і те, що в той родовід не могли попасти потомки Чопових бояр, як і прийнятих у Рід. Тому їхні представники при підтримці «освободителів» і ухопилися за Давида Ігнатовича Чоповського, уже маючи для себе далеко заздалегідь оголошену окрему «[Давидовську лінію](#)». До 1793 року як і трохи після тієї дати, чопівці через суди іще протестували проти такого нахабства. Потім, зрозумівши безнадійність положення, мовчали. З перепорядкуванням після 1793 року поселення Чопович на р.Ірші від м. Овруча до г. Радомисля, тамошні суди контрольовані Московією уже безцеремонно ліпили дворян-Чоповських із представників вірних їм нащадків чоповських бояр і прийнятих у Рід. Вивчаючи архівні документи Чопового Роду складається враження, що якби в 1713 році не були продані чоповські піддані, то і їх би також після 1793 року царська влада зробила б «дворянами-Чоповскими».

В ДАКО, Ф.782, оп.1, спр.13006, «Кіевскаго Дворянскаго Депутатскаго Собранія Дѣло о дворянствѣ рода Чоповскихъ Радомысльскаго Уѣзда. Часть 1^а», починаючи з листа 106 є «[Протест 14.09.1797 года въ Радомисльській Повѣтовій земській Судьь отъ дворянь Чоповскихъ...](#)». Де Чоповські, протестуючи проти тих що почали виводити свою причетність до Чопового Роду від Клесака Давида Ігнатовича Чоповського, називають чоповські прізвища: «...Філоненки, Семененки, Фещенки, Мойсеєнки, Кириченки, Шоботенки, Іваненки, Кузьменки, Кононученки, Ширченки, Яковенки, Дученки, Якименки, Максименки, Уласенки, Федоренки, Денисенки Чоповскіє и кромѣ ихъ никакихъ болѣе не имѣется...» В цьому переліку були названі одинадцять прізвищ Чопового Роду що прийшли з до-Християнських часів, декілька названих прізвищ були виведені від імен прямих нащадків Ігната Чопа (1433-1518), і одне назване чопівське прізвище Ширченко яке з часом стало похідною від чопівського до-Християнського прізвища Іваненко.

Потрібно відмітити також і те, що безумовною заслугою Клесаків в ті неспокійні століття є те що незважаючи на потуги ординського Кремля, вони не допустили розколу і самознищення Чопового Роду із його середини. Чим захистили чопівців від війни самих з собою. Уберегли від того, що на часи середини 17-го століття сталося із сусідніми Меленівськими, та іншими такими ж Древніми Родами що проживали в Поліському Краї.

В той же час виникає питання, якщо вони самі себе називають «визволителями», то чому безслідно знесли поселення Чопович і Меленевиц на ріці Тетереви? Як і багато інших поселень Поліського Краю які у свій час Московія прихопила – «визволила». А ще чому стільки поселень що попали у свій час під статус «освобождѣнных» в тому числі і Чоповичі і Мелені на р.Ірші, були поставлені в чергу на безслідне вимирання і перекопування їх земель підконтрольними ординській Московії кар`ерами?

А про те як ординські московити фальсифікували історію Чопович свідчить робота «дослідників» царського часу, чії однокі і упереджені виписи із архівних документів були надруковані в «Описаніи документовъ архива западнорусскихъ уніатскихъ митрополитовъ. 1701-1839., Томъ второй. С.Пб. 1907». Де на сторінці 206 знаходиться зроблений ними в 1760 році випис зі справи №1771:

«- Октября 20.- Дѣло между митрополитомъ Флоріаномъ Гребницкимъ и Чоповскими объ имѣніи Чоповичахъ.-П.-Л.-108^л.

Спорное это дѣло богато разными осложненіями. Кромѣ Чоповскихъ (около 20 мужскихъ именъ), владѣльцами Чоповичъ были и другія многія лица четырехъ фамилій. Въ дѣлѣ имѣється удостовѣреніе, отъ 1763 года, что въ книгахъ литовской метрики за время до уніи Чоповичи не упоминаются,- «развѣ подъ другимъ названіемъ».

Там же на сторінці 240 знаходиться і випис від 1766 року зі справи №1917, зроблений царськими «історичними дослідниками» за часів цариці Катерини Другої:

«-Октября 17.- Удостовереніе, данное коронною метрикой о томъ, что ни въ книгахъ большой, ни въ книгахъ малой метрики за время съ 1570 года по 1576 годъ не находится записи привилея короля Сигизмунда Августа Чоповскимъ на имѣніе Чоповичи или Чоповку. Л.-2^л.

Удостовереніе дано по просьбѣ митрополита Фелиціана Володкевича удостовѣрить, записанъ ли въ книгахъ метрики привилей Чоповскимъ Сигизмунда Августа на Чоповичи или Чоповку, отъ 12 іюня 1570 года».

Звісна річ що рішення Лембергського Коронного Трибуналу 1765 року, копія якого також знаходиться у архівній справі №1771, тогочасні царські «виписувачі» архівних документів в очі не бачили. Якщо не так, то чому тоді промовчали про цей документ. Чому промовчали і про Привілей від 18.03.1683 року наданий Jan III Sobieski, королем Польським і Великим князем Литовським, що також лежить у архівній справі №1771. Чи не тому що в його контексті сказано те, що на 1492 рік Ігнат Чоп звертаючись до Великого князя Литовського Олександра Казимировича уже мав документи на Чоповичі, затверджені попередниками того князя. Промовчали бо ті події відбулися до 1569 року, а царські «дослідники» часів цариці Катерини II (сиділа на троні з 1762 по 1796 рік), почали виводити протилежне: «...Въ дѣлѣ имѣється удостовѣреніе, отъ 1763 года, что въ книгахъ литовской метрики за время до уніи Чоповичи не упоминаются,- «развѣ подъ другимъ названіемъ...».

Дезінформацію запустили в тому числі і про «...Чоповку...», з прицілом на майбутнє і його «дослідників» минулого. А на той час не змогли вони досягти суттєвого результату в фальсифікації історії Чопового Роду. Навіть при обезкровлених, обезсилених, розорених ординською Московією землях Західної Русі Київської, Литви і Польщі Християнських.

Сама ж справа №1771 що зберігається в фондї 823, РГИА, архівом означена таким чином: «Бумаги относящіяся къ исковому дѣлу начатому Митрополитомъ Флоромъ Гребницкимъ, продолженному Митрополитомъ Фелиціаномъ Володкевичемъ съ дворянами Чоповскими и ихъ наследниками о имѣніи Чоповичи. Съ 1722 по 1771г.»

На протязі тих майже п'ятидесяти років, два Коронних Трибунали 1722 і 1765 років захистили Києво Руський Рід Чоповських від зазіхань ординських московитських «митрополитовъ» на Чоповичі. Московія ж, на трон якої з допомогою переворотів була усадовлена угодна їй цариця, як і до того часу набігами татар і козаків продовжувала вибивати тих Чоповських які іще намагалися боронити Чоповичі в судах уже розореної московитською ордою Речі Посполитої.

І в той же час, кремлівський/петербургський божевільний гурт всадовив сотвореного ними «короля Станіслава» на плечі знесиленої Ордою унії колись могутніх Литви і Польщі Християнських.

Довгим і кривавим шляхом вимощеним із знищуваних ординськими монголо-татаро-московитсько-козацькими нашествиями Старих Києво Руських Родів Християнських що проживали на західній стороні від ріки Дніпра, добувалось царське «...удостовереніе, отъ

1763 года, что въ книгахъ литовской метрики за время до уніи Чоповичи не упоминаются, «развъ подъ другимъ названіемъ».

Вище, в розділі 9 було приведено випис із архівного документу: «Выпись съ рѣшенія Любельскаго Главнаго Трибунала 1722 года, изъ котораго видно, что заведенное 33^м и прочими Чоповскими съ Дворяниномъ Шумлянскимъ о разныхъ претензияхъ и о не дворянскомъ будто бы Чоповскихъ происхождении, дѣло производили за убитіемъ 33го татарами 49.50. и прочіе...» .

Наведений документ свідчить про те, що відповідно показаному після 1793 року чоповському родоводу виведеному від Ігната Чопа (1433-1518), убитий татарами «33^й» був чотири рази його правнуком і звався Клесаком Філоном Денисовим сином Кононученко Чоповським. А «49^й» і «50^й» були Філоновими синами, відповідно Федором і Левом.

А в тих, в ті лихі століття безперервних ординських нашестъ, таких не простих умовах Річ Посполита Християнська не зрадила Києво Руському Чоповому Роду Християнському, як і Чопів Рід не зрадив Речі Посполитій Християнській. Щоб зостатися із Богом в їх Душах вони вибрали дорогу до Бога. Тому підтвердженням є Привілеія Чоповичам від короля August II Моспу 14.02.1702 року, як і рішення Коронних Трибуналів, Люблінського 1722 і Лембергського 1765 років.

У 1709 році Шведський король Карл XII намагався надати допомогу Старим Києво Руським Родинам що проживали на бувших західно і при-Дніпровських територіях Руси Київської. На згадку про ті події залишилися Шведські Могили що знаходяться ліворуч, неподалік від дороги з города Чоповичі на город Іскоростень.

На стор. 6-й і 7-й «дослідження» Л. Долгополової, з посилами на архівні документи живописно описано про «захоплення» у 1702 році чопівцями «острова Капунний», який відповідно «Історії фальшивого дворянства» нібито належав Меленівцям на р. Ірші. Зокрема на стор.7-й приведена датована 22.12.1722 роком скарга якихось Меленівських в Люблін, в якій іде мова про якихось Чоповських на той час уже 100 років як підданих Київського Пустинного монастира. А також про те що ті Чоповські захопили у тих Меленівських острів, з якого відповідно приведеним там Л. Долгополовою цитатам із архівних документів: «...как то меду на несколько сот бочек с того острова набрали...».

Великі острови нарізані руслом ріки Тетерів і її притоками, знаходяться по течії ріки Тетерева нижче м. Радомишля. Де і сінокоси будуть багаті, і для бортей щоб мед сотнями бочок брати вони також добре підійшли б. Тобто там, де були колись Чоповичі на річці Тетерів. А про те що на річці Тетерів колись проживали знатні Меленівські, свідчать їхні знатні дореволюційні могили на старому радомишельському кладовищі. Як свідчить про те і документ що знаходиться в ДАКО, Ф.782, оп.1, спр.7452 «Дѣло о дворянствѣ рода Стретовичей-Меленѣвскихъ», де на листі з №42 записано: «...По дѣлу сему находится выпись Квитанціи сознанный въ Киевскомъ Земскомъ Судѣ 1644 года Юня 17 дня, по которой Игумень Киевскаго Пустыннаго Никольскаго Монастыра заквитоваль Кузьму, Стефана, Андрея, Михаила Прокопа и прочихъ участниковъ Меленѣвскихъ съ удовлетворенія деньгами за медъ слѣдуемый съ половины грунта Тупачаловскаго и съ уничтоженіемъ тяжбы веденной о томъ съ ними и съ Василіемъ Меленѣвичемъ. Этотъ документъ подкрепляетъ происхождение Кузьмы отъ дѣда Василія, отъ коего и сына его Стрета рѣшеніемъ Любельскаго Трибунала 1624 Юля 12 присуждены деньги за неотданный означенному монастыру медъ...».

А архівні документи на які посилається Л. Долгополова свідчать всього лише про те, що частина земель в окрузі Микгороду (на цей час м. Радомишель Житомирської області України) біля ріки Тетерів і її лівої притоки річки Мики, саме там де були розташовані тамошні поселення Чоповичі і Меленевичі, перейшла в 1622 році у власність московитського Київського Нікольського Пустинного монастира. Перейшла з допомогою безвідмовно функціонуючої багатовікової ординської технології терористичного захоплення чужих земель.

Відповіддю Чопович на ріці Ірші на ті події що сталися в околицях Микгороду на ріці Тетереві, стала перереєстрація 05.11.1622 року в Овруцькому Гродському Суді «...Размѣживанія Чоповскіхъ імѣній въ Кіевскомъ Воеводствѣ на рѣцѣ Иршѣ состоящихъ, которія Игнатій Чопъ у Россійскихъ Князей Витольда Свидригайла и Александра Ольѣлка Ольгѣрдовича себѣ и потомкамъ своимъ во вѣчныя времена заслужилъ...»

А на межі поміж Чоповичами і Меленями на ріці Ірші, неподалік від поселення Войнарівка знаходилося лише болото Гуменове. В приведеному в кінці цього розділу перекладі царського часу із старопольської на староросійську мову судової справи від 1723 року стосовно чопівського Гуменового болота, те болото царським перекладачем чомусь було назване як «островъ». При тому що ні про які «острови» на межі поміж Чоповичами і Меленями на ріці Ірші, ніхто із старих чоповців нічого не чув. І де б їм там бути, коли були там розташовані лише декілька боліт і рівчаків що з тих боліт починались.

На ті часи про які йде мова болота були з водою, з товстими шарами торфу і відповідно з трясовинами. Тому навряд чи там вуликів можна було б стільки понаставити, щоб меду сотнями бочок з Гуменового болота набирати. Та й чи ставляться вулики на болоті взагалі?

Знищили ж чоповські болота в колгоспні часи. Вибрали із боліт торф, осушивши по кремлівській програмі «меліорації», розкопавши каналами їх рівчаки.

Цю датовану 1723 роком судову справу стосовно чопівського Гуменового болота, потрібно розглядати ширше. В контексті як довгострокових історичних подій, так і подій що відбувалися безпосередньо в 16-17 і на початку 18-го століття на західних від р.Дніпра і придніпровських землях. А також не було б зайвим перевірити і інші названі в «дослідженні» архівні документи віднесені його автором до цього болота. Чи мають вони відношення до історії Чопович і Мелень на р.Ірші. Та чи являються згадувані в архівних документах поселення Мелені і Меленевичі одним і тим же населеним пунктом.

Існуючі на сьогодні припущення самими меленівцями (Мойсієнко В., Долгополова Л., Васянович О. «Мелені і меленівці». – Житомир, 2007) початку заснування їхнього роду Меленівських дозволяють робити висновок про те, що рід Чоповських є старішим.

Гуменове болото по якому ішов кордон Чопович не могло не ввійти в Чопову територію, бо його рівчак Кадовбець є поточним до рік Перегорщ – Ірші. До того ж знаходиться воно недалеко від місця, звідки князь Чоп почав об'їзджати конем свою нагороду в часи Великого князівства Древлянського. Він не міг залишити його із зовнішньої сторони свого кордону, бо ціну боліт Древляни знали.

Багато віків було тихо кругом чопівського Гуменового болота. Тихо було до тих пір, поки в сформованих Московією соціальних умовах татарсько-козацької Руїни не появилася можливість переписувати на бумазі чопівське Гуменове болото в меленівський «Капунний острів». Появилися претензії на нього в ті часи, коли Річ Посполита уже втрачала сили під тиском нашестя від все набиравшої силу московитської царської держави. Під тиском

православної Московії що все більше і більше розповсюджувала свій вплив на обезкровлені Землі Християнських західної при-дніпровської Русі Київської і такої ж обезкровленої Речі Посполитої.

На час, коли представники меленівців розпочали боротьбу за болото Гуменове, Чоповичі на Ірші були ще нерозколоті і вірні польській Короні. Про те свідчить той факт із Історії Чопович, що 14.02.1702 року Чоповські отримали чергове підтвердження привілеїв від August II Мосну (Король Польський і Великий князь Литовський з 1697 по 1704 рік).

Мелені ж на той час були вже розколоті козаками як на своїх прихильників, так і тих хто московське не сприймав. Це видно із «Архива Юго-Западной России. Акты о происхождении шляхетских родовъ въ юго-западной России, Ч.4, Т.1, 1867».

Там в «Содержании актов об околичной шляхте» на стор. 38-39, 56-й царський історик В.Антонович приводить приклади такого розколу в Меленях, мабуть однобоко, але :

«...столкновение, происшедшее въ селе Меленяхъ по поводу женитьбы шляхтича-католика Блоцкаго на Меленевской, но это столкновение не было единственным бедствиемъ Блоцких. Все соседи ихъ – Меленевскіе чувствовали непреодолимую антипатію къ соседу поляку; отвращение это усиливалось конечно и поведениемъ Блоцкаго, который искалъ поддержки у соседнихъ окатоличенныхъ дворянъ, дружилъ съ ними, въ качестве ихъ повереннаго заводилъ тяжбы съ Меленевскими и т.п. За то Блоцкому приходилось неоднократно жаловаться на Меленевскихъ о томъ, что они, состоя въ сношеніяхъ съ козаками, врываються со взломомъ воротъ въ его домъ, наносятъ ему нестерпимые обиды и побои, гонятъ его изъ собраній, публично ругаютъ на праздникахъ, крестьбинахъ и т.д. и, наконецъ, издѣваются надъ евреемъ, которымъ, въ качестве польскаго шляхтича, обзавелся Блоцкій...».

Сусідніми «окатоличеними дворянами» які згадані вище В.Антоновичем і у яких знаходив допомогу Блоцький, були дворяни (польська шляхта) Чоповські.

Там же на стор. 130-й є документ який свідчить про те, що в 1680 році деякі тогочасні меленівці були готові викинути новонароджене своєю сестрою немовля **«...на съедение собакамъ...»** тільки за те, що його батьки запросили на хрестини католицького священника. Там же є й інші документи за 1688 і 1690 роки, в яких ідеться про такий розкол в Меленях. А на стор.186-й знаходиться **«Жалоба дворянина Василія Меленевскаго на дворянъ: Григорія, Андрея, Федора и Николая Меленевскихъ и на Павла Багриновскаго о томъ, что они захватили усадьбу и земли истца въ селѣ Меленяхъ, во время его отсутствия, когда онъ находился во время козацкихъ войнъ на службѣ въ коронномъ войскѣ и потомъ долго жил на Вольни, не осмѣливаясь возвратиться на родину; когда-же наконецъ, Василій Меленевскій возвратился домой, то обвиненные нанесли ему сильные побои и угрожали ему смертію. 1683 мая 6».**

Після 1654 року західні від ріки Дніпра Києво Руські Землі іще значилися за розореною нашестями і втрачаючою сили Річею Посполитою. При тому що на ті часи ті землі уже знаходилися під постійним контролем царських козаків. А впроваджені Московією в Рід Меленівських на р. Ірші прихильники козаків, які там почали верховодити, і допомагали Кремлю громити Рід Чоповських на р. Ірші.

Меленівські прихильники козаків, впроваджені і підтримувані ординським московитським кремлем. Московитські козаки які безперервними набігами-грабежами а то і ставши козацьким постоем в обезсиленому багатовіковими нашестями древньому шляхетному Києво Руському поселенні Меленівських його плундрували і таким чином «контролювали». Про те свідчать архівні документи збережені в «Архиве Юго-Западной России. Ч.3, Т.2. Акты о козакахъ (1679-1716). Киевъ, 1868».

Там на сторінках 172 та 173, поміж багатьма подібними скаргами, знаходиться також і «Жалоба дворянъ Меленевскихъ на козацкаго полковника, Семена Палѣя, о томъ, что онъ поставилъ въ ихъ домахъ постоемъ козаковъ, которые причиняютъ имъ разныя обиды. 1688 марта2».

Наслідком тих подій стало те що підтримувані козаками їх представники в поселенні Мелені на р.Ірші, безцеремонно оголосили чопівське болото Гуменове меленівським «Капунним островом».

При тому що в ті ж самі часи, контрольовані козаками представники поселення Чопович біля г.Радомисля на ріці Тетереві яке з 1622 року опинилося у «власності» від-Московії київського Нікольського Пустинного монастира, боротьбою за тамошній меленівський Капунний острів не давали спокою поселенню тамошніх Меленівських на р.Тетереві.

Для Києво Руських західних від ріки Дніпра земель, часи багатівікових безперервних монголо-татарських а за тими московських і козацьких нашестъ, перейшли в часи московитської козацької і гайдамацької Руїни.

Архівні документи збережені в «Архиве Юго-Западной Россіи. Акты о происхожденіи шляхетскихъ родовъ въ юго-западной Россіи, Ч.4, Т.1, К.1867», свідчать про те що на ті часи вже були розколоті ординською Московією, і з середини 17-го століття почали воювати самі із собою не тільки Меленевичі / Меленівські. Воювали самі із собою з часів московитської Руїни і інші Древні шляхетні Родини що також проживали на західній від ріки Дніпра стороні:

Рід Пашиничів-Вовковичів / Пашинських-Вовковських, чиє поселення Пашини знаходиться на північній околиці города Іскоростеня, на рівчаку (в древні часи ріці) Кремно - лівій притоці ріки Уші. А рівчак Рублик був кордоном між землями княжих Пашин і Іскоростеня.

Рід Бехів, чиє однойменне поселення Бехи знаходиться на ріці Лобечина - лівій притоці ріки Уші, на землях розташованих біля чотирьох кілометрів північніше від Пашин, по дорозі із города Іскоростеня на город Вручій.

Рід Васьковців-Ущапів / Васьківських-Ущапівських, чиє поселення Васьковичі знаходиться на ріці Шестень – лівій притоці ріки Уші, на землях розташованих біля семи кілометрів північніше від Бехів, по дорозі із города Іскоростеня на город Вручій.

Рід Барановичів / Баранівських-Гошовських, чиє поселення Гошів знаходиться на рівчаках що через ріки Ольшанка і Норинь впадають ліворуч в ріку Ушу, на землях розташованих біля двадцяти кілометрів північніше від Васькович, по дорозі із города Іскоростеня на город Вручій.

Рід Невмиричів-Левковичів / Невмержицьких- Левківських, чиє поселення Левковичі знаходиться на рівчаках що через ріки Ясенець і Словечна ідуть праворуч до ріки Прип'яті, на землях розташованих біля двадцяти п'яти кілометрів на захід від города Вручія – сучасного міста Овруча.

Рід нащадків Дєдая / Дідківських, чиє поселення Дідковичі знаходиться на ріці Уші, на землях розташованих біля восьми кілометрів на схід від Васькович, по дорозі із города Іскоростеня на город Народичі.

Рід Лучичів / Виговських, чиє поселення Вигов знаходиться на ріці Могилянці – лівій притоці ріки Уші, на землях розташованих біля десяти кілометрів на захід від міста Іскоростеня, по дорозі звідти на місто Новоград-Волинський.

Рід Білошичів / Білошицьких, чиє поселення Білошиці (після перевороту 1917 року було перейменоване в с. Щорсівка) знаходиться на ріці Славуті – правій притоці ріки Уші, на землях розташованих біля шести кілометрів на південь і трохи на захід від міста Іскоростеня.

Рід Ходаків / Ходаківських, чиє поселення Ходаки знаходиться на ріці Моства – правій притоці ріки Уші, на землях розташованих біля одинадцяти кілометрів на північний схід від міста Іскоростеня.

Рід Каленичів / Каленських, чиє поселення Каленське знаходиться на ріці Моства – правій притоці ріки Уші, на землях розташованих біля тринадцяти кілометрів на схід від міста Іскоростеня.

Рід Закусил, чиє поселення Закусили знаходиться на ріці Жерев – лівій притоці ріки Уші, на землях розташованих біля тридцяти кілометрів на північний схід від міста Іскоростеня, по дорозі звідти на місто Народичі.

Білоцьких, Сингаївських, Бовсунівських, Гаєвських, Верповських, Кобилинських, Скуратівських, Недашківських та інших Києво Руських Древніх шляхетних Родин на яких була побудована західна від ріки Дніпра, Києво Руська Християнська сторона Поліського Краю.

І чи є випадковими наступні збіги обставин.

В 1558 і 1570 роках Чоповичі на р.Ірші отримали підтвердження Привілеій від Zygmunt II August, короля Польського і Великого князя Литовського. Трохи пізніше Києво-Печерські монахи під керівництвом архімандрита Мелентія Хребтовича, в 1581 році захопили Чоповські Землі.

18.03.1683 року Чоповські на р.Ірші отримали підтвердження їх Древніх Привілеій від Jan III Sobieski, короля Польського і Великого князя Литовського. Відразу ж після того, вони були погромлені «задніпровськими» козаками керованими прихильником кремля Самуїлом Шумлянським. Той Шумлянський на той час уже був добре облаштований в його імені Уніно на ріці Тетереві біля «г. Радомисля», контролював тамешні околиці і намагався взяти під свій контроль Чоповичі на ріці Ірші. Як він «заробляв» кошти на облаштування в Уніно, описано в багатьох документах що збережені в «Архиве Юго-Западной России. Акты о козаках, Ч.3, Т.2., К.,1868». Зокрема на стор.35-38, де знаходиться [«Жалоба дворянъ Чоповскихъ на чесника подольскаго, Самуила Шумлянскаго...»](#), переклад якої повністю приведено вище в розділі 9 «Чоповичі на річці Тетерів біля Микгороду (Радомисля)».

14.02.1702 року Чопівці на р.Ірші отримали підтвердження Привілеій від August II Мосну короля Польського і Великого князя Литовського. В той же час представники Меленівських перейменували чопівське болото Гуменове в «Капунний-Тупачаловський острів» і розпочали за нього багаторічну судову тяганину.

Після багатовікового ординсько-царсько-більшовицького погрому Західної Русі Київської Християнської, в тому числі монголо-татаро-московитсько-козацьких нашесть, козацької терористичної війни 1648-1654 років яка перейшла в козацьку і гайдамацьку Руїну, двох Сьвітових воєн, НКВД-шних ГУЛАГу, «колективізації», Голодоморів і ФЗО. Обезкровлені,

опустошені, розорені мародерами західні Києво Руські Землі, в тому числі і Землі Чопового Роду в який уже раз захоплені наступниками від-Московії «архімандрита» Мелентія Хребтовича. А московитські лже-«історики» щоб підвести для всього того «основаніє», як безцеремонно шили так і шують по Історії білими нитками.

Фактами ж підтвердженими документами є те, що в «Деле о дворянстве рода Чоповских», РГИА, в документі про розмежування зовнішніх кордонів Чопівських Земель від 05.11.1622 року (цей документ приведений в розд.2 «Край Древлян»), в описі кордону між Чоповичами і Меленями південніше поселення Войнарівка, він проходив по болоту званому Гуменове. І на топографічній військовій карті видання 1989 року, неподалік на схід від старого кордону між Чоповичами і Меленями, на чопівській стороні позначене урочище Гуменове. Болото західніше від нього і є Гуменовим. Відносно опису старого кордону між Чоповичами і Меленями, вочевидь є те що болото Гуменове знаходиться на Чоповій стороні.

В ЦДІАУК, Ф. 491, оп.45, спр.176, починаючи із листа 95, знаходиться документ відповідно якому по рішенню Третейського суду що відбувся 13.05 – 31.10.1791 року, по питанню відсудження земель від «...[Шершневскаго казеннаго имѣнія въ пользу владѣльцевъ селения Мелень...](#)». В цьому документі меленівські зовнішні межі в перекладі із староросійської на українську мову описані наступним чином:

«...від упадіння р.Студеньки в р.Іршу і кута ґрунтів маєтків Шершнівського, Меленівського та Чопівського; серединою р.Ірші до гирла р.Злобичі; звідти через урочище Сокілля і Добрий Луг, прямо до р.Біломорки та урочища Двох Вільх; по р.Біломорці, де проходить межа між Меленівським та Лісівським маєтками с.Злобичі; звідти до Ракового Болота, де при дорозі з Білошиців на Мелені кутове з'єднання ґрунтів маєтків Мелень, Злобичів, та Домолочі; від Ракового Болота до гирла р.Товстої Волоки в р.Хотиницьку; з того місця р.Хотиницькою до гирла р.Липівки над якою стоїть червоний камінь, прямо до болота Купалища; звідти до Товстої Волоки по старій дорозі; з того місця до вершини Смуговини; далі до р.Осла, що витікає з лісу Осла і до з'єднання в тому місці ґрунтів Меленівських, Новаківських та Стремигородських...».

Східна меленівська межа – від місця з'єднання ґрунтів Меленівських, Новаківських та Стремигородських і до ріки Ірші, що становить біля десяти кілометрів саме тих меленівських земель які межують з чоповськими землями, чомусь там не показана. При тому що біля сімдесяти років до часу появи цього документу, саме та межа була піднята на рівень Коронного Трибуналу.

Настав час, коли «цель» почала «оправдывать средства», а в таких умовах Закон не міг бути нічим іншим окрім як дишлом яке вернеться тими в чиїх воно руках туди, куди їм треба. Обезсилена монголо-татарськими, московитсько-козацькими нашествиями, західна від ріки Дніпра сторона була приречена бути гнаною ординським царським Кремлем і його лакеями у прірву 1917-го, у прірву безбожництва, беззаконня і хаосу.

В ДАКО, Ф.1542, оп.1, спр.1605, зберігається «План земельных участков в районе сел: Мелени, Чоповичи и Слободы Войнаровки», датований 1815 роком. Карта місцевості на якій назви були писані іще польською мовою, але межа між Чоповичами і Меленями на ріці Ірші була вже переінакшена, зрозуміло на чю користь. І зрозуміло, що без будь-яких протестів і судів.

В «Деле о дворянстве рода Чоповских», РГИА, на сторінках з № 311-312, знаходиться документ:

[«Перевод съ Польскаго. Происходило на ґрунтѣ въ спорѣ находящемся между селеніями](#)

Чоповичами и Меленями 1723го Сентября 23го дня на основании судебных постановлений Любельскаго Короннаго Трибунала и Компромисарской записи сего 1723 года февраля 20 дня ниже поназванными сторонами учиненной и въ Житомирскомъ Гроде явленной, по делу о землях острова и о прочихъ претензияхъ, по позывамъ обоихъ сторонъ значащихся и сему Компромисарскому Суду предъявленныхъ, я Александръ на Горбуліовъ Ериичъ Мозырскій Чесникъ, обеими сторонами поупоминаемой Компромисарской Записи избранный суперъ арбитеръ, за дачею мною на настоящее число предъувѣдомленія на вышеозначенный въ споре находящійся грунтъ прибывъ, судебное присутствие свое возному Варфоломею Козловскому, при бытности обеихъ Сторон и многихъ дворянъ и людей простого званія оповѣститъ велѣлъ; после чего объ стороны тоестъ: исковая и ответная дворяне: Леонъ и Федор Филоненки родные братья, равно Иванъ и Яковъ Иваненки родные братья Иванъ Дученко, Федоръ и Самуиль Томашенки Григорій Ширченко, Прокоп Бузюченко, Федоръ и Кирикъ Мирутенки Чоповскіе, Лука Болсуновскій села Чоповичъ вотчинники и владельцы отъ имени своего и всехъ вотчинныхъ участниковъ и владѣльцовъ того жъ села лично, отвѣтная же и исковая стороны Овручскій Городничій Михаилъ Федькевичъ и дворяне Иванъ Власовичъ и сыновья его Романъ и Федоръ, Андрей Григорьевичъ, Николай Демяненко, Григорій Василенко, Василий Даниленко, Андрей Федоренко Меленевскіе села Мелень вотчинники отъ имени своего и всѣхъ прочихъ вотчинныхъ участниковъ и владѣльцовъ лично явились. Почему я суперъ арбитеръ прошу съ всего соображаясь съ помянутою Компромисарскою Записью велѣлъ обеимъ сторонамъ пригласить по три арбитра, а какъ объ стороны пригласили ко мне по три арбитра, то я техъ обеихъ сторонъ призналъ выполнившими въ семъ отношении Компромисарскую Запись и по причине захода Солнца судопроизводство свое до утрянняго дня то есть 24 сентября помянутому возному оповестить всемъ, а 24 числа возобновить въ вышеозначенномъ месте судопроизводство свое возимели мы сторонамъ законно объяснить свое дѣло, почему стороны надлежащимъ порядкомъ объясняясь представляли разные документы и иски объ ономъ островѣ въ споре находящемся произведенные, а Компромисарскій Судъ споры сторонъ выслушав, по сиему дѣлу происходитъ о разсмотрѣнію границы острова, и такового дѣла безъ объѣзда и осмотра границъ не можно; Для того приступить къ объѣзду и осмотру положенія границы и оной островъ, о которомъ между сторонами споръ происходитъ, осмотръ въ окружность онаго и при объезде своемъ по показанію обеихъ сторонъ межевія знаки замѣтивъ, по причинѣ наступившей ночи весь актъ сей до 25 числа того жъ месяца отложить велѣлъ, а 25 числа за возобновленіемъ присутствія и вызовомъ сторонъ ко продолженію и рѣшенію дѣла сей судъ приступилъ. Изъ каковыхъ документовъ по списку достаточно не видно, какъ оной островъ о которомъ споръ происходитъ дѣйствительно называется, который дворяне Чоповскіе Гуменовымъ а дворяне Меленевскіе Тупачаловскимъ и Капуннымъ называютъ, и объ же стороны своимъ собственнымъ именуютъ, то для лучшего удостовѣренія признаемъ нужнымъ учинить разысканіе, посредствомъ свидѣтельскихъ показаній и повелѣваетъ, дабы обе стороны поставили свидѣтелей вѣроятія достойныхъ, да и тотъ часъ, а какъ стороны по три свидѣтеля поставили, то судъ къ допросу оныхъ и взятыю свидѣтельскихъ показаній приступилъ и каждого за выполненіемъ присяги свидѣтельскіе показанія описавъ, велѣлъ сторонамъ выполнить присягу, касательно неподговора свидѣтелей, и какъ сію присягу стороны взаимно оставили одна другой безъ выполненія, то судъ къ прочету тѣхъ показаній, приступилъ, по прочетѣ коихъ равно какъ и по разсмотрѣнію документовъ со стороны Чоповскихъ представленныхъ и ограниченіе показывающихъ, а также и изъ самага обхода, сообразно документамъ учиненнаго, открылось, что помянуты островъ состоитъ собственнымъ и вотчиннымъ дворянъ Чоповскихъ и называется Гуменовъ, для того сей Судъ соображаясь съ справедливостію и законами помянутую границу дворянъ Чоповскихъ утвердилъ. Признаетъ ихъ Чоповскихъ ближайшими къ утвержденію присягою онога обвода и острова, яко ихъ собственности и повелѣваетъ, дабы дворяне Чоповскіе сами собою

сообразно закону выполнили присягу по сей ротъ, что оная земля и островъ называется Гуменовъ, издревле состоятъ собственнымъ ихъ и вотчиннымъ и что оной обводъ своею землею воевъ не касаясь и не присваивая чужой земли, начавъ отъ рѣки Ирши далее до рѣчки Перегорще, ниже селища Войнаровки, какъ ниже показано, проводили и оной состоятъ правильнымъ и справедливымъ, въ чемъ имъ Богъ да поможетъ. А какъ дворяне Чоповскіе назначенную имъ присягу /хотя не при бытности ответной стороны, которая неизвестно по какой причине, при выполнении присяги по сѣмъ объявленія уже рѣшенія находится не хотѣла./ въ присутствіи чиновъ сего суда по предписанной имъ ротѣ преклонивъ предъ изображеніемъ распятія Христова колѣна, обыкновеннымъ порядкомъ выполнили, для того сей судъ помянутой Островъ, какъ въ ограничении своемъ находится, начавъ отъ рѣки Ирши отъ юга къ сѣверу идя, старымъ рѣчищемъ въ рѣчку Рубежницу, понадъ тою Рубежницею проходя по лѣвой стороне Меленевская земля, сушею чрезъ дорогу изъ Мелень въ Чоповичи простирающуюся, в Лозки называемыя Мохнатыя отъ толь давними зарослями въ Черный лѣсъ потопомъ на дубовый пенъ, въ коемъ дубѣ были грани, далѣе лѣсомъ называемымъ Запечнымъ на поля Подсоботникомъ называемые, поподъ теми полями, потомъ в лѣсъ и къ полю называемому Побойко, оставляя оное поле въ правую руку потокомъ, и отъ толь зарослями на Квашовую Ниву, на Ожинникъ гдѣ прежде сего находился дуб съ гранями, оттоль въ Черный лѣсъ а чрезъ оной лѣсъ въ заросли въ Новицкій Мохъ, из онаго Моху опять въ Черный лѣсъ до Белаго большого камня, тамъ она въ лѣсъ находящаяся, от сего камня въ Баранову Ниву, оставляя оную ниву въ лѣвой стороне, въ конецъ той нивы до згнившей березы на оной ниве лежащей, въ коей березѣ были грани, отъ сей березы въ лѣвую руку тотчасъ поворотивъ до другой березы съ новыми гранями, которую дворяне Чоповскіе назначили вмѣсто той згнившей березы, отъ сего поля и березы въ лѣвую руку въ Черный лѣсъ, отъ толь Дубровою понадъ Лозамы въ конецъ Гуменнаго острова до соснового пня, гдѣ прежде сего въ оной соснѣ грани находились, отъ сего пня въ Ириеново болото, и симъ болотомъ по ручью, который начинается изъ сего болота, частью пересохшего въ рѣчку Перегорще, онаю рѣчкою ниже Плотины селища Войнаровки до точки, где граница окончилась со всякимъ деревомъ, дубами и бортными и не бортными съ пчелами и безо пчелъ соснами, сѣнокосами, полями, зарослями, угодіями и всякими окружностями дворянамъ Чоповскимъ на вѣчные времена присуждаетъ въ прочихъ о непретензіяхъ по искамъ значащихся, ---- дворяне Меленевскіе къ расправѣ приступить не хотели, дворяне же Чоповскіе развѣдаться желали, то сей Судъ, по списку претензій одной стороны безъ бытности другой разрѣшать никакимъ образомъ не можетъ, для того предоставилъ сторонамъ развѣдаться особо. Суперъ Арбитеръ, Мозырскій Стольникъ Александръ Ериичъ, Арбитеръ со стороны Исковой Александръ Прушинскій, Арбитеръ со стороны дворянъ Чоповскихъ подписался Овручскій Гродскій Чесникъ Арбитеръ со стороны исковой Романъ Хиневичъ Войновскій, Арбитер со стороны отвѣтной Яцекъ Подгородецкій, Арбитеръ со стороны отвѣтной Житомирскій Войскій Шимонъ Вацлавъ Левковскій, Арбитеръ со стороны отвѣтной Иванъ на Багрине Багриновскій. 1723 года октября 6 дня являсь лично Ремиліанъ Чоповскій отъ имени своего и всѣхъ братьевъ Чоповскихъ для внесенія въ Овруцкіе Гродские Акты сіе Компромисарское рѣшеніе между значащимися въ ономъ сторонами учиненное, за подписами вышепоименованныхъ Суперъ Арбитра и Арбитровъ къ заявке представить, принять Овруцкій Гродскій Наместникъ Житомирскій Войскій Шимонъ Левковскій. Внесено въ Овруцкіе Гродскіе Акты и сверено. Перевель съ польскаго Переводчикъ Коллежскій Регистраторъ подпись.

А зв'язок між двома однойменними поселеннями Чоповичів, одне із яких іще є на ріці Ирші а інше було колись звідти за 45 кілометрів на південь, на ріці Тетерів, все-таки був. Ті обое поселення мали спільне походження їх назв, а також мали і спільні корені. Чоповичі на ріці

Тетерів були також засновані в до-Християнські часи при чопу - городищі яке знаходилося на південній межі Великого князівства Древлянського.

17. Післямова

Описана історія Чопового Роду в чомусь не відповідає історичним концепціям знатних і не дуже, царських і після-царських титулованих «дослідників» історичних подій. Не кажучи про впроваджених в українську історичну науку професійних наслідних від-Московії балалаечників що ховаються поза історичними науковими титулами та попід українськими вишиванками. Але відповідає історії Чопович на ріці Ірші дбайливо береженої до 1917 року Родом князя Чопа. Історії Чоповичів-Чоповських якій багато більш Тисячоліття. Клесачка Кононученко Ольга Романівна (1923 р.н.), прочитавши цю роботу сказала: «...Тут написано все те, що мине колись батько розказував...». Так говорили і інші старі чопівці.

То що ж виходить наче б Чоповські, що захищали Богом дану Землю у неоголошеній війні яка ведеться проти нас багато століть і поколінь, переможені. Ні, не переможені, бо Переможцем буде Бог Великий Творець.

18. Використані джерела.

1. Древні Родові перекази Чопового Роду.
2. Народна усна історія, перекази тисячоліття Землі Древлян зібрані істориком - краєзнавцем М.І.Брицун-Ходаком.
3. Архівні документи із «Дела о дворянстве рода Чоповских», що знаходиться в Российском Государственном Историческом Архиве, С.-Петербург (РГИА), Ф.1343, та документи Ф.823 там же.
4. Архівні документи із різних томів і частин «Архива Юго-Западной России, издаваемого временною комиссией для разбора древних актов, высочайше учрежденною при Киевском, Подольском и Волынском Генераль - Губернаторе» (АЮЗР).
5. Архівні документи із фондів Державного архіву Київської області (ДАКО).
6. Архівні документи із фондів Центрального державного історичного архіву України (ЦДІАУК).
7. «Описание документовъ Архива западнорусскихъ униатскихъ митрополитовъ. 1470-1700». С.-Петербургъ.1897.
8. «Описание документовъ Архива западнорусскихъ униатскихъ митрополитовъ. 1701-1839». С.-Петербургъ.1907.
9. «Акты, издаваемые Виленскою археографическою комиссией.» Томъ VI. Вильна.1872.
10. «Руська (Волинська) метрика. Регести документів Коронної канцелярії для українських земель (Волинське, Київське, Брацлавське, Чернігівське воєводства): 1569-1673».
11. Брицун-Ходак М.І. «Тисячолітнє бортництво Древлянської Землі». Коростень,2002.
12. Брицун-Ходак М.І. «Тисячолітні веди Землі Древлян». Коростень, 2006.
13. Лисенко С., Чернецький Є. «Довідник. Правобережна шляхта: кінець XVIII – перша половина XIX ст.» К., 2007.
14. Ридзевская Є.А. «Древняя Русь и Скандинавия в IX-XIV веках». Москва, 1978.
15. Похилевич Л.І. «Сказания о населенных местностях киевской Киевской губернии», Киево-печерская лавра, 1864.
16. «Список населенных мест киевской губернии», 1900. Издание Киевского губернского статистического комитета.
17. «Памятная книжка киевского учебного округа на 1899 год. Ч.1, Киевская губерния». Издание управления учебного округа.

18. Кучера М.П. «Змиевы валы среднего поднепровья». Наукова думка, 1987.
19. Булах Г. «До генеалогії роду Шпаковичів (Шпаківських) гербу Одинець».
20. Костомаров Н.И. «Черты народной южнорусской истории. 1861г.».
21. Соловьев С.М. «История России с древнейших времен», сочинения в 18 кн. Кн. 1, Т. 1-2
22. Карамзин Н.М. «История государства Российского» 12 т. 4 кн. Т.1-3, М., 1998.
23. Губерначук С. «Трипільські знаки-символи у гербах української шляхти».
24. Білоус П.В. «Топонімічні легенди Житомирщини». Житомир, 1998.
25. Мойсієнко В., Долгополова Л., Васянович О. «Мелені і меленівці». Житомир, 2007.
26. Ганновер Н. «Пучина бездонная» (1653). Москва, 1997.
27. Карл Маркс «Разоблачения дипломатической истории XVIII века» (июнь 1856 г.— март 1857 г.) // Вопросы истории. 1989. № 4.

Написано Клесакон Юрієм Миколайовим сином Кононученко Чоповським.

По батьку Клесаку Миколаю Гришковому сину Кононученко Чоповському:
 Дід Клесак Григорій (Георгій) Романов син Кононученко Чоповський,
 Баба із Філонов Петренков Кононученко (Філоненко) Марфа Михайлова Чоповська,
 Прадід Клесак Роман Федоров син Кононученко Чоповський,
 Прабаба із Горбатюков Кононученко (Фещенко) Катерина Якова Чоповська,
 Прадід із Філонов Михайло Філоненко Чоповський,
 Прабаба із Петренков Фещенко Чоповська,
 Прапрадід Клесак Федор Кононученко Чоповський,
 Прапрадід Горбатюк Фещенко Яков Чоповський,
 Прапредок Клесак Василь Ігнатов син Кононученко Чоповський,
 Прапредок князь Клесак Ігнат Кононученко Чоп,
 Прапредки князі Клесаки Кононученко Чопи Християнські,
 Прапредки Клесаки - Кононученко Чопи до-Християнські,
 Прапредки Кононученко Чопи до-Християнські,
 Прапредок засновник Роду князь Чоп Древлянський,

По матері Кононученко (Фещенко) Ганні Дмитровою Чоповською:
 Дід із Петренков Дмитро Федоров син Фещенко Чоповський,
 Баба Фещенко (Ходаківська) Олена Іванова із роду Ходаковських,
 Прадід із Петренков Федор Хвещенко Чоповський,
 Прадід Ходаковський Іван із роду Ходаковських,
 Прапредки Хвещенко Чопи Християнські,
 Прапредки Хвещенко Чопи до-Християнські,
 Прапредок Хвещенко Чоп, соратник князя Чопа Древлянського – засновника Роду.

Прикладено: карта Чопович відповідно розмежування від 05.11.1622 року, фотографії деяких знахідок з місця де була розташована фортеця-Чоп, чопівські фото, копії архівних документів.

19. Великі князі Руські, Литовські і королі Польські, що підтверджували привілеї Чопович.

Києво Руська княгиня Ольга (Хельга) Християнська. Княжила в 945 - 964 роках.

Києво Руський князь Святослав Ігоря син Християнський. Княжив в 964 - 972 роках.

Києво Руський князь Ярополк Святослава син Християнський. Княжив в 972 - 978 роках.

Києво Руський князь Володимир Святослава син Християнський. Княжив в 978 - 1015 роках.

Києво Руський князь Ярослав Мудрий Володимира син Християнський. Княжив в 1015 - 1054 роках.

Портрет из брестского августинского монастыря. Неизвестный автор, вторая половина XVII века. Прижизненные изображения Витовта не сохранились.

Витовт, Великий князь Литовский с 4 августа 1392 по 27 октября 1430.

Род.: около 1350, Старые Троки, Ум.: 27 октября 1430 (ок. 80 лет)

Предшественник: Ягайло Ольгердович, Преемник: Свидригайло Ольгердович, Династия: Гедиминовичи.

Источник: <http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%B8%D1%82%D0%BE%D0%B2%D1%82>

Портрет Марчелло Бачиарелли.

Александр, Великий князь Литовский с 1492 по 1506.

Предшественник: Казимир IV, Преемник: Сигизмунд I,

Король Польский с 1501 по 1506.

Предшественник: Ян I Ольбрахт, Преемник: Сигизмунд I,

Род.: 5 августа 1461, Ум.: 19 августа 1506 (45 лет),

Династия: Ягеллоны.

Источник: http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%80_%D0%AF%D0%B3%D0%B5%D0%BB%D0%BB%D0%BE%D0%BD%D1%87%D0%B8%D0%BA

Портрет Сигизмунда I, приписывается Гансу из Кульмбаха, между 1511 и 1518 годами.

Сигизмунд I, Великий князь Литовский и Король Польский с 1506 по 1548.

Предшественник: Александр Ягеллон, Преемник: Сигизмунд II Август.

Род.: 1 января 1467, Ум.: 1 апреля 1548 (81 год).

Династия: Ягеллоны.

Источник: http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B8%D0%B3%D0%B8%D0%B7%D0%BC%D1%83%D0%BD%D0%B4_I

Zygmunt II August - Сигизмунд Август, Великий князь Литовский с 1544 по 1572.

Предшественник: Сигизмунд I, Преемник: Генрих Валуа.

Король Польский с 1548 по 1572.

Предшественник: Сигизмунд I, Преемник: Генрих Валуа.

Род.: 1520 год, Ум.: 7 июля 1572 (52 года).

Династия: Ягеллоны.

Источник:http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B8%D0%B3%D0%B8%D0%B7%D0%BC%D1%83%D0%BD%D0%B4_II_%D0%90%D0%B2%D0%B3%D1%83%D1%81%D1%82

Владислав IV Waza Коронационный портрет.

Царь и Великий князь всея Руси с 1610 по 1613 (под именем Владислав I).

Предшественник: Василий Шуйский, Преемник: Михаил I Фёдорович Романов.

Владислав IV, Король Польский и Великий князь Литовский с 8 ноября 1632 по 20 мая 1648г.

Предшественник: Сигизмунд III, Преемник: Ян II Казимир

Род.: 9 июня 1595, Ум.: 20 мая 1648 (52 года).

Династия: Ваза.

Источник:http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D1%81%D0%BB%D0%B0%D0%B2_IV

Jan III Sobieski

Ян 3-й , Король Польский и Великий князь Литовский с 21 мая 1674 по 17 июня 1696 г.

Предшественник: Михаил Вишневецкий. Преемник: Август II.

Род: 17 августа 1629г. Олесский замок, Ум.: 17 июня 1696 (67 лет).

Династия: Собеские.

Источник:http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%AF%D0%BD_III_%D0%A1%D0%BE%D0%B1%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9

Август II Сильный / August II Mocny.

Король Польский и Великий князь Литовский с 1697 по 1704 .

Предшественник: Ян III Собеский, Преемник: Станислав Лещинский,

и с 1709 по 1733, предшественник: Станислав Лещинский, Преемник: Станислав Лещинский,

Род.: 12 мая 1670, Ум.: 1 февраля 1733 (62 года).

Династия: Веттины.

Источник:http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%B2%D0%B3%D1%83%D1%81%D1%82_%D0%A1%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%8B%D0%B9